R8
23V11669

609845 81800

296.634
(ר'ג'ן) טלמוד

בית הספרים הלאומי
והאוניברסיטאי
ירושלים

24521 P 387

30

ספר

חיטיב דעת

יופיע דעות בעניינים מתחלפים • חדשים לבק"רים

מקרוב בינה מאלפים לבחורי חמד להשתלמם בספים

מאתי הדל מרדכי סילטנסקי הלוצקי חנה פה

לעע קהק' גוזלווא יצו' בן אא' מו' ועטר' ההו'

במהורר יוסה הצדיק אבר' רב ומץ' דקהק' לוצקא

זצל' .

נדפס פה עיר יעוופאטוריא בשנת חמשת אלפים

חריט לברוכה • בשנת אלף תתנח' לתאריך סנוריס .

בדפוס הרב מר' אברהם יו' החכם נרו' פירקוויץ

Сефер Тетивъ Даатъ т. е.

Руководствованія Ума, Соч.

Мордехая Султанскаго.

ВЪ ЕВПАТОРІИ ВЪ ТИПОГРА-

ФІИ А. ФИРКОВИЧА. 1858 года.

R8° 23V11669

Печатать позволяется съ тѣмъ, чтобы по напечатаніи представлено было въ цензурный Комитетъ узаконенное число Экземпляровъ. Вильно. 20 Сентября 1857 года. Цензоръ, Стат. Сов и Кавалеръ А. Мухинъ

הסכמה

אשורי חכמי הדור לספרי תישיב דעת זה בהסתכלם בו בהשקפה ראשונה ,

זה יצא ראשונה מאת אהובי תלמידי הלא הוא במהור' שלמה נ"י הרכם נרו' היושב על בסא ההוראה בקהק' קלעא יצו' אב בד' ומורה צדק . אשר כתב על רגל אחת לפי שעה . וכה אמר .

אמ"ור צבי ישראל , נ"י

תמונות דעתך הישרה . ואמונתך החוקה אשר כל הנשען על־הן ירוץ בשם יהוה ונשגב הניחו רוחי על העליונה , ולילה כיום האירו לנגד ע'ני רוב הענינים המושכים איתי וזולתי אחרי מחשבות זרות . בבריאת העולם . מציאות המלאכים הנבראים , כריתת הנפש והיות גן עדן והפסקת הנבואה , ורכב בערבות . ודומיהם ,

ואני בתשואות חן ותודות למעלתך הרמה על אשר חפץ יהיה כך להשאיר ברכה לזרע ישרון . א־דיעך נאמנה כי כל ישעי וחפצי לצאת בעזרתך בשערי המלכות ובמחנה עמנו לחמך אשוריך ולסעדך כימי גבורותיך . בל יהיו עמל ואון ונראה נגה צדקך עם הספרים השלמים אשר יפוצו חוצה מעיניתיך להרים ראש עת צאתו מהדפוס לכל ירים איש את ידו להדפיסו כלי רשותו ורשית בניו עד תשלום עשר שנים

משכני אחריך ארוצה לחסות בצל קירתך ולהצדיק הרבים יוצק מים על ידיך ומוכן לעבד ולמשא שב"א ביים .

יום נמלאו הימים ביד' מנחם הרא"ת בקלע יע' . פק' .

ואלו

הסכמה

ואלו דברי החכם במהר' **אהרן** אלטי אוקא נרו' חון ומלמד מורה הלכה בקהק' **גוזלווא** יצו', לב נבון יבקש דעת לאשר ספרי במתק שפתיו מלבו ופיו וכה אמר,

אם אמנם רבו שפתים אך למחסור להגיד תהלח איש חכם לב הה' אמיר' במהר' מרדכי סלטנשקיי הרכם השלם האלהי המפילפל המופלא דתורני המובהק הרב הגדול החזן המלמד אבד' ומץ' נר ישראל ואורו ניזו יכתרו נרו' יהל ויאיר עד עולם סלה, בכמוהרר **יוסף** הצדיק הרכם השלם החזן המלמד הגדול אבד' ומץ' החסיד הענו התם והישר יצ"קל. **אשר** פיו הקדוש וגם ספרו הטוב הנק' **תישיב דעת** יעיד על חכמתו הרבה ועל חסדו וגודל חשקו וכספו שעשה עם בני עמנו להדריכם בדרך ישר ילכו בה שלא יכשלו ושלא יספיקו בילדי נכרים וכי כל דבריו אמתיים דברי אלהים חיים מאירים כספירים ומזהירים ככימה וכסיל. בלם מוקקים וצריפים במצרף השבלוהבחינה. ומיסדים על יסודי הדת והאמונה כי כל חפצו בכל ימיו להשאיר אחריו ברכה לתועלת לומדי תורה. ובלשון צח ימציחצח כתב והורה והודיע בספרו הטוב והישר את הדברים הנצרכים לאמונתנו ולדעת תורתנו הקדשה. והענינים המועילים לשלמות הגיף ולשלמות הנפש ולהצלחה אדרונה ביושר ובאמת. כגון. בריאת העולם. וסדר מעשה בראשית ועניו גן עדן. ומציאית השית' והשגחתו התמידית בעילם. וגם הקישיות במאמרי ובדברי הנבאים עה' ואמתת תחית המתים בעת רצון מאת' יתברך. וגם בנפש האדם דבר נפלאות ושאר חקירות עצומית וחזקות על פי דרכי האמת. ובפי הוראת תורתנו הקדשה היוצאות מבח הכתובים כלב טובים וישרים למוצאי דעת בי ישמח לב הקורא בנעם הדברים האלה וימצא מרגוע לנפשו וירוה את צמאונו ויחזק לו טובה. על אשר נתן אל לבו להגדיל את תורתנו הקדשה ולהאדירה, ולהוציא האמת לאורה. זכרה לו אלהים לטובה. וה' יהיה בעזרו בי יפוצו חבוריו. בקרב בית ישראל בצאתם מהדפוס בתנאי שלא יסיג שום בר נש את גבולו להדפיסו מבלי רשותו ורשות זרעו עד סוף משך עשר שנים.

כדי המדבר לכבוד התורה ולומריה אני הצעיר **אהרן** המתחזן והמתלמד דפה קה"ק **גוזלווא** יע' בלאור' כמ' **אברהם** גבאי החסיד הענו הזונפ' ז"ל,

היום יום ו' יב' לאלול
רשנת תורי והב לפק'.

לפרי מחשבותי לויה • על יב׳ הברות בנויה •
מה זה בני יליד מורשי לבבי
תשב בחביון צאת חוצה התעלמת
לאמר דל אני ברעתי כי פללת •
אביא עלי קללה אוסיף כאבי ׳
ראש תשפיל לך התרפם בהשתחויה •
תכרע ברך מול כסאות רום הוד רוזנים •
התחמם בזיו אור אישים המבינים •
גומלי חסד הם בעלי תושיה •
דרש נא ראה מאז רבים קדמוך •
בני עליה ילידי מחשבות •
יצאו לאורה אלפים רבבות •
גדולי ערך גם צעירים כמוך •
כלולי חן הם ליעף בינה לעות •
אך כי לא נמלט שום אחד מידי מפר •
קנאים יהירים הכפישום באפר ׳
אכן ישרים ראו רק תקן טעות •
יען כן בני אזור נא חלציך •
רוץ מהר היש לשוח בשדה ארזים •
ישימו עין עליך חוקרי רזים •
כל דורשי אמת המה יכירוך •
חין ערכך אם רבים קמים יפחיתו •
אחד מני אלף תם אם יקריבך •
דע כי הצליח האל את דרכיך ׳

תישיב דעת

מהוללין או כעסם ישביתו ׃
זבר טוב הן חנן יה כרעותיך ׃
מלתיך תמים אתה אין כך ערלה ׃
דורש מקראי קדש יומם ולילה ׃
אל תשתע ותחת מבתות רודפים ׃
קול מתעולל וטוען אל יטרידך ׃
דום ידך שא שב בהדרת זקנים ׃
פתח פיך בחכמה לעין נבונים ׃
תמצא חן ותשמח נפש ילדך ׃

לוח השעיות

צד שורה		שעות	תקון
ה	יח	ספרי	ספרי זה
ו	טז	אמת	אמתי
ט	ב	בלעי	כלעי
יוד	יא	מתרמות	מתדמות
יא	כ	היא	היה
יב	א	ומורה	מורה
שם	ח	התדוונותם	הודווגותם
שם	כד	התאחרותם	התאחדותם
ג	ב	אחרו	אחרי
שם	כו	נפשם	נפשי
יד	ז	השאות	השאלות
שם	ז	המתחמת	המתדמית
שם	יא	ואם היה	ואם היא
טו	יח	ובוולתם	וביולתם
יח	ה	בקשותוכם	בקשותיכם
שם	יא	ממנו	ממני
שם	כז	עתת	עתה
יט	ב	ורמים	ודמום
שם	יח	במליצא	במליצה
ב	כג	טבעות	טבעית
בח	ב	נאנם ר׳	נאם ד׳
שם	ד	שכנם	מלה חדא
לב	כט	חי הגוף	חיי הגיף
לג	יג	צרכות	צרי כות
לו	ט	חבי	בחי
מב	כג	בשיאגליו	בשיא גליו
מג	ט	לציארי	לצואדי
מד	ג	קיל	קיל
			בחלק השני
מו	כה	הכלילים	הכלולים
שם	כט	אין עירו	עין עורו
מז	יד	גדורי	בדורי
שם	כד	חלק הושו	חלקי הלשון

צד שורה		שעות	תקון
מח	כא	איגן	אינו
שם	כד	הברח	הכרחי
נא	ח	ובי	ובו
שם	ט	והוא קנא	והוא קנאי
שם	יב	מלמוד	מלומד
שם	יט	והא	והוא
נב	טו	הא נשים	האנשים
נג	כז	המאביל	המאכל
נד	א	המעביל	המעכל
שם	ד	עביל	עכול
שם	ח	חולה	חולי
שם	טו	ויהי	ויהיה
שם	כז	ובהגיעים	ובהגיעם
נז	ז	יקבלוה	יקבלוהו
נח	כ	להבי	להבין
נט	כח	ומהג	ומנהג
סא	א	בפנ׳ך	בפ׳ך
שם	ג	דת	רעת
שם	ח	שבניהם	שביניהם
שם	טז	להשארותי ביבא	להשארותי בבא
סד	ה	הרוח	הרוחני
סה	א	יוזלת	וזולת
סי	יח	ממני	ממנו
סז	ו	האמות	אמית
שם	טז	תחבלות	תחבולות
סח	יוד	ברוחנית	ברוחניות
שם	יז	משירת	משורת
עג	ח	המעלית	המעות
שם	כד	על פי	על כי
שם	כז	עיויהם	עיוניהם
שם	כח	ופחיתות	ובפחיתות
שם	כט	דעת	דעית

צד	שורה	טעות	תקון
עו	יב	אם כ	אם כי
עה	יא	דעיית אמתות	רעית אמתיות
עו	ד	וכינה	וכוונה
שם	כד	דמיניות	דמיוניות
עז		בנימוק בשורה	אחרונה
		ברור	חדוד
עח	ואו	והני חלהם	והניח להם
שם	כו	ומה נעשה	ומהנעשה
פ	ז	עני וידבר	ענין ודבר
שם	ט	בנמצא	בנמצאי
פא	א	אמרים	נאמרים
שם	יח	אש אל	איש אל
פב	ד	דברו	דבריו
פג	ואו	לאמוננתו	לאמונתנו
שם	יג	ספרו	כפרו
פד	ואו	באומנתו	באמונתו
שם	כו	ב מציאת	במציאות
שם	כט	יראה	יראהו
פה	כו	בל	בלי
פי	ח	האולם	העולם

צד	שורה	טעות	תקון
פז	כה	לשרוש	לשרשי
שם	לא	עמנו	טמנו
פט	טו	הבריה	הבריאה
צא	א	עבדו	עבדיו
צד	יד	עוברו	עובר
צה	יא	במשך	בחשך
צה	יד	נבראו	נברא
קא	טז	אלונתם	אמונתם
קד	כד	הוהריני	הן הירני
קו	ו	הבריה	הבריאה אפילו
קט	כא	וכברתו	וסברתי
קיג	כג	בקשון	בקשיון
קטז	א	יאצל	ואצלו
שם	כג	דוע	ידוע
קיח	ד	דעת	דעתי
קכג	ל	עדו	עדיו
קכח	ט	החשיך	תחשיך
קכט	א	נביאוך	נביאיך
שם	יג	ו פבדו	ופחדו
קל		רפה	רפא

בערה זאת רמויה לסוף סימן קנו בחלק הסגי , אבל נסכחה ונסמטה ממקומה . והקפתיה בכאן . והקורא המבין ימלאנה פה ויחידה שם למקומה . וזו תומרה .

אמנם מה גדלו מעשי הרב הלבג' נע' בפלאי פרושיו ומועלותיו שהעלה בתורה ושאר ספריו . ומי ימלל גבורות דעות הרב דון יצחק אברבנאל נע' בכל התוריו ובפרט בפרושי תנ"ך ומה מאד עמקו מזמות הרב עזראה נע' בחזות קשה ויתר תבוריו ובפרט בספרו בעקידה שאר כל רואהו משתאה ותוהה מלת זמן פנוי כל כך לגלול במי היה הגדול להעלות פניניס עד שפופיע גם רזיס כמוסיס הגנוזיס במדרשות . תשרי תיס יקיד על הלשוניס ויחיד שכלו בהבנת מבחר דבריס .

אפתה שפתי בשירה מאתי מתקנה
בתת חלק לשבעה וגם לשמונה

מטרות נשיאים יצאו אל אור וכן ,
תרוץ שאלותי מלאות דעת
רבה בחציו מול כבודי צא ראה ,
החש להבריע כשיב הדעת
דפי בזקנותי בתארך עלי
פרקי באין חשא בי ופיק הדעת
כחש בשרי בי בדלותי ואם
אביון בקנין בין קצר הדעת
יפה עניות היא לישראל כמו
סומקא לסום חור כסוי מרדעת
חרד בדכרי אל אני ירא ואל
תשפוש ענות עני בשפלות דעת
זה לי ישועה אם תשער פה בלי
קנאה לקיים או לחדש דעת
נגה כאור תהיה לתלמידי בכן
אקרא לספרי בתישיב דעת

זקן אני נחלש וגוע ואל , תחשוב בדבורי בקלקול מלא
חום על כבודך גם לזקנותי ולא , תקצוף לתתי עוד בתוך הכלא
חסדי אלהי לי ובאתי עד זמן , שיבה כהיום זה שנתי מלא

פתיחה

אמר הכותב

בראשית המחשבה תכלית חמעשה לתת שבח והודאה לשמו ית' ויתʻ על טוב חסדו אשר גמלני לאור עולם המעשה הוצאני · ולהתכונן לעולם הגמול חכמני · לפי הכנתי שהמזיגני · ובמאסורת ברית הקדושה הביאני · בממלכת כהנים וגוי קדוש כללני · ומאצילי בני ישראל קראני והאצילני · המה אבותי הקדושים גבירים נישקי קשת במלחמתה של תורה אנשי השם מעולם · חכמים צדיקים עובדי השית' ומשרתיו עושי רצונו צנורי ההשפעה בחתקרבותם ומהללם רבני חוני הקהלות ומרביצי **תורה** · מורה הלכית ומעמידים מסמכים נאצלים בטיב כבוא · מה רב **טובו** ית" אשר צפן גם לי עבדו : מנעורי גדלני על ברכי הלמוד צלח רכב במרכבת המשנה ובחרני לעבדו · מעשה אבותי בידי בשרות הקדש בארץ מולדתי : גם בארץ מגורי פה מקום דירתי ·

ואני בתוך הגולה במקום תירה על כסא הרבנות בעיר קלעא · בישבי במדרש תלמידים מלא · כהתבוננני במקראות ופרושיהן · ראיתי חלופים רבים בהן · ודעית מחלפות מבעלי אספות · ונתון אל לבי להתחקות על האמת · אך לא נשענתי על דעתי בברור לאמת · ונגלה נגליתי במגלת ספר בתחנה לחכמי אמת · להאחיד ברוח בינתם הסכמתם אם לסתור אם לחזק דעתי · והמה חשבו עלי חשבונות ונגר עיני ברברים נוגעים העליבוני · לא יכילם הספר ולספרם אין מלה בלשוני ואהי כאיש אשר לא שומע באין בפי תוכחות כי עני אני וגוע · לא פציתי פה למולזלים ותובעים · לעילם אהיה מהעלובים נדים ונעים · וזה לי עשר שנים מצפה לתשובתם · באין קול וקשב בלתי חרפתם · ויהי היום בהיותי בשרות הקדש פה קהʻק גוזלווא יץ' התעוררו חניכי בית מדרשי להתרפס על פי כתבם לבני ידידי הה' כמר' יצחק החכם המפלפל יצוי בשאלות לחודיעו מבנן בתשיבות מתישבות מעלות · ואחרי שהאיר עיני שכלם בבאורן ופרושן הוסיפו עוד חשק לשאול גם ממני · תרוץ אותן השאלות ששאלתי מחכמי דורי וזמני · והניפו בל אחר מהם אלי על זה בקשתו · על פי כתביהם כל איש לפי מדרגת ידיעתו ·

הן כדי שלא אחשב מונע בר הואלתי להפיק את רצינם להרצן בספרי זה על פי ידיעתי · לכתחלה לתיעלתי כי בהודע הדבר להכמי עדתי · יבחנו דברי אם לקים אם לסתור · ותודע האמת כי בא העת והגיע התור · וקראתי שם לספרי זה תיטיב דעת · והכוונה בו מודעת ·

ונספח לצל קורת שם ספרי זה עוד חלק שני בלמורים מתחלפים נולד לי מסבה תתבאר להקורא במבא להחלק ההוא ·

ומכאן אתחיל ואמר · בעזר אומר וגומר ·

אך קדם התחיל לרשום תרוצי חשאלות · אציג פה בראש וראשון העתק מגלת ספר השאלות ההן בעצמן כפי שהן · לדעת הקורא והמסתכל לאיזו שאלה מהן מחי קבלי התרוץ ההוא · אף להיותן · במקום אחר · תתלכדנה ולא תתפרדנה כמו שתבאנה בעבר שני מדף זה ·

העתק כתב השאלות

אגרת פתוחה ומפורשת תשובות ללמודיות דרשת והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע הבי השינו סודות אביע

עטרת חכמים עשרם · משפיעים לכספים שכרם ·

להחישם על התשובה במהרה · הן למעלתם שיר חדש אשירה ·

מי׳ן מך לעורר לב לכל חכם ואיש , משכיל בסוד רזים בביגותים
מסך מחיצותי מאד גבר עדי , ממשק לחרול בי בלבותים
רחש לבבי בי להשכיל מה והן , פימה עלי כסל בסכלותים
רסן למן פי׳ ומתג בוש בעת , אשלח ואז אניה שאלותים
דורשי חקירות בין בישראל וכל , דולה באר שכע שאוב למים
דיני למזור דן ומשכיל דל יאו , חשב באזניו ניב תשובותים
כי אם מעט בהן ידיעה לי ואיך , אבטח בעצמי בעמוקותים
כפה לרום בנו מפרשי דת מאד , עלו למעלה ראש לרמותים
י שע לתרוץ כל ספקותי ולא , אמצא כהנרצה בספרותים
יען לכתר הוד כבודכם אשאלה , עתה ועוד אוסיף בסודותים
חפשו בגנזכי תבונתכם מצוא , חפץ לחזק את רפה ידים
חגרו להרבות צוד למלחמה וחא , חובה לכל בן בחקירותים
בדו אחיכם הוא ינופף שי ברית , שלום וזכו עלוזאת לטובותים
זכרו לחובתכם זריזים תהיו , הגלות לציורים לאורותים
נשא וגם נתן בעסקי דת הכי זאת היא מלאכתנו פקח עינים
נגדיל פאר לדור ונוסיף עז שאת , בינה לכל תלמיד בלוחותים

כבוד חכמים יגחלו , מכבודם לראים ינחילו

לבי לחוקקי ישראל המתנדבים במלחמתה של תורה · מימינים ומשמאלים

תישיב דעת

בחצי החשק והרצון הלבבי בחכמה ודעת ותבונה למטרת סודות התורה
פטישים חזקים מפוצצי בלעי המחלקות להעמיד סיגים לתורה · נהירין להם
שבילי רום כשבילי דארעא עולים ואינם יורדים בקדושת תורה · מפולפלים
במעשה בראשית ומרכבה דורשים תלי תלים בעמיקתא ומסתרתא למשרא קטרין
בפנימיותה של תורה · צנורי ההשפעה להוריד טל אר"ות למשפעים מהם
באמצעותה של תורה · דולים מים חיים מבאר שבע להשקות ערוגות צמחה
קדמונה לרצמית תולדות נח נכבדות מדבר בן לכבוד תורה · משיבים כהלכה
לשואל כהוגן לרוות צמאון כספים המתקרבים למתחמם נגד אורם לראות אור
תורה · ילאה פי לפרט מהללם והספר לא יכיל שבחם רק אכלול אמר שהם עמודי
הדת והתורה · חכמים מחוכמים ויחכמו מאיתן והימן וכלכל ודרדע בפיסקים ותורה.
הם חכמי רבני משבילי מביני עם ישראל קדושים הולכים לתמם מאדירי
מרביצי תורה · בכל מקום שהם שמם הטוב נודף למרחקים כשמן הטוב
על עסקם בתורה · מהם יושבים על כסאות ההוראה יורו משפטיו לישראל
ומלמדים תורה · ומהם יושבים בתוך עמם מהם יחד ופנה לכל השכלה ומעש
טוב למחויקי תורה · כלם גאונים מאורים בעלי אספות להאיר עיני לומדי
תורה · ולהנהיג עם ה' אלה בדרכי תורה ·

לכבוד הוד נדלת מעלת תורתם

אתן בריתי שלום לאהבתה של תורה · יהי שלום בגבולם יברך ה' חילם
יחיו עד ויאריכו ימים להאיר על הארץ לעשות שלום בהגדיל תורה · אניר ·

תחנונים אני רש לכם אדבר, והודעת מבת שאלותי אנבר

רבותי הקדושים ואהיבי אחי חביבי · ידוע כי האריכות נאה לשוקטים
על שמריהם לבד אשר אין להם עסק בנסתרות רק בזה
רזה בידיהם · אך המשתדלים להבא ובסגלה אותם הנקשרים בעסקי הכלל אשר
עבודת הקדש עליהם · הזמן יקר בעיניהם · דרך קצרה ילמדו לבניהם · לכן
גם אני אופיע בקציר להוד כתרכם · חפץ בנפשי אדרשנו להודיעכם, וזח כל
מי שעיניו בראשו המתחקה על שרשי אנושותו · להשיג את תכליתו · בקטן
בגדול איש כפי כחו יתעורר באמנותו · לרעת מה שהוא רשאי להשיג לפי
הבנתו

הבנתו · ובענין שיתקשה לבוא עד תכינתו · מצד עמק המשג ולמעוט הבנתו · לא ישקוט ולא ינום וישן במנוחתי · עד שיתבונן מזולתו · ואפילו במה שישיג מעצמו לא ישען על דעתו · עדי ימתיק סוד עם עמיתו ·

לקבל דנא גם אני העני בדעתי וקניני אם כי פרקי לא נאה למחקר · הן כפי מה שקבלתי מפי אבותי מורי ורבותי ומלמדי עה' · בעברי בין בתרי הכתובים [שהם העקר] ומפרשיהם נראו לי בהם קושיות עצומות וקשיות להולמן · ונפלתי בספקות · ואם כי עסקי בנים ולא נים תיר ולא תיר על כל פנים לא נואשתי מתת לב לחקור ולדעת עד שאנוח · כי מנוחת החכמים במצוא האמת ואם כי אינני חכם ולב אין · הן בוריזות החשק במעט קט שהשגתי מהן על בינתי לא נשענתי · עד אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי · והכרחתי להלאות לכבוד הוד תירתכם באלו השאלות · מהן מתרמות מהן · מתחלפות מהן קלות ההבנה זה נכוונה · כי המתדמות שומרות מינן בהקשר הענין למען סבב פני הרמזת איפן להבנת תרוצן · והמתחלפות משתנות מזן אל זן בלמוד לתת ערבות רווח ונעימות דמיון להשמעות אזנים לחזק הציור מהיאוש · ולהוסיף החשק למחקר ועיון · ומהקלות בהבנה נקנה חדוד ופתוח סברה וחריצות על כל למוד נגדיי ונעלה בזה למדרגה שניה והלאה ממטה למעלה בהדרגה : וידוע כי ההתחלות קשות · ואחריהן הקשות בקלות נדרשות · לכן כמאמר הנחכם עה' ומתק רעהו מעצת נפש ·

אליכם אישים קדושים · אקרא בקולי אל בני אדם המאששים · על כי ידעתי נאמנה שלא תעניני כמאמר מי אתה קראת וגו' או הליועץ למלך נתניך וגו' · יען כן הואילו פנו בי לעזרתי · שימו עין על שאלותי אלו הביטו וראו ברחב תבונתכם למציא חפץ ודבר טוב ערב ומועל על התרתן · ומהרו להאיר עולם בחיש הגעת תשובותיכם · ישוטטו רבים והמשכילים יבינו ותרבה הדעת ואבנה גם אנכי מכם · ובמצאי חן בעיניכם אוסיף שנית ידי ומעלה באחרות · ונשא ונתן באהבה ואמונה : ואל תזעק עלינו התורה לעלבונה · ונסבב להרבות לבנים בינה · כי עת לעשות · וכמה יודע כי מסגלים אנחנו · והיה לכם צדקה ותפארת בהשקיט נבוכים · ולהורות הדרך ילכו בו הברוכים ·

ואלו הן השאלות הראשונות , לאוש לאחרונות

והן

והן הן המתחלפות, וביניהן גם קלות ההבנה נצמדות ומקפות

האי מרוע לא הידיע לנו הכתוב בריאת המלאכים בצויף בריאת השמים והארץ · ואעפי" שהגבואות מלאות מזברונם · עכפ׳ בריאתם לא נזברה בשום מקום · וזה תמיה · כי אשר לא נורע התחלתו מהנבראים · לא יאמן מציאותו והמחקר לא יודה על קדמיותם או על אפיסתם חלילה · ואיך א"כ לא נזברה בריאתם · ושלש עולמות בפי הכל נזברות · ואנה הוא העולם היותר נכבד שלא נזבר התחלתו וממה נדעהו · ואם כי אמרו חז"ל שלא בא הכתוב להודיענו במעשה בראשית רק מחדוש המקיף והמקף · עדין השאלה במקומה עומדת · כי עכפ׳ נשאל מה היא הסבה שלא נזברה בריאתם · והמה הראשונים לכל · והנכבדים מכל ומהם שרש · אם להשגחה אם לנביאה · אם להשארות הנפש · אם לתנועת המתנועעים · לדעת המחקר · והאומרים שביום ב או ביום ה" נבראו · אין להם ראיה ולא נסמיך על הדרש ·

הבי ידענו כי נצח ישראל לא ינחם ולא ישקר · והנה כשאמר הקב"ה לאדם הראשון כי ביום אכלך ממנו מות תמות · לא ק׳ם הש"י דברו וחי האדם ולא מת יגם כי האריך ימים עד תתק"ל שנים · ולאומרים שאדם בחטאו סבב והביא מיתה לעולם · לו ולזרעו עד עולם · ולולי חטא · לא היתה מיתה בעולם · כמו שלעתיד לבוא בלע המות לנצח כדעתם · להם טענית · טעונות עד לא יובלו לענות ·

הגי" אחרי שבחטוא אדם הראשון נגרש מגן עדן · נראה · שאם לא היה חוטא היא בוודאי הגמור דר ויושב בגן עדן תמיד בחיים בלי מיתה לדעתם · הוא וזרעו וזרע זרעו מאן ועד עתה ועד עולם · וזה דבר לא יסבלהו השכל האנושי המשכיל · כי איך יכיל הגן את כל באי העולם כלם · והנם לא יתמיד כי תמותו אמותו · ולמה אם כן הגלות היבשה · אם אין אדם עליה ·

הדד" כל המפרשים משתי כתות בית ישראל פה אחד אמרו שיופי בנות האדם פתה את בני האלהים שהם בני הדיוים לפרושם · ולקחו מבנות הפחותים שלא לפי כבודם ומדרגתם · והולידו סרבים וסלונים · והיו גיולים את הנשים שלא כרצונן [מה שלא נאמר כן בכתיב] ולוה נתחייבו כליה במי המבול · ודעת רבנו בעל׳ אדרת אליהו נע" בהפך דעתם · כשיעין במה שכתב בסדר נשים בסיף פרק שני · ואף גם ממני להם טענות · **ראשונה** · איך אמרו שלקחו מבנות הפחותים · והכתוב אמר כי טובות הנה · וכן באמרו ויקחו להם נשים · מלת

ויקח

ויקח ומורה שלקחון בקדושין י ולא לבד למלאת תאותם ברוך זנות רק לנשים על ידי קדושין · והזונה והמפתה והאנוסה לא תקראנה נשים ° והכתיב קראן נשים : גם לא בגזל ולא בחזרמנות רק בבירה ובחירה כדכתיב מכל אשר בחרו . **שניית** · איך אמרו שהולידו סרבים וסלונים ותכחוב מגיד בהפך · ר"ל שהיו נפילים . גבורים · ואנשי שם ° ואם היו אנשי שם בגבורה לבד לדעתם היה הכתוב אומר הנפילים הגבורים לבד · ולא היה מזכיר תאר אנשי שם · כי המובן מתאר אנשי שם הוא זולת המובן ממלת גבורים · וכבר הקדמונים הרגישו בספקות אלו והצניעו תרוצן · **שלישית** כ' אחרי שלפי דעתם היתה התדווגותם בחטא גדול המחיב כליה · איך אם כן זכו שכבר השי" והולידו אנשי שם וגבורים · והנמשך מחטא ° הדין נותן שלא ימצא בו דבר טיב רק ההפך ·

רביעית האם על שלא חששו לבד למדרגת כבודם ולקחו נשים מבנות הפחותים · נהיה ונחשב זה להם לחטא גדול ועצום כל כך · ער שהביאו כליה לעצמם ולכל העולם בכללו מהבעלי חיים · והלא לא לבד קדם המבול היה זה להם מנחגם אך גם אחר המבול · כדכתיב הנפילים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם וגו' · ואם לא כן · מאין נמצאו הנפילים בעולם ער זמן אדונינו דוד העה" שהשמידם · ורצוני לשמוע תרוץ כל זאת לישב את המקראות על מקומן לפי מבוונן בראוי בלי היות שם שום טענה · ואבנה גם אנכי ממנה ·

הה" הנה אברהם אבינו ע"ה ברצותו לדעת דרכיו ית' חקר אף שאל מפיו ית' האם אפשר למחוייב כליה להנצל עי' זכות הצדיקים שבתוכם והודה לו השית" בהין לא בלאו · כידוע · ולמה א"כ נאמר מפיו י"ת עי" יחזקאל הנביא ע"ה ונח ודניאל ואיוב בתוכם חי אני נאם ה' אלהים אם בן אם בת יצילו המה בצדקתם יצילו נפשם · וזה המאמר הפך הענין הראשון שהקדמנו · ואף גם זו תחת שבועה מאתו ית" · ומי יתן וארע סבות אלו ההפכים . או התאחרותם ·

הו" ידוע לכל כח התשובה ° לא על השגגות לבד · אך רק גם על חדונות והנבואה מעידה לעזור מפיו ית" במפורש לעיני הכל · אשר אין לפרט · ובפרט באמור השי" עי" ירמיה הע"ה [סימן יח] רגע אדבר וגו' · לנתוש ולנתוץ וגו' · ושב הגוי ההוא וגו · ונחמתי על הרעה וגו' ולמה אם כן לא קבל השי' את תשובת יאשיהו המלך הצדיק עה' אשר שב והשיב באמת בכל לבבו · והעביר

עבורה

עבודה זרה מן הארץ כרכתיב אך לא שב ה׳ מחרון אפי וגו׳ · וקשה עוד מזאת מאד כי · אחרו שהשי׳ איננו מקבל תשובתם · א״ך אם כוהוא ית״ היה מעוררם עי׳ נביאיו ע״ה על התשובה עד רגע החרבן · כפי שנודע לנו מהנבואות · הז״ הנביא ירמיה עה׳ אמר מפיו ית״ לאמר [סימן ז] כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח · ונמצא ההפך בתירתנו הקדושה · כתוב · צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגו״ · וכן לעתיד כמבואר בסוף נבואת יחזקאל הנביא עליו חשלום ·

דח׳ ארון הקדש הוא צבי תפארת האמה הקדושה · להגיע באמצעותו לכל מעלה עליונה ולקדשת · וזולת הארון לא תכון האמה ולא תשיב לאיתנה אף כי לוחות העדות הן לה שטר כתבתה · וכי יש אשה גבירה בלי שטר · ואיך א״כ נאמר מפיו ית״ עי״ נביאו עה׳ שלעתיד לבוא לא יהיה צרך ישראל לארון · כרכתיב [ירמיה ג] והיה כי תרבו ופריתם בארץ בימים ההמה נאם ה״ לא יאמרו עוד ארון ברית ה״ ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקודו ולא יעשה עוד · והמפרשים הרבו פרושים · זה אומר בכה וזה אומד בבה והאמת נערדת · ונשארנו נבוכים · כי עמודי עולם לא למרונו נכונה בזה ·

דט׳ ראשון ואחרון הם משמות הצרוף · ובהמצא האחד · ימצא או יובן השני · אם כן מהו הנאמר בישעיה [סימן סח] ומדותי פעלתם ראשונה אל חיקם ומהו הנאמר ראשונה אחרי שאין שם זכר לאחרונה · והמפרשים צלחו ויעברו ·

הי׳ מהו הנאמר ובכל מקום מקטר מגש לשמי ומנחה טהורה [וגו״ [מלאכי ג] ואנחנו לא ידענו ולא ראינו להתקרב לשמו ית״ אז קרבן ומנחה טהורה כי אם בישראל חלק ה״ עמו · וזולתם ללשונותם בגוייהם באמות הצבא כלם עובדי אלילים וקרבנותיה״ הן תקרובת לעבודה זרה · ואיך אם כן אמר מקטר מגש לשמי ·

היא׳ אחרונה חביבה · כלתה נפשם לתאבה · לדעת מה היא הכונה והמובן במשלו

במשלו של הקב"ה שאמר על ידי ישעיה הע"ה (בסוף סימן כח') הכל היום יחרש החרש לזרוע ונו" ·ומהו כפל המליצה בחתימת המשל הפליא עצה הגדיל תושיה ובדברי המפרשים לא מצאתי באור מספיק ·

ובכן תמו השאלות המתחלפות והקלות ואם כי הן רבות להשאל ·אשאירם לימים ירבו להופיען לחכמי ישראל · ובעת אחדל מהן ואנפש ·וארמיז שאלות אדות הנפש· והן השאות המתדומות · וזה זכרונן ·

היב' אם הנפש השכלית האנושית נמצאת מקדם · רצוני קדם הוית הגוף · עומדת בעצמה כשאר הרוחניים · או אם נמצאת מתחדשת בעת התחדשות והוית כל גוף וגוף · ואנה היא זכרון בריאתה במקראי קדש ·

היג" אם היא אחת לכל · או אם היא כתות כתות · ואם היה אחת לכל · יתחיב להיות הכל במדרגה אחת · ומדוע א"כ אצלנו ההפך · ולאימר שמתחלפת מצד נושאיה · השיבונו · כי איך יתחלף הרוחני · וכל שכן על ידי הגשם · הבי אין לו להקיש מהתחלפות מדרגות הנבואה בנביאים ע"ה · כי הוא ענין אחר · והפרש גדול בין שני העניינים הללו כנודע לחוקרים · ואם היא כתות כתות · איך גזרו שהיא אחת ·ומה היא ראיתם ·

היד' הנפש השכלית בעת הכנסה לגוף אם היא בכח ומשתלמת בגוף בהדרגה להגיע לתכליתה · או אם היא בפעל בעצמה ושלמה בהשכלתה · והגוף מתדרג להשיגה · ולתרי אנפוי הללו קשיות ·

הטו' אם היא בכח ומשתלמת בגוף בהדרגה · אם כן · איך יתכן להשתלם דבר רוחני עי' החמר · באמצעות הגשם · ולה השגות אינה צריכה בהן עיר מהגוף כלל · ואדרבה הגוף מונע לה · כידוע · והמיפת של נעליך · וזה דבר לא יסבלהו שכל החוקר המעין בשום אופן · אם כי בראיה תוריית מספקת · בהמצאה ·

הטז' ואם היא כבר בפעל · יתחיב שהנולד תכף ישכיל · ומדוע עיר פרא אדם יולד · ואם נאמר שעדין אינו ראוי לה עד עמדו על פרקו · למה אם כן יפחיתנה הבורא ית' להכניסה לגוף שאינו ראוי לה עדין · ואפשר הנולד

הנולד ההוא לא יהיה ראוי לה אפילו עד בוא חליפתו · ואיה היא פעלת הנפש בהיותה בפעל ·והן · אפילו בהעשיתו ראוי לה · הלא גם אז בהשתמע הגוף לה או טוב לה · ואם לאו תפסד · וזה פלא עצום ·

הי"ז ידוע לבעלי תושיה וליודעי חן שהנפש היא השכל · והשכל הוא הנפש וכבר התורניים ע"ה אף בעלי המחקר פה אחד כלם כאחד גורו אמר שהשכל לא יתאב ולא יעשה רע ושקר בשום אופן · רק תמיד טוב ואמת · אם כן מדוע שכל הרשעים העבריינים והבלתי מאמינים הוא בהפך · וחכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו · ואנה הוא אם כן סגלת השכל שבהם ·

הי"ח מפורסם הוא כי לדבר רוחני אין שנוי והפסד אפילו לרעת המחקר · וא"ך אם כן תפסר הנפש השכלית בעון הגוף · בהיותה רוחנית בלי ספק · ומה לה ולצרת הגוף לבוא לה הפסד מסבתו · ובכפה לא דבק מום · וזה דומה למשל הקדמונים אבות אכלו בוכר ושני בנים תקהינה · וזה פלא · אף גם על כי הנבואה בעצמה מעידה בהדיא על זאת באמרה הכרת תכרת הנפש ונוי · וכן הנפש החוטאת היא תמות · לבי נוקפני על זה · מה זה ועל מה זה · ואנה היא רוחניותה ·

הי"ט אחר שהאדם נבדל מהקודמים ממנו בהרכבה · בצורתו שהיא נפשו המשכלת · חיב מזה שתמצא הצורה ההיא בכל מין האדם מקצה העולם ועד קצהו במאמינים ובוזלתם · וידוע כי ההשארות הנקנית באמצעות קיום המצות היא מסגלת לבד לצדיקים ומאמינים · ולרשעים ולהבלתי מאמינים בחדוש ומחדש בוודאי אין להם השארות · ובל יחיו ובל יקומו · אם כן צורתם שהיא נפשם השכלית הנתנת להם הולכת לבטלה · וחצור תמים פעלו איך יעשה דבר להבל ולבטלה · ואיך יעניש את הנפשות הזכות הרוחניות להכניסן לאותם שאין להם השארות ותקומה כלל · האם קדם להן עון שחטאו קדם · ונענשו עליו · מה שזה דלא אפשר להן לחטוא קדם הכנסן לגוף · וזה מחמיה :

הכ' ידענו גם ידענו במה שחכמינו המפורסמים ע"ה הופיעו בארש והציצו זהר להאיר עיני שכלי המעיינים במובן פסוק ויפח באפיו נשמת חיים וגו' · ומרוע באדם הראשון יציר כפיו ית' הנפיחה לו מעצמו ית"ו ית' · ולעתיד לבוא בעת רצון מאתו ית' בתחית המתים נאמר מארבע רוחות בואי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו [יחזקאל לז'] ומהו המובן בארבע הרוחות ·

הכא' כבר נודע במופת מהחקירה · כי ברוחני אין הרכבה · חוץ מהרכבתם מצד השבלתם · לדעתם · [אשר זו חלושה ובטלה] ולמה אם כן הרב המפורסם

המפורסם המאור הגדול הרמבם החכם ע"ה גזר אמר בשמנה פרקיו שהנפש היא כחמר · והשכל הוא צורתה · [סותר למה שהונח מהם שהנפש הוא השכל · והשכל הוא הנפש כאמור לעיל] והביא אסמכתא מפסוק גם בלא דעת נפש לא טוב · גם כי עשה חלוקה · בחלקו את הנפש לחמשה חלקים · שהם · הזן שהוא הצומח לדעתו · וחמרגיש · והמדמה · והמתעורר · והשכלי · מה שלא תאית התחלקות כואת · לא לטבעית · ולא לחיונית · ולא לשכלית · ודבריו אלו תמוהים לחוקר · וצריך עיון אם לסמוך אם לתפוש · ולדעת על מה להשען ·

על כל הא דלעיל נפשי שמתני גדיב לשמוע תרוצן מתירי דורי ·

אלו חן השאלות הלמודיות לא נסיוניות נערכות ממני השואל · הבא על החתום שהן במספר א"ך טוב לישראל : שגורות לכל חכמי ורבני העברים · המאורים הגדולים המזהירים · לידען תאבתי · על כי מדברי המפרשים לא נהניתי ·

ואני על משמרתי אעמודה ואתיצבה ואצפה לראות מה ידברו בי לחוק
ידיעתי • להאיר חשבתי • כי זולתם ידעתי לא
ידעתי •

ורב שלום בהשתחויה למעלתם •

ממני העני דל השכל נספה בלא משפט חדל אישים

הקטן מרדכי הלוצקי סולטאנסכי חנה לע"ע פה קה"ק
קלעא יצו' בשרות הקדש • בן אא' מוכ' הה' כמוהר'
יוסף הצדיק העניו החזן והמלמד אבד' ומץ' דקהק
לוצקא נבת' וצ"ל •

יצאו שאלות אלו לאורה ביום
א' לם' צו ששי בחדש ניסן
שנת תקצה' פק' •

ונשלחו לכל חכמי ישראל
במשך • מזמן והוא עד היום הזה •
ועודנו ידי נטויה על השליחות •

וכזה נשלם העתק השאלות
ההן •

ותרוצן יבוא בדף שאחריהן •

וזהו תריץ השאלות ההן מאתי ·
לתלמידי חניכי ביתי ·
ואקרים

הקדמה

אחרי ראותי את כתבי בקשיתוכם · ההגיעו לידי לחוד לחוד מכם · על כאור שאלותי הידועות · שמחתי מהשקפה ראשונה על גודל חשקכם · ואם כי רבו טעיותיכם באגרותיכם · אמרתי כי ימים ידברו לתקונכם · בי כל התחלות קשות · אכן בהתבוננני בדבר נשתיממתי כשעא חדא · כי ירט הדרך לפניכם · מסבות ·

הסבה הראשונה כי בעוד שלא שמשתם כל צרככם · קפצתם כלכם כאחד לדעת ממני מה שלא גלו אחרים : וכבר ידעתם מאמר החכם זה לשונו · הנך רואה שבחכמת הפרציף לא די לחשוב טבע מזג האדם אלא גם שנותיו · עכלה׳ · כל שכן בענינים עמוקים כאלה · הצרכתי להתבונן במצב ילדותכם היותכם עדין בלתי ראויים כלכם לכל זאת · ואם כי יש ביניכם מבינים וראוים · איך איחד את הראוי מכם · אחרי שהבקשה מכללותכם ·

הסבה השנית כי אם כי יש לי ידיעה מה בתרוץ השאלות ההן · לא אוכל להשען על דעתי בענינים כאלו · וללמוד יצאתי ולכן דפקתי שערי רחמי החכמים להאחיד הסכמה אחת בפרושן · ובאשר כי עדנה אין קול וקשב · איך אקדים לפרסם ידיעתי בן להיותי למטרה לחצי התופשים · אשר מדבר חדש אפס יחרה · כל שכן שההתנשאות · הנצוח · הקנאה · השנאה · מצאו קן בדורנו · וכפי היותי נבזה בעיני · עוד עשר פעמים ויותר נמאסתי בעיניהם · ולא די שלא יעזרוני לחזק האמת או להופיעה מאצלם · אלא גם יחויקוני ככופר · ויוכיחו את חרפתי על פני · כמקודם · על לא חמס בכפי ·

הסבת השלישית כי לא דברתם גבוה באגרותיכם · ולא דרבתם במנהג מסמכים נאצלים לחשוש בכבוד הנאצלים · חכמים המה מחכמים · כבירים מאביכם וקודמים בכלל הקדימות · הרחבתם פה הגדלתם לשון מדברת גדולות לבטא ולהחליט שכאלו מחסרון ידיעתם לא השיבוני עד עתת . ולא בן הדבר · חלילה · כי לפי דעת הכל ולפי ידיעתי בברור · כלולים ושלמים · מחכמים ורבים · מפלפלים ואדוקים המה בכל פשר דבר וידם על העליונה תמיד · ואם כי לא נתנו מקום לשאלותי · נוכל לדון · מפני שנראו בעיניהם

קלות

קלות ההבנה על פי רחב בינתם לא חששו לתרצן · או חשבון בלתי ראויות להשיג
ודמום למעשה צעצועים ונתנו ערף לשגיונותי · והעקר . על כי נבזיתי וקטנתי
בעיניהם · נסתלסלו מהטפל לאיש קטן הערך כמוני · כי עם הראוי ידברו ואני מה ·

הן מחמת מטיבות צעד שלש סבות אלו נרתעתי לאחור · וכמתיאש הייתי להפיק
רצונכם · אך הסבה המכרעת · המעוררתני לשוב לתת יד על פיכם · היא
האהבה המקלקלת השורה · על היותי דורש טובתכם · ככף ותאב לראות
הצלחתכם · אמרתי ויהי מה · ארוצה להורותכם הדרך תלכו בה בתרוץ הקושיות
ההן על פי ידיעתי · בתנאי · שלא תזידו לפרוץ גדר המיסר לחשוב שכבר הגעתם
לתכלית הבנתן על פי האמת · ותהינו לעלות אל הר ההתנשאות להתפאר
ולהתהלל בהו בגאוה ובוז לקשקש באסתירא בלגינא קיש קיש קריא · לאמר
אנחנו ואפסנו עוד · אך בענוה ובהצנע להמתיק סיד · לישא וליתן אדותן בפלפול
עם כל הראוי · ועמוד עליהן על בורין · גם לא להצניע ולהסתיר ולמנוע טוב
מבעליו · וזה לתיעלתי · כי בהתפרסם הדבר יתעוררו כל חכמי לב התירים
הגדולים · אם לקים · אם לסתיר · ולתרץ באופן נאות · ואז תתפרסם האמת
בעולם בין הבנים ואבנה גם אנכי ממנה · כמנהגי להודות על האמת · וזאת לכם
לדעת · כי כמו שהמאכלים הגסים ואם הם טובים בעצמם · ומטיבים לכל הראוי
להם · הנה הם יזיקו מאד ליונקים · כן גם הדברים העמוקים כאלה · ובפרט
בהיותם רשומים במליצא ובלישנא מעליה · לא יועילו לכם בערך זן מצבכם ·
אשר מסבה זו השמטתי תרוצי השאלה הראשונה והשאלה הרביעית · מעיני
כללותכם והצנעתים רק בעד הראויים · כי אפילו על דעת קצתכם · אין דורשין
מעשה בראשית בשנים ולא מעשה מרכבה ביחיד אלא אם היה חכם ומבין מדעתו ·
וכן הוא הדבר גם בעניינים כאלו · והסתכלו בפרק לב' בחלק א"מס' המורה
ותדעו את הראוי להודע לכם עפי' ערככם · ובעבור זה אפילו במה שגליתי לכם
במגלת ספר זה לא הלכתי בגדולות ובנפלאית המליצה אך באותו דבור שתבינו ממנו
כל האמור פה · ובכן רק בשאלות הנשארות יבאו דברי לכם בסדר · על ראשון
ועל אחרון · וזה בלשון קל ומובן לכל קורא ואם כי הדברים בהן ארוכים · אקצר
לפי היכלת ·

אך קדם הכל אקדים לומר · דעו נאמנה כי כוונתי בשאלת הקושיות ההן לא היתה
בעבור נסיון ובחינה חלילה · אמנם כיונתי ביחוד היא על ההסכמה הכוללת
למצוא האמת · כי בהתבוננו מאז · ומה גם עתה שכל חכמי בית ישראל דבקו
ונתחזקו

ונתחזקו בדעות זרות מחקריות פילוסופיות בעניינים עמוקים שהם יסודי דתנו ותורתנו הקדושה ועקרי אמונתנו הישראלית האמתית · ובפרט בנדון השבלים הנפרדים הנקראים בפי ההמון מלאכים · ובנדון נפש האדם המשכלת · מצורף לזה כי גם במובני המקראות בדברי הנבואות עותו לרוב · אף את רבם עזבו בלי באיר · חלפו ויעברו · ונהם קושיות למתבונן · והמשתוקק מתחבט בלי עזר · התעוררתי במעוט מה שהשגתי להרהיב את עמידי הדור בשאלות · להחישם על התשובה להתפרסם הדעת האמתית בדורנו · עי׳ כלנו ביחד בהסכמה אחת · כי זה הוא טבע חמר מנהג הדורות ישוטטו רבים ותרבה הדעת האמתית להעמיד דבר על בוריו בתקון המעית · בראיה מבטול דעת בעלי הרכוב מהבאים אחריהם · ובאשר לא נהייתי כדאי להגלות כל זאת על ידי · בעונותי הרבים · כי מסבבים זכית על ידי זכאי · הן אם כי קפצתי כהדיוט · אחור נסוגותי · טוב קויתי ויבא רע · להיותי לנגינה ולחרפה בפיהם · ללעג ולקלס בעיניהם · ועתה בי כן: האתי תמות חכמה · האם אויכה לבית עולמי · בית מועד לכל חי והלא מהבא לידי בעודי · אגידה וארברה לכם כל שהוא · משריוני דעתי ורעיוני לבבי · ואם כי עדין אין נימוקכם בידיכם בהיות · מי יודע ויתן השם יתעלה לכם בהבא לב נבון להתרגג בהבנתן רק בהצנע לכת עם אלהיכם · כי · אלהים קדושים הוא ית׳ וית״ :

תמה ההקדמה

ואלו הם התרוצים לפני הקורא רצים ·

אחרי השמטת תרוץ השאלה הראשונה כנ׳ל אבוא בגבורות להציב תרוץ השאלה השנייה באיפן בזה ·

תרוץ השאלה השנייה · לכם בני לדעת · שהמיתה לאדם היא שתי מיתות · הא״ מיתה טבעות · והב׳ מיתה נצחית עולמית · והינו · המיתה הטבעית היא בשיחיה האדם וימלא שנותיו כשומו אל ויחתום חייו אם באריכות אם בקצר ימים כפי שנקצב עליו · ויחלש ויגוע וימות · ואז הוא בישן · כי על פי ההבטחה האלהית עתיד הוא בעת רצון מאתו ית׳ לשוב לחיות עוד בתחית המתים · אם זכה כבר בשכר קיום מצות התורה הקדושה. כפי אמונתנו האמתית בראיות חוקות ברורות מכתבי הקדש · אמנם המיתה הנצחית עולמית · היא למורדי אור אשר מגודל מריונם ועצם זדונם : הפסידו השארותם

ואפי׳

זאפי' אם יתעוררו לשוב מנכלם · תשובתם אינה מקובלת לפניו ית' · ואין להם כפרה כלל וכלל · מסכה איכרנה בהבא · והמה אחרי מיתתם · אם במיתה טבעית · אם במיתה מקרית · הנכללת במיתה טבעית בסוגה · אין עוד להם תקומה כי לא ישובו עוד לחיות בתחית המתים · אך מיתתם היא להם מיתה נצחית עולמית · וזו היא המיתה הנצחית בעצמה הנגזרת על אדם הראשון · כדנאמר לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות · היינו · ברגע האכילה נפסק עליך הדין במיתה עולמית · באופן שאפילו אם תתעורר להתוודות ולהרבות בתשובה לא תתקבל תשובתך להתכפר עונך · ואם כי גדול כח התשיבה · עכפ' היא לא תועיל לך אחרי שכבר הידעתיך בעת צווי האוהרה את ענשך · ואתם בני כבר ידעתם · שהעונש מאתו ית' להחוטא לא לבד על פי ערך גודל העון אלא גם לפי גודל ערך החוטא · כי הנה עון קטן לפי גודל ערך החיטא · הוא גדול מאד · כל שכן אם גם העון והמרד גדול הוא · ולפי זה אדם הראשון שהיה איש גדול הערך · קדוש ונביא · בהיותו יציר כפיו ית' ולא ילוד אשה כהבאים אחריו · והוא בוודאי היה יודע רבונו וכוון למרוד בו · בנטותו לדברי אשתו המפותה מהנחש · ועבד על אוהרתו ית' ואכל מפרי עץ הדעת שהזהר מאכילתו · הנה כפי גידל ערכו כן גם הוא גידל עונו מנשוא · ובפרט שלא שת לבו בהודעת ענשו בעת האוהרה · ועל כן נענש במיתה עולמית · היינו שאין לו תקומה עוד בתחית המתים בחברת הצדיקים · ואם תהיו תובעים ממני ראיה תוריית על שתי מיני מיתות האמירות למעלה · הלא גם בלי הודעתי ידוע גם לכם מהכתוב פעמים הרבה · ויהיו ימי [פלוני][כך וכך] וימת · שהיא בוודאי מיתה טבעית · גם המיתה הנצחית שאין עוד אחריה תקומה נודעת ונכרת בהדיא ממלת כרת כאמור ונכרתה הנפש ההיא מעמיה · אמנם מה שהאמינו והחליטו לומר שהאדם הראשון בסבת חטאו הביא מיתה לעולם · ולולי חטא · היה חי חיים נצחיים הוא וכל הבאים מכחו כל ימות העולם · דעתם זו היא המחשיכה והמדעיכה נר התורה ונר הדת · ומיום עמדי על דעתי אני משתאה ומתמיה איך עמידי עולם מאירי עינינו חכמי בית ישראל התורניים הכבימו לדעת כזאת · האם יתכן שבעלי חמר עב ועכור אשר בארץ המה האנשים · להיותם נצחיים בעירים קדישים · ואיך לא הרגישו סתירת כל מירכב טעין הפסד · האם סברו שיהיו כל באי העולם כקטן כגדול במדרגת חנוך [על פי דעת קצת] ואליהו הנביא ז"ל · ואיך העבירו והעלימו מדעתם ההפרש שבין השכל הנאצל · ובין האד' החמרי הנברא עפר מן האדמה · כל שכן שאין לדעת' חוק

ממאמר בלע המות לנצח כי היא יעוד על אפיסת המיתה הנצחית · על כי אז ועמך כלם צדיקים והעולם במנהגו נוהג להיות כל מורכב נפסד · כי בעל גבול ותכלית הוא ·

תרוץ השאלה השלישית

האדם הראשון בהיותו יציר כפיו ית' קדוש ונביא כאמור למעלה · הנה לפי גדל ערכו הכין לו יוצרו ית' פרנסתו בכבוד ובנקיון בלי עמל ויגע בגן עדן מלא ברכת ה' · אבל זרעו וכל הבאים מכחי כחו עתידים היו להתישב חוץ מהגן · בכל כנפות הארץ אשר בעבורם היתה הגלות הידועה · ובאשר בכר חטא האדם הראשון ונפחת ערכו : גורש מגן עדן לעבוד גם הוא את האדמה ולאכול לחם בזעת אפו · והגן נשאר ריק ונשמר על ידי להט החרב המתהפכת שלא יבנס שם שום בריה · ועמד הגן על מכונו כל ימי חיי האדם הראשון לכלות עיניו כעין והבטת צר מעון · כי אחרי שגורש האדם הראשון מהו הצרך במציאות הגן ובשמירתו · כי אם להראיב את נפשו כפי הסברה הנכונה · אף להיות הוראה ולמוד לכל הבאים אחריו · ואחרי מות האדם הא' · הן כמו שהמציא השי' בגינו את הגן ההוא מאין ליש כן גם השיבו מיש לאין · אם בזמן המבול אם מקדם לו אחרי מיתת אדם הא' · ולכן התירים המקיפים וחוקרים בישובי העולם אינם מוצאים עד היום היה את הגן בעצמו · אם כי מקומו נכר ונודע מהנהרות הנזכרות · כי אין צרך עתה בגן ההוא · אחרי שנברא בגין אדם הא" ואשתו לכרם · ולא בעד זולתם · ואל תחשבו בני שגרוש האדם מגן עדן הוא עצם ענשו וחטאו · כי על עונו נענש בפלים ר"ל בעוהז' אכילת פת ביגע · ובעוהב' במיתה נצחית · כאמור למעלה · אך גרושו היה בעבור שלא ישלח ידו לעץ החיים ואכל וחי לעולם · כי בהיותו בעל בחירה והיכולת בידו על הנאמנות והכפרנית · יכול להיות שיתחרט ויאכל מעץ החיים ורפא לו · אך שלפי גדל מריונו לא היה ראוי לזה · לכן גורש תכף מפני החשש · ולולי זה מן האפשר היה לו ולאשתו לשבת בגן עדן עד בוא חליפותם . ואם · תשאלוני לאמר · הקדוש ברוך הוא בהיותו אל רחום וחנן אין מנעו ועכבו מזה · פנו לכם בני אל שמאל · וראו תשובתכם בתרוץ הבא אחר זה · מיד ·

תיסיב דעת

תרוץ שתי שאלות דומית בענין שהן השאלות החמישית · והששית ·

דעו בני · ששאלות אברהם אבינו ע"ה דומות לשאלות משה רבנו ואדיניו עה' · שאמר הודיעני נא את דרכיך · כי בידעו אבינו עה' שכבר הוא נחשב בעיניו ית' לצדיק תמים ואהוב לו ית' ונברכו בו כל משפחות האדמה · רצה לדעת האם כל צדיק זולתו נחשב כמוהו בעיניו ית' להנצל גם זולתו בזכותו · וזאת שנית · בידעו עה' שאנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד · גם בי הקבה' בעצמו אמר לו ועקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד · ואחר כך אמר לו ית' ארדה נא ואראה וגו' · הבין אברהם אעה' שכפי גדל זדותם עדין לא ננזר עליהם כליה אחרי שהצריך השי' עוד לדרישה · עמקו אז מחשבותיו ית' כלב אבינו עה' ורצה לדעת דרכיו ית' בכל את · ואם הצדיק הוא יסוד העולם אשר יוכל להנצל בזכותו גם זולתו · והורה לו השי' בהין בנודע מהכתוב · ועתה בני · השתכלו במה שאומר לכם פה כי הוא כלל גדול בידיעת דרכיו ית' · ומפתח לתרוץ קושיות גדולות · לכם לדעת · כי דרכיו ית' באיפן זה · היינו אם יפסק הדין מלפניו ית' על גוי או על אדם · אז אחר חריצת הפסק התשיבה אינה עוזרת ומיעילה להבטל הנגזר והנפסק בשים אופן · כי לא איש ל ויכזב ובן אדם ויתנחם · ואם עדין לא נפסק הדין מלפניו ית' · אז התשובה הנמורה מקבלת · אף הצדיקים עוזרים בזכותם להציל את המתחייבים מרעתם · ואם תשאלוני ראיות אל דעתי זאת מהמקראות · התבוננו וראו שבעת שחטא שאול המלך במלחמת עמלק ונפסק עליו הדין מאתו ית' בגזרה להסיר את המלכות ממנו לגמרי כמו שאמר השי' נחמתי כי המלכתי את שאול למלך · הנה אחרי שנפסק הדין עליו כבר לא נתקבלה תשובתו · באמרו · ויאמר חטאתי ולא הועילה לו תפלת וזכות הצדיק שמואל הנביא עה' אם כי זעק אליו ית" בעדו כל הלילה והתאבל עליו ימים רבים · עד שאמר לו הקבה' עד מתי אתה מתאבל ל שאול וגו' · על כל פנים לא ותר לו הקב"ה חטאתו · ולא נתבטלה גזרתו · וכמו שאמר לו שמואל הנביא עה' וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם · שנית · הביטו וראו · כי אחרי שנגזר הדין על אמתנו עוד בימי ישעיהו הנביא עה' ואף מקדם בידוע מהנאמר ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות · לא נתקבלה תשובתם · ולא הועיל להם זכות ותפלת הצדיקים הגמורים להצילם מרעתם · אלא לפי גדל עונותיהם ורב זדותם עוד הסיר והציל השי' מהם את הבחירה לגמרי · כדי שלא יתעוררו ל התשובה ·

וזה

וזה מובן ממה שאמר השי' לישעיה העה' השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו · ואמר עד מתי אדני ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאה שממה · והנה אחרי שנפסק עליהם הדין ונגזר לחרבן · לא נתקבלה תשובת המלכים הצדיקים כיאשיהו המלך עה' והדומים לו · וגם הצדיקים הגמורים כנח ודניא לואיוב לא יובלו בזכיתם להצילם מרעתם · ומסבה זו גורש אדם הראשון מגן עדן כי עכבו ומנעו השי' להתעוררו לתשובה לקחת מעץ החיים · כי תשובתו אינה מקבלת אחרי שכבר נפסק הדין למיתה נצחית בעת האהרה · ואם תאמרו · אם כן · איך השי' היה מעוורם עי' נביאיו עה' ע התשובה עד רגע החרבן · אשיב · שהיא מאתו ית' לשתי סבות · האחת · לכלות את עיני החטאים ולהאדיב את נפשם בשמעם את מפלתם · וכיאין בחירה בידם לשובם מגדל זדונם · השנית · כי אם כי התשובה אינה מקבלת אחר גזר הדין לגמרי · על כל פנים בהיותו ית' ע רחום וחנון · עקב התשובה ההיא מקל הוא ית' את הענש ממה שנגזר · והראיה מאחאב מלך ישראל · כי אם כי נגזר ונפסק עליו הדין · הנה בהכנעו הקל לו הש"י את ענשו · באמרו לאליהו הז"ל הראית כי נכנע אחאב מלפני יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו וגו' · וכן הוא הענין גם באמתנו החטאה · שאם כי נגזר עליהם החרבן לגמרי כאמור למעלה בדברי ישעיה העה' · על כל פנים אם היו שבים בתשובה · היה הקבה' מקל מעליהם הענש באופן שתעמוד עיר ירושלם על מכונה וגם מלכותם היתה קימת בידם · רק בלבד שיהיו משועבדים למלכות בבל · כמו שהבטיח זה ירמיהו העהי לצדקיהו המלך : באמרו · ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר ד' אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש וחית אתה וביתך [סימן לחיו] וכן [בסימן כו] אמר · והגוי אשר יביא את צואריו בעול מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתי נאם ד' ועבדה וישב בה · אמנם אם עדין לא נפסק הדין ולא נגזר לגמרי מלפניו ית' אי שתלה ית' את פסק הדין על התשובה · אזי התשובה ההיא מקבלת · וגזר הדין יבטל · אשר על זה אמר השי' [ירמיה יח] רגע אדבר וגו' לנטוש ולנתוץ וגו' ושב הגוי ההוא וגו' ונחמתי על הרעה וגו" · וכמו שמצינו זה גם בנבואת יונה הע" על עיר נינוה : וכן הוא הענין גם בסדום · שעם גדל מרים עדין לא נגזר עליהם הדין לגמרי · ותלהו השי' על הדרישה אם ישובו מנבלם · כמו שהגיד השי' לאברהם אעה" ואמר ארדה נא ואראה וגו' · ובאשר הגיעו הנביאים הנשלחים על הדרישה בסדום · פתחו ללוט במאמר ברחוב

גלין לכתחלה · עד שנמשך מזה הדבור ביניהם בספור מעשיהם הדעים כנודע ממאמר הסדומיים עצמם האחד בא לגור וישפוט שפוט · והמה החטא·ם בשמעם באזניהם ספור זדותם ומפלתם לא נבנעו לשובם בתשובה · ולא פחדתו ית׳ עליהם · אבל גם הוסיפו פשע על עונותיהם במה שדברו בזדון בנודע מהכתוב · ועל כן תבף נגזר הדין עליהם להפיכה ·

תירון השאלה השבעית

אמונתנו האמתית הישראלית נגדרת ומוחזקת · בתנאי · לשמוע בקולו ית׳ ולעשות רצינו · ולהתנהג בכל מה שצונו והכלל לקים כל הכתוב עלינו בתורתנו הקדושה המאירה · ובתורה מצות מחלפות · מהן · מצות שמעיות דתיות עקריות שהן יסודות האמונה · מהן · להורות לאיש הישראלי הקנאת שתי השלמיות · מהן · מצות לתקון מנהג המדיני וסדר המשפטים והשררה · ומהן · לתוספת ההתקרבות לעבודתו ית׳ וית׳ · כגון הקרבנות · שהן רק לתוספת עבודה שגם זולתן יכול האיש הישראלי להיותו שלם באמונתו וקרוב ואהוב לאלהיו · כמונו עתה · ואם כי הקרבן יקר הערך · הלא הוא כ כלום נחשב אם לא תקדם לו השמיעה בקולו ית׳ שהיא היא היסוד באמונה הישראלית · ולא הקרבן שהוא צרך השפל ואיננו יסוד ועקר באמונתנו · וכמו שאמר שמואל הע״ה לשאול המלך · החפץ לד׳ בעילות וגו׳ · הנה שמוע מזבח טוב וגי׳ · וכן אמר דוד מלכנו ע״ה בתהלותיו · זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי וגו׳ · או אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי · לעשות רצונך אלהי חפצתי וגו׳ · רצונו · זבח ומנחה לא חפצת שהם אינם עקר באמונתנו הישראלית · כי גם זולתנו היו אז מקריבים כמאמר הנביא ע״ה: ובכל מקום מקטר מגש וגו · אך העקר והיסוד באמונתנו לשמוע בקולך אשר לוה כרית לי אזנים לשמוע ולעשות רצונך · ולכן באתי במגלת ספר התורה שהיא כתיבה עלי לקימה בתיך מעי · שזהו היסוד באמונתנו ולא הקרבן · כן היא המבוון גם בדברי ירמיהו הע״ה אשר הצגנום לקושיא · שאחרי שהוכיח מפיו ית׳ את בני מלכות יהודה על קרבנותיהם שהיו מקריבים שלא כדין וכהלכה · באמרו · עולותיכם ספו על זבחכם ואכלו בשר · הרמיז והודיע להם שהקרבן איננו יסוד ועקר באמונה הישראלית · רק השמיעה בקולו ית׳ ולשמור בריתו שהיא התורה הקדושה · שעל תנאי זה לקחם השי׳ לו לעם סגלה · ונתן להם התורה הקדושה אחרי שקבלו עליהם את התנאי ההוא במאמר נעשה ונשמע כדכתיב בפרק בחדש השלישי · ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם

את

את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ · ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל · בני ישראל · הרי שלא הזכיר השי׳ פה תנאי באמונה את הקרבת הקרבן · ואם כי באחרונה נצטוינו בקרבנות במה שאמר השי׳ צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגי׳ · וכן כל הנמשך אדותם בתורת כהנים · הם על צד תוספת עבידה והתקרבות לי ית׳ · ולא שיהיו פנה ויסיד בדת ישראל · כי אם היה כן · הנה אנחנו עתה זולתם לא היינו שלמים באמונתנו · חלילה · ועל פי הכוונה הזו אמר ירמיהו העה׳ [סימן ז׳ פסוק כב] להם מפיו ית׳ כי לא דברתי את אביתיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח · כי אם את חדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו׳ · הנה נראה בפרוש מדבריו עה׳ שהקרבן איננו יסוד באמונתנו · רק לשמוע בקולו ולעשות רצונו ית׳ בכל אשר צוה והזהיר בתנאי ויסודי האמינה · אשר בזה נהיינו לו ית׳ לעם סגלה · והמשכיל בהברות דבדי הנביא עה׳ במשך דבריו אלו שם · יבין וידע שהאמת בפינו · ולכם לדעת בני שתורתנו התמימה הקדושה הכתיבה לא תסתר ולא תתחלף בשום איפן בשום זמן מכל מה שבאו בתיכה מכל המצות הדתיות העקריות שהן יסודות ופנית אמונתנו הקדושה האמתית · חוץ מהקרבנות שאפשר להשתנות מפני שהן אינן עקרי האמונה וכמו שאין יכלת בשכל האנושי לדעת על פי הברור טעם וכוונת התקרבותן כן אין בנו כח לדעת סבת התחלפותן · כמו שאנחנו רואים התחלפותן במה שעבר במוספי החג וכן בהבא בנבואת יחזקאל העה׳ בסימן מה׳ במוספי החגים והשאר · ואלהים הבין דרכן ·

תירוץ השאלה השמינית

ידוע לכל קורא מלמר שהפרש גדול בין הנביאים · אם שדברי כלם הם אמתיים · עכפ׳ מדרגתם אינן בשוה · כל שכן בין נבואת משה רועה לבין זולתו · כי הוא עה׳ בהיותו מתנבא פנים אל פנים אין בדבריו משל וחידה וערבוב · רק כדבר איש אל רעהו · אמנם כל וולתו בהיותם מתנבאים במראה ובחלום באמצעית הדמיון · רוב דבריהם במשלים וחדות · אף ערבובים · כי טבע הדמיון ידוע · ובמו שבחלום הדיוט · בצודק וכוולתו · מכנים הדמיון ומערבב בחלום ההוא דברים ועניינים שינים זולת קשר הענין הנחלם · כך הוא גם בחלום הנבואה · מקדים

ומאחיר

ומאחיר : מערבב ענינים בין הפסיקים · פסוק אחד לענין אחד · או לזמן אחד · או למול איש אחד · ופסוק אחריו לענין ולזמן ולמול אחר · ואפי׳ בפסוק אחד חצי הפסוק למול אחד · והחצי השני למול איש אחר · עד שהמתחיל או הבלתי יודע ענין וטבע מליצותיהם קשה עליו להבין · או לפרשם לזילתו · והא לכם על כל אלה דוגמית מהנבואות ·

התבוננו בני בנבואת מיכה המורשתי העה׳ [בסימן ב] בשהזכיר מפלת ישראל בספיר מעלליהם · באמרו · ואתמול עמי לאויב יקומם וגו׳ נשי עמי תגרשון וגו׳ · קומו ולכו כי לא זאת המנוחה וגו׳ · לו איש הולך רוח ושקר כזב וגו׳ · ערבב אחריהם תכף פסוק אסף יעקב כלך וגו׳ · שהוא יעוד לעתיד · וכן [בסימן ד] אחר שאמר ואתה מגדל עדר עפל בת ציון וגו׳ · שהוא יעוד לעתיד · תכף בפסוק השני אמר עתה למה תריעי רע וגו׳ שהוא יעוד רע לזמן הצרה שקודם החרבן · וכן אחר שאמר קומי ודושי בת ציון וגו׳ · שהוא יעוד טוב לעתיד . מיד בפסוק השני אמר עתה תתגודדי בת גדוד וגו׳ · שהוא הגדה על מצור נבוכדנאצר וחילו על ירושלם ויהויכין צדקיהו המלך · וכן אחר שאמר ועמד ורעה בעז ד׳ וגו׳ · שהוא יעוד לעתיד · תכף בפסוק השני אמר והיה זה שלום אשור כי יבוא בארצנו וגו׳ · שהוא ספור על מפלת סנחריב וחילו אז בזמן היה · וכן בנבואת נחום האלקושי העה״ · אחר שאמר כנגד מלך נינוה ממך יצא חושב על ד״ רעה וגו״ · תכף בפסוק השני אמר כנגד ישראלכה אמר ד״ אם שלמים וכן רבים וגו״ · ומיד נהפך וחזר ואמר נגד מלך אשור וצוה עליך ד״ לא יזרע משמך וגו״ · ואחר כן חזר ואמר נגד עם יהודה הנה על ההרים רגלי מבשר ונו״ · ושב וערבב אחריו פסוק נגד נינוה עלה המפיץ על פניך וגו״ · ואחריו עוד חזר ויעד למלכית יהודה ואמר · כי שב ד״ את גאון יעקב וגו״ · ותכף אחריו ערבב ואמר חצי פסוק נגד מלך אשור יזכר אדיריו יכשלו בהליכתם · וחצי השני מהפסוק ההוא אמר נגד חיל נבובדנצר · ימהרו חמתה והכן הסוכך · ורבים כאלה בנבואות ·

כן הוא הענין גם פה בנבואת ירמיהו העה״ במה שנבא אדות ארון הקדש · כי אחרי שדבר יעוד טיב לבית ישראל שהם מלכות אפרים יואמר · ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים משפחה וגו׳ ; ונתתי לכם רועים כלבי וגו״ · חזר וערבב

ו׳ערבב אחר זה פסוק שני בהודעת איכות מצבתם בארץ לא להם בכל משך ימי היותם שם · ואמר על זה · והיה כי תרבו ופריתם בארץ בימים ההם נאנם ה" לא יאמרו עוד ארון ברית ה׳ ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקודו לא יעשה עוד · מרמיז להם הנביא עה" בדבריו אלו איכות מצבתם במשך ימי שבתם שם שבשרבו ויפרו שמה ויארכו הימים ישבחו את תבן ויסוד אמונתם מדמת שלא נשאר בידם שום אות ומופת לרא׳ה על אמונתם · כי אין להם לא תורה · לא נביאים ולא כתובים · עד ששבחו לגמרי אפי׳ את ארון הקדש · ולא יזכרוהו ולא יפקדוהו בלב׳ ופי׳ ולא יעלוהו על לבם כי שבחוהו לגמרי · ולא נשארה שום קבלה בידם אדותיו · אשר על זה נבא עליהם הלוי עזריה׳ בן עודד הע׳ בימי אסא המלך הצדיק עה׳ ואמר וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה · וכו אנחנו רואים עתה במגיד חדשות והנקרא בפי חעמים גזיטא או [וסגיב] אדות העברים אשר מצאום בקרוב בארצות ממלכות בירמא שאין בידם תירה ואינם יודעים מתנאי אמונתם זולת המילה · והמה מתודים ומתחננים לו׳ת׳ להשיבם למלכותם הנק׳ בפיהם מלכות הוהב ולא כן אנחנו בני מלכות יהודה כי זולת הקבלה הנמשכת בינינו עיד מחסדיו ית׳ עלינו בידינו תורה נביאים וכתובים ספרים וסופרים רבים ושלמים · ויודעים אנחנו בברור יסודי דתנו · ואשר עבר עלינו · ואשר עתיד להיות בהבא עמנו ולנו · ובנו בכל מקומות התפזרותנו בתי כנסיות דמות מקדש הקדש לעבורת הקדש שהיא התפלה במקום קרבן התמיד כהבטחתו ית׳ עלינו ואהי להם למקדש מעט · ועושים אנחנו בבתי כנסיותינו ותפלותינו היכל לשים שם את ספר התורה הק׳ דמות ארון הקדש עם לחות הברית ונשלמה שם פרים שפתינו · אשר כל אלו הדברים והמעשים נשבחו לגמרי מבני מלכות אפרים באשר הם שם מסבת ארך הזמן ומפני ר׳ב רוחק המצב בינם לבינינו · ובפרט שבעת לבתם בגולה לא העלו בידם שום אות מכתבי הקדש להיות מהם ראיה וזכרון קבלה על כל ואת · ואינם עושים כמונו דמות מקדש והיכל דמות ארון הקדש · כי אפי׳ הקבלה ההיתה בעל פה בידם נשתכחה מהם מפני השלטיל ואריכות הזמן ומחמת התרחקם מאחיהם במותם · ועל זה המליץ · הנביא עה׳ עליהם מפיו ית׳ במאמר ולא יעשה עיד · אשר בוראי ירמוז לכל מה שאמרנו · והנה הנביא עה׳ נוהג מנהגו בנבואתו · שאחר פסוק זה חזר להגיד וליעד על העתיד ויאמר · בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ד" וגו" · ואחר · זה עוד חזר להודיע על הנהוה בזמן אחרית ואמר

בימים

בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל וגו' · ואחר זה עיר נתן פניו לעניין אחר · ואמר : ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים וגו' · אבן בגדה אשה מרעה וגו' · עוד אחר כך חזר להודיע תשובת בני ישראל שהם בני מלכות אפרים באחרית הימים · ואמר · קול על שפים נשמע בכי תחנוני בני ישראל כי העוו את דרכם שכחו את ד' אלהיהם וגו' · והכל כפי דרך ומנהג הנביאות · כנידע ליודעים · ואתם דעו ואת · כי הכל שריר וכריר ·

תרוץ השאלה התשיעית ,

אמת הוא · ששמות ראשונה ואחרונה הן שמות הצריף · שבהמצא האחת · מחויב להמצא גם השנית · כמו שהיא נמצאת נרמות בדברי הנביאה בענין המדבר אשר צמחה עליה פה הקושיא · לכאורה · על כי המתבוננים לא הרגישו בעדה בהשענם לקצת בלביל המפרשים המעוותים המקראות · והקוראים והולכים לחמם במצאם כבר מקרא קרא מפירש מעלימים מאזני שכלם מהסתכל על הפרוש ההיא האם קלע באמת אל שעור כיונת הכתיב · ולא החטיא · ואף במצאם באור לאות · הקרא בסגנון מחולף · מחליטים לומר שבעים פנים לתורה · וזה דבר כסל לנו · כי באמת פנים אחדים לכתוב · ונודע ומיחש היא לנו שעל פי הרוב דרך ומנהג המבארים לפרש סימן אחד מראשו עד סופו לענין אחד בלי הסתכלות בטבע דברי הנביאה · וביה מחליפים כוונתיה · כי הנה החכם הר"דק נע' פרש סימן נדרשתי ללא שאלוני וגו" · על אמת ישראל בהתחיל מראש הסימן · וזה פרוש זר · ומליצת עם לא קרא בשמי יכחיש פרושו · אף כי בני ישראל אם כי רעים וחטאים הם ופרוצים אף בגליתם · על בל פנים אינם איכלים בשר החזיר חלילה ופרק פגולים ·

והאמת לפי דרכנו · שהנביאה הנאמרת מראש הסימן ההוא · היא על הגויים מאמית הצבא זולת הממלכות העכשויות בעלי רח המאמינים במציאותו ית' ובחדוש העולם · עליהם אומד הנביא עה' מפיו ית' נדרשתי בהכיבתי לגויים אשר לא שאלו הטובה ההיא מאתי · כי הבחישוני ולא ידעוני ינמצאתי לעתית בצרה לאותם אשר לא בקשוני ולא התחננו לי · אמרתי הנני הנני לעזרת גוי אשר לא נקרא בשמי כי זנו אחרי האלילים · פרשתי השגחתי לו לתקן לטובה מעשי ועסקי עם סורר הזובחים בגנות · היושבים בקברים וגו' ·

והמבעיסים איתי בכל אלה · ועוד הכעסה גדולה יותר מזו עישים לי באמרם לאיש הישראלי קרב אליך כי קדשתיך · רצונם לומר · גש הלאה ממני אל תקרב אלי ול תיגע בי כי אני קדשתי יותר ממך · היינו · כי הם בהיותם מאמתים ומחשיבים את אמונתם · מחזיקים את עצמם להיותם קדושים מצד אמונתם · ואת אמונת ישראל מפחיתים ומחזיקים את האיש הישראלי פחות מהם ושהוא אינו קדוש כמוהם מפני שאינו מאמין באמונתם · הלא תראה מהנאמר כי לא יוכלו המצריים לאכל את העברים לחם כי תיעבה היא למצרים [בראשית מג לב] ועל זה אומר השי' על ידי נביאו עה' שדברי הכעסתם אלו הם עשן באפי וגו' · כתובה לפני לא אחשה וגו' · היינו · לא אוותר להם דבריהם אלו · רק זולת ממה שכבר שלמתי להם מקדם עדנה · עור אוסיף אשלם גמולם בראשם באחרונה ביום נקם ואמר כנגד ישראל עי' נביאו עה' לאמר · מי גרם לכל זאת להיותכם כל כך מושפלים ופחותים בעיני כל האמות הלא מפי עליון לא תצא הרעות והטוב · אבל עונותיכם ועונות אבותיכם יחדו וגו' · המה סבבו לכם את כל זאת · ולכן ומדותי פעלתם ראשונה אל חיקם · ריצה לומר קדם שאשלם לצרי המחרפים אתכם · אמרי ענש פעלות אבותיכם הבלתי טובות בראשונה אל חיקם במה שאענה אתכם בגלות · עד שאחרי קבלת ענשכם תשארו נקים וזכים לגאלה · ואז אשלם באחרונה נקם לצרי · באמיר למעלה · ואין להסתפק במלת פעלתם בכנוי נסתרים כנגד מלת עונותיכם · כי כבר ידעתם שדרך הכתוב שבמה שישלים בו מתחיל · ולכן בשהשלין במלת אבותיכם אמר אחריה פעלתם · והמיבן פעלתם ופעלתכם שאתם מוסיפים על עונות אבותיכם · הנה נתבאר שנרמז פה בדברי הנביא עה' מלת אחרונה כנגד מלת ראשונה · והכל שדיר ובריר ׃

תרוץ השאלה העשירית

בתרוץ קושיא זו בארו החכמים ז"ל ובפרט הרכם הרד"ק ז"ל · אמר זה לשונו · גדול שמי בגויים · כי אף על פי שעובדים לצבא השמים מודים כי שאני הסלה הראשונה · אלא שעובדים אותם לפי דעתם שיהיו אמצעיים בינו ובינם וכו' · וכן הרב הרמב"ם נ"ע בפרק לו' מחלק א' ממירה נבוכים · אמר · וזה לשונו · ואתה יודע כי כל מי שהיה עיבד בימי קדם עבודה זרה לא יעבדה על דעת שאין אלוה בלעדיה · ולא דמה מעולם כלל מן העובדים ולא ידמה מן הבאים שהצורה שיעשה מן המתכות או מן האבנים והעצים שהצורה הוא הוא אשר ברא השמים והארץ והוא הנהיגם · אבל אמנם יעבדוה על צד

שהיא

שהיא דמיון לדבר שהוא אמצעי בינם ובין האלהים יתברך . כמו שבאר ואמר מי לא יראך מלך הגויים כי לך יאתה וגו' . ואמר . ובכל מקום מקטר מגש וגו' . רומז אל הסבה הראשונה אצלם . עד כאן לשון החכם . ולדעתם זו יש עזר מהמקרא במה שכנה הכתוב את העצבים בשם צירים שמובנו שלוחים אמצעיים .

ויש עוד להוסיף לומר . שיוכל להיות שהנביא עה' רמז מפיו ית' בפסוק זה רק על אמת פר"ם ההיו בזמן בית שני . שהיו יודעים אז את אלהי ישראל ית' ומכבדים ומתקרבים אליו ית' בקרבנותיהם ומתנותיהם ומזהירים לאנשי מלכותם לירוא ממנו ית' כידוע מהכתובים .

גם אפשר שיכלול בזה גם את מלכות יו"ן שגם ממלכיהם היו מתקרבים אליו ית' כנ"דע מתלמי המלך וכיוצא בו . ואין לטעון ממלת בכל באמרו ובכל מקום . כי יש מקומית במקרא שמלת כל מורה רק על הפרט . כגון . כי כלה ונחרצה ד' צבאות עשה בקרב כל הארץ . שהיא מורה רק על ארץ אשור לבד . ולא על כל ענול וכרוד הארץ . פה דבר . דעו בני . שמעת בריאת וחדוש העולם . הרוב מבני אדם ואפי' מעובדים לאלילים . היו יודעים אותו ית' . רק באחת יבערו ויכסלו לתת העבודה לאמצעיים אשר על זה נקראת עבודה זרה . הביטו וראו במה שאמר מלכי צדק קונה שמים וארץ . ובמה שאמרו פלשתים בשמעם ביאת הארון במחנה ישראל . ובנדר נעמן . ובהודאת נבוכדנאצר פעמים ובהתקרבות דריוש . וכיוצא בהם . אך שהיו בהם דעות שונות מחקריות פלוסופיות . ובפרט בהשגחת ובהנהגת העולם השפל . וכפי השתנות דעותיהם כן היו אמונותיהם . כאשר גם עתה בזמננו אנחנו לא פסקו ולא בטלו הדעות והאמונות ההן לגמרי כידוע לכל מסתכל במנהגי אנשי הודו וחינא . כאשר גם באמתנו היו אימרים מכחישי ההשגחה עזב ד' את הארץ . ואם כי קרבניתיהם היו לאלילים האמצעי' לדעתם . הנה כל עת שנזדמן להעשות להם גם והטבה מאתו ית' בוודאי היו מקריבים רק לשמו ית' . קרבנות טהורות ותמימית בלי מום . לא כקרבנות היהודים בזמן בית שני שהיו נובלים להקריב בעלי מומין אשר הוביחם הקב"ה על זה עי' נביאו כידוע יוהבלל . נראה ונידע לנו מאז ומה גם עתה . כי כל הנמצא מאמית העולם אשר הם זולתנו . מכיר ויודע אותו ית' הוא ירא ממנו ית' ומכבדו . משבח ועובד לו ית' בבונה גדולה .

תירוץ השאלה האחת עשר

המשל שדבר ישעיה הנביא עה' בגורתו יתי · הוא ממין החלק הראשון משני חלקי המשל שזכר הרב מורה צדק הרמבם ז"ל בהקדמתו לספרו היקר מורה הנבוכים . והיא מתפרש לתרי אנפוי . היינו עצה · ותושיה · בנרון העצה התחיל ואמר בדרך שאלת תמיהה · הכלהיום יחרוש החורש וגו' · המשיל הקב"ה עי' נביא' את שלמות הראשון · או אמור צרך הגוף לחרישה · ואת השלמות האחרון שהיא צרך הקנאת הנפש לזריעה בי כמו שהזריעה נותנת פרי תבואה בהיותה תכף אחר החרישה מיד · כן ההשתדלות במעשי' טובים ובעיון וחקירת התורה וקיום מצותיה · תכף אחר השלמת צרכי הגוף · נותנת פרי טוב לנשמה לעולם הבא · ואם תהיה החרישה לא לכוונת הוריעה רק חרישה לבד בלי תכלית לה · היא פעלת הבל · ולא תצלח החרישה ההיא המאוחרת לזריעה · כי תתנגב האדמה ותיבש ולא תצלח אחר כן לזריעה · כי לא נשאר בבר שום לחות באדמה ותשאה יתשומם · כן המשתדל בצרכי הגוף לבד תמיד בלי תת זמן ופנאי להשתדל על השלמית האחרון · ייבש לחות הגיף · היינו · לא ישאר בו שום רושם להתאוות לשלמות האחרון · כי ההרגל שב לו לטבע חזק · ואז יאבד הגוף באברון מיתה נצחית ולא יזכה לחיות עיד · על כן אומר הקב"ה בתת לנו עצה הגונה עיי נביאו עה' לאמר · שכמו שהחורש וכוונתו דווקא לזריעה לא ירדוש היא כל היום עד שתתנגב האדמה הנחרשת ותיבש ולא תצלח אחר כן לזריעה · רק ממהר בעוד הלחות ויפתח ויתיר וישחרר שוריו מן המוט למרעה · והיא בעצמו ישתדל לשדד ולתקן אדמתו להיותה ראויה ומובנת לזריעה · ואחר כן יזרע באופן שיזכיר · היינו · החטה שהיא תבואה נכבדת · יזרע באמצע השדה · כדי שלא יזיקו לה עיברי דרכים · אמנם בגבולותיה סביב יזרע קצח וכמון ושעורה ובסמת שהן תבואית פחותות ממנה · ואין חשש ונזק גדול אפי' אם ישחיתום עיברי דרכים · והם מגן ומשמר לחטה שהיא טעונה לחיי האדם · וזולת המגבילים ההם יובל האדם לחיות ואפילו אם ישחתו הנזקיהוא מעט · כן הוא הדרך · שמחיב האיש הישראלי לחשתדלו באופן זה לשלמותו האחרון · היינו · שהוא בעת שישתדל לשלמותו הראשון שהיא צרך הנהגת הגיף · ביגע ועמל גופו הנמשל לבהמה · יחדל מהיגע ההוא ויתנמנוחה לגופו וימרקהו ויתקנהו להיותו כובן לזריעת המעשי' הטובים · ולקבלת חכמות · בעיון התורה ובקיום המצות בשומו לבו לתקנת נפשו · שהיא חייה בעולם הבא · כמו שהחטה חי הגף בעולם הזה · והנה באשר

לא תבין הזריעה בלי חרישה · כן לא יכין לקנות שלמות אחרון בלי הקדים שלמות ראשון · לכן בהיות האדם מדיני בטבע · יש חשש שמא יתחזק האדם בשלמות ראשון לבד ולא ישתדל מכל וכל לשלמותו האחרון וילך לאבדון · לכן השי׳ בהיותו רחום וחנין נותן לנו עצה נכונה על ההשתדלות לשתיהן יחד ונחיה ולא נמות · וכמו שיזדמנו לחטה משחיתים מעוברי הדרך · והזרועים בגבולותיה סביב מגינים עליה ומצילים אותה מההזק · כן יזדמנו לנפש משחיתים מההורים בטלים חצוניים ומפעלות בלתי טובות · ולכן טעון הוא האדם לשמור את נפשו בדיוק גדול לעשות לה גדרים וסייגים המפורשים בדברי חז״ל · ולשמרה מנזק בפזור ממון · לנדר לנדבה · ולצדקה · והשאר · כי אין חשש אם ישחת הממון · רק שתשאר הנפש בקדשתה ובשלמותה · כי הממון הוא אחד משומרי הנפש וממתקניה · כמאמר איש חמדות עה׳ לנבוכדנאצר לאמר · וחטיך בצדקה פרק ועויתך במחן ענין ·

וכמו שהחטה והזריעה נצרכות ומחיבות להעשות רזקא עי׳ עיבד הארמה · אמנם הצמיחה לא תהיה כי אם מאתו ית׳ על ידי שימטיר גשם נדבות על החלקה ההיא המוכנת ובכן הוא מצפה לירידת הגשמים · ואלהיו יורנו · אם זרע רק לצדקה · כן היא גם בשלמות האדם · כי המרוק והזכוך מחייבים להיות באדם בהשתדלות עצמו ובשומו כל בטחונו באלהיו · השי׳ יעזור לו · כמאמר חכמינו ז״ל הבא ליטהר מסייעין לו · ויצמיח לו השי׳ או צמח צדקה ויזכה לקצור פרי השכר הטיב · אם תהיה כוונתו לטובה רק לעשות רצונו ית׳ בתת חלק לשבעה וגם לשמינה ולא חלילה לשם יוהרא והתכבדות · כי אז לא יתועל מאומה · ואדרבה תמור השכר יקבל ענש · וכמו שאם ימטיר השי׳ כל כך גשמי ברכות · ואשר לא חרש ולא זרע לא יתועל כלום מהגשמים ההם · כן אם ישפיע השית׳ שפע טוב ההשגחה על כל העולם · הן מי שלא השתדל במרוק וזכוך לא יתיעל מההשגחה ההיא כמלוא נימא כי הכל תלוי על פי המעשה : כמאמר חכמינו ז׳ל אין המדרש עקר אלא המעשה · אשר על כל זאת המליץ הנביא עה״ מפיו ית׳ ואמר · ויסרו למשפט אלהיו׳ יורנו · עד כאן הגיעו דברי השית׳ כתת לנו עצה על הנהגת האיש הישראלי כדי שיזכה לעשות פרי בעולם הזה להיות לו צידה לעולם הבא יועל וה אמר הנביא בסיף המשל גם זאת מעם ד׳ צבאות יצאה · הפליא עצה ·

אחר זה התחיל הנביא עה׳ לדבר מעניו התושיה · ואמר מפיו ית׳ כי לא בחרוץ יודש קצח וגו׳ יהיינו · את התביאות הגיזרות למעלה · הפכן כאן לענין

לענין אחר · והמשיל את הא'שים הזהירים קרובי אלהים המקבלים תיכחה במהרה · לקצח וכמון · כי כמו שהקצח והבמון אינם נצרכים הכאה גדולה ודישה להפרידם מהקש · רק נגיעה ותנועה בשבט · כן גם הצדיק'ם בעלי תשובה אינם נצרכים לרכאת ענש גדול ויסורים קשים להשיבם למיטב · רק על ידי תוכחה ויסור נקל · כמאמר הנחכם עה' תחת נערה במבין מהכות כסיל מאה · כמו שהקצח והכמין אינם נצרכים הכאה ודישה גדולה לפי טבעם · אך החטה שממנה הוה הלחם שהוא ראש ועקר לכל המזונות · היא נצרכת להכאה גדולה · והיא תדק אם בסביב העגלה אם בסבוב הסוסים · ועל כל פנים לא לנצח תידש כי על כל פנים תפרד מן הקש · ואפילו אם יכוין המכוון לדושה לנצח · לא יעשה לה מאומה ולא יזיק לה' ואדרבה ישבר גלגל ר"ל איפן עגלתי והחטה תשאר בריאה ושלמה · והפרשים ר"ל הסוסים המסבבים עליה בדישה לא יזיקו לה · כן הוא גם אמת ישראל · עם היותה מיוהרת מאתו ית" · על כל פנים היא קשת ערף · כמאמרו ית' כי עם קשה ערף הוא · ואינה מקבלת תיכחה מהרה · היא תודש בענשים גדולים · מכה ימענה בזמנים שונים · ועל כל פנים לא לנצח אדוש ידושנו · כי עכפ' תפרד ממעשיה דרעים · כמו שהרטה על כרחה תפרד מהקש · כן היא · כבוא לה צרה כמבכירה · על כרחה תשוב בתשובה וארחמנה ואשיבנה לקדמותה · ואפי' המתכוונים לדוש איתה ולהרע לה · או להאבידה לגמרי · ישובו לרחם עליה · בהבטחת יעוד פסוק ואף גם זאת בהיותם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפיר בריתי אתם וכו' · וכמו שדרשו חז"ל בפסוק חצי אכלה בם · חצי יבלו והם לא יכלו · וזו היא הבטחה גדולה ויקרה וחנינה עצומה מאתי ית' אלינו עי' נביאו עה' · ולפי שההבטחה הזאת היא חוץ משורת הדין ·

אך על דרך חסד וחנינה מאתו ית' ויתי · לכן אמר
הנביא עה' מפיו ית' בחתימת המשל
האלהי בזה הלשון הנדיל תושיה ·
והכל שריר וברור לפי
קשר דברי
הכתוב ·

ובזה נשלמו תרוצי שאלות המתחלפית · והקלות ·

עתה

תיטיב דעת

ועתה אבוא בעירתו ית׳ ויתי לתרץ
השאלות המתדמות ואומר ׳

אלו השאלות המתדמית ׳ אם שהן רבית ׳ במספר יא׳ ׳ הן כלן תפורשנה בתרוץ אחד יחד ׳ לפי סברתי בגדון הנפש ׳ ועתה בני הטו אזניכם לאמרי פי כי נגידים לכם אדבר ׳

הלא ידעתם בי כלל חכמי בית ישראל הסכימו כלם פה אחד ׳ שחנפש המשבלת הנמצאת בבל אישי המין האנושי ׳ היא הזוכה לתחיה ׳ והיא המתחיבת בכרת בעד עון הגוף ׳ ולדעתם זו חברו חכמינו ז״ל בעדה תוכחות רבות וגדולות להיביחה וליסרה לשוב למוטב ׳ וזה פלא עצום מכבוד תירתם ליסר ולהוביח האדם הגופני את נפש עצמו הרוחנית ׳ והלא יותר טוב היה להוביח את גופו שהוא החוטא ׳ ולא הנפש המשבלת ׳ מצורף שאחרי הישוב נראה שלפי דעתם זו המוביח והמובח הוא עצם אחד ׳ כי אם נתבונן בעיון נדע כי המוביח הוא השבל ׳ כי חסר דעה לא יעלה מידו להוביח ׳ כל שבן את המעלה ונבבד ממנו ׳ ולמי השבל ההוא מוביח ׳ הלא את עצמו שהוא השבל ׳ ונעשה נושא ונשוא עצם דבר אחד ברגע אחד ׳ וזה מגונה ׳ וסברה זרה ׳ הנה לפי דעתם וסברתם זו תפולנה לנו בל אלו הספקות והקושיות שזברנו בשאלות ׳ באין יבולת בשום איש בשום אפן ותחבולה והתחבמות לתרצן ׳ בהיות גדר מזה וגדר מזה ׳ אבל לפי דעתי וסברתי [אם היא באמת בן] אין שום ספק ופקפוק בענין ׳ וזה

דעו בני ׳ בי בבל אדם שעל פני האדמה ׳ הן שלש נפשות ׳ האחת ׳ היא הנפש הצומחת ׳ אשר ממנה ג׳ בחות ׳ הראשונה ׳ היא בח הזון וחלקיה ׳ שהם הבח המושך בח המחזיק ׳ בח המחלק ׳ בח המעבל או המבשל ׳ בח הדוחה למותרות השני ׳ בח המגדל ׳ השלישית ׳ בח המוליד בדומה ׳ השנית הא הנפש החיונית ׳ אשר ממנה בח התנועה המניע את האדם כרצונו לבל אשר יחפוץ ויפנה ׳ גם החמשה חושים החצוניים נמשבי׳ ממנה לצרך שמוש הגוף בבל עסבי׳ ׳ ואלו החושים אם שהם חציניים הנה מקורם והרבבתם בפנימיות ׳ בי זולת החושים הפנימיים אשר נזבירם ׳ החושים החצוניים לבלום הם נחשבים ופעלתם פעלת הבל והשלישית היא הנפש המשבלת ׳ רצוני לומר השבל האנושי ׳ וממנו בח הדבור בבלי הדבור באדם ׳ ובהיות שהשבל האנושי הוא רוחני ׳ והגוף הוא חמרי ׳ יהם נגדיים זה לזה ׳ יען בן שם השית׳ בואת הדמיון מצרני להתויך בין

שניהם

שניהם · וממנו ר"ל מהרמיון החמשה חושים הפנימיים ° שהם · הכח המתעורר · הראש לכלם · וכח המחשב או המכריע · וכח המציר · וכח השומר · וכח הזיכר · וכל אלו הכחות הפנימיות וחציניות הן באדם לשלמותו ולטובתו · אם יכונו אליהם לטובה ° ואם לאו תהיינה לרעתו כהתמכרו להבלי תאוותיו · בי היכלת בידו על הכפרנות כמו שעל הנאמנית כפי הבחירה הנמכרת לידו מאתו ית' · על השכר והפכו · וכמו שעם החושים החצוניים יקנה האדם לעצמו זכות או הפכו כפי הבחירה · כן הוא גם עם החושים הפנימיים ואפי' עם כלל הכחות הנזכרות וקנה זכית או ההפך כפי התעוררותו . לטוב או לרע · לאמת · או לשקר · והנה השתי נפשות שהן הצומחת והחיונית והרמיון עמהן הנמצאות גם בחי האלם [זולת השכל והדבור] הן משתפות בשם אך לא במין . כמו ששניתם באור מובן מספיק בשמונה פרקי הרב המורה נ"ע · כי הן כלן טבעיות גופניות בחי האלם , ולא כן באדם · כי בו רבן בחיריות רצוניות · בי בהם ר"ל בחי האלם הן כלם מהאדמה · כדכתיב תוצא הארץ נפש חיה למינה · ואחרי מותם תשיבנה הכל לאדמתן · אמנם האדם הוא מסגל בכל ענייניו · בי שכלו האנושי עם כח הרמיון אשר בו · הם מאתו ית' במובן ממליצת נעשה אדם בצלמנו כדמותנו · גם נפשו החיונית היא נפוחה ממנו ית' כדנאמר ויפח באפיו נשמת חיים ולכן היא העולה למעלה ר"ל השבה והנאספת לעמיה אחרי חתימת חיי הגיף · במאמר הנחכם עהי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה · בי בהיותה טהורה · בשובה למקומה ולמקורה · עומדת בחיים · ר"ל קימת בלתי נופלת · תשוב עוד לגוף שנית להחיותו בתחית המתים העתידה להיות למתים בכל מקום שהם פזורים בארבע כנפות הארץ · אשר לזה נאמר מארבע רוחות בואי הרוח ופחי בהרוגים האלוויהו · ולפי שהאדם היה הראשון לכל באי העולם ונצרך לנפש החיונית נאמר בו ויפח באפיו נשמת חיים להרמיז ולהודיע לנו שנפשנו החיונית היא מאתו ית' · ולא כנפש החי האל' · אבל כל מי שעתיד להיות בתחית המתי' · הנה נפשו מוכנת כבר לו מקדם עומדת בין עמיה באיצר הנפשות בחיים והיא מצפה להכנס לאיתו הגוף בעצמו להחיותו בעת רצון · ויען כן לא נאמרה נפיחה מחדש בהם מאתו ית' רק מארבע רוחות בואי הרוח לטעם שזברנו למעלה ,

יצא לנו לדעת שצורת האדם שבה נבדל מכל בעלי חיים אלמים , היא שבלג

האנו שי

האנושי הרוחני וכח הדבור הנמשך ממנו · אשר צירה זו · היא נמצאת בכל איש ואיש ממין האדם · באשר הוא אדם · בישראל ובכל זולתו · אך כל איש מאנשי העולם מיחידי הסגלה · בין מישראל · בן מזולתו כל עת שיכוין לעיון מה · ללמוד · ולטובת ולתועלת תקון העולם · או השית׳ מסייע לו בהשפיע על שכלו האנושי תוספת שכל הנקרא בפינו עזר אלהי · בכל מעש · והשגה · ובעיון · לעזור לו ולהופיעו להפיק רצונו בהשגתו · אם בלמידות · אם בטבעיות · אם באלהיות · אם במלאכיתיות בהמצאות רבות בעסקים נוגעים ונצרכים לטובת ולתקון בני העולם · כאמיר · ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה ובזה אין הפרש בין ישראל ובין זולתו · כי כל העולם שלו ית׳ · והכל מושפעים ומושגחים מאתו ית׳ כי כלם יצירי כפיו ית׳ ורחמיו על כל מעשיו ית׳ · וכל מעשי יחידי הסגולות שבהם · השגתם · והמצאתם הן לתועלת ישוב העולם והצלחתו · אבן הרשעים הכופרים בחדוש ומחדש · והנמכרים לבטלנות ולהפקר ולהבלים ושקריות · ולמעשים רעים · ולתאוות הגוף ולתענוגיו לבד · ולהצמית הוקית והשחתות בעולם · עליהם ועל כיוצא בהם אין שפע ועזר אלהי · גם שכלם האנושי רחק מהם מעזור להם בעסקי הבליהם · רק הם נמשכים ונעזרים בכח הדמיון הבהמי שבהם לבד וכל הבא ליטמא פותחין לו ונמשלו כבהמית נדמו ·

והנה העזר האלהי ר״ל השפע שהזכרנו · איננו שוה בכל חכם לב וחוקר · רק מדרגית · כשפע הנבואי שהוא מדרגית · ואם כי השפע עליהם ר״ל על הנביאים והחוקרים הוא ממין אחד · יתחלפו ברב ובמעט כפי הכנת וכוונת הנביאי החוקר · יש מהם [כמאמר הרב מ״ץ] שיבריק לו הברק בעתים רחוקים · פעם יתנוצץ ופעם יתעלם · ויש מתענג באור הברק במשך בלי הפרד · והכל לפי מעוט ורבוי המחיצית · ולפי זכות וחוזק השכל והדמיון שבו וטיב כוונתו ובחירתו · ואחרי שיחתים הנביא או החוקר ההוא ממי שיהיה את חיי שעה : יסתלק · השפע האלהי והשכל הרוחני האנושי מעליו . לעמת שבאו כן ילכו וישובו בלי שום שנוי · חלילה · וכן כל איש מאנשי העולם אם צדיק הוא · אם רשע · במותם · יסתלק מעליהם השכל האנושי בלי שום הפסד ופגימה וכריתה חלילה חלילה · כי רוחני הוא ·

אמנם בנדון השארות הנפש שהזכרנו המאמתת בכל העולם · אם נחזיק בדעת שהרגלנו בה מקדמא עד היום · ליחס ההשארות וההפסד בענש כרת לנפש המשכלת הרוחנית . כדעת כל אשר קדמונו · הנה לא נמלט או מכל

ספקות והקושיות שהערכנו · באין כח ואיפן בשכל שום חכם לב לתרצן בשום פנים · על כן אני אומר [באשר הזכרתי גם למעלה] שסברתי · שההשארות · או הכרת הנאמר בתורה הקדושה · הם לנפש החיונית האנושית · שהיא בהיותה כח בגוף ומשתתפת בכל עסקי הגוף ומעשיו יחד בחברה · אזי בהזדכה במעשים טובים בעשיית רצונו יתי · בהיות כל מעשיהם לשם שמים · הן בהפרדה מהגוף תשאר חיה ובריאה ותשוב למעונה ולמקורה אל האלהים יתי אשר נתנה ותאסף אל עמיה אשר חוצבה משם להיותה צרורה בצרור החיים עד זמן התחיה · ואז תחזור לגופה שנית · כמיבן מהמקראות הקדושות · ובמאמר אביגיל לדוד מלכנו ע"ה והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ד' אלהיך · שהיא עונה על הנפש החיונית דווקא · ולא על הנפש הרוחנית המשכלת · חלילה · ואם לא זכתה כי נטמאה בהבלי הגוף חברתה · ובמעשים רעים נגד רצינו יתי · אזי תכרת ממעונה · ולא תשוב שמה להאסף לעמיה ולהתיחד עמן · כסעיף הנכרת מהאילן שאין מן האפשר ליחדו ולחברו עוד לאילן · ומשיטטת באויר כי רוח היא · ובמאמר הנזכרת ואת נפש אויביך יקלענה בתיך כף הקלע · ולפי זה נראה שבפיי סברתי ודעתי וו נמלטנו כבר ונוצלנו מכל הספקות והקושיות הנערכות בעצם השאלות ·

ומה שאמר הרב הרמב"ם החכם נ"ע שהנפש היא בחמר והשכל צורתו · והביא אסמכתא מפסוק גם בלא דעת נפש לא טוב · אני סובר גם פה שהנפש הנזכרת בפסוק זה · עונה על הנפש החיונית · ולא על הנפש המשכלת · ורצונו שהארם אשר הוא חי באמצעות הנפש החיונית · אם אין לו שכל והוא חסר דעת · לא טוב · כי הוא בהמה בצורת אדם · או אמרו נפש · המובן ממנה אדם בלא דעת לא טוב · כי מלת נפש נאמרה במקומות תמור מלת אדם · כמו נפש כי תחטא · ואין להאריך ·

הנה זאת חקרנוה כן היא · והכל נכון לפי סברתי · והמשכילים יזהירו · ועד הנה הגיעו תרוצי יט' שאלות הרשומות לעיל · לפי עניות דעתי · בלשון קל לכתחלה · להבין אפילו למתחילים · ואתם בני אל תתלוצצו לחשוב שכבר עמדתם על הנקודה בהבנתן · עד כי ישוטטו רבים ושלמים · יחקרו ויכריעו בין האמת והשקר · כי לא אשען על בינתי ולא אוכל לומר קבלו את דעתי · קדם הברעתם אחרי ההכרעה על ידי כתרם אם לקים אם לסתור · בוראי יופיעו משלהם ואין תירע האמת · והשית' יפתח לבבם וישפיע שפעו הטוב עליכם להביט נפלאות מתורתו · אמן ·

החתימה

החתימה

היא אשר שפתיה תבענה ·
כוונות בתוכה היא כוננה ·
על עשר הברות מתקנה ·
אודה לברא כל · הוא כל יכול ·
מאין ליש המציא נמצאים ·
מלא דבר בחסדו ברואים ·
אך ברברו נשא כל כאשכל ·
נורא ועליון חדש שפלים ·
מקיף והמקף בגבורתו ·
לתועלתנו לא לתועלתו ·
יסד בחכמה ולת כללים ·
מבחר יצורים בעולם אדם ·
נעשה בצלם אל ברמותו ·
עלה על הכל מצד צורתו ·
נמשל כבהמה אם ירדם ·
ראשית תבואה קדש ישראל ·
מימי קדם היות נחלתו ·
בזכות אב המון הודע אהבתו ·
לשחוט את בנו לקרבן יואל ·
דת אש מימנו למו צור נתן ·
על יד בן עמרם נאמן ביתו ·
קדושים יהיו · ולאיומתו ·
שלש כתרים ושם טוב מתן ·

כבוד תורה היא חכמה נסוכה ·
מעולם ראשית דרכו בערץ ·
שעשועיה האדם בארץ ·
באישים מסגלים היא תמוכה ·
יראת ה׳ היא ראשיתה ·
ופי תהפוכות דרך רע כעסת ·
גאה וגאון עול מאסת ·
ישר וענוה היא תפארתה ·
ברי לבב בירורות ענרו ·
לכבוד תורה חכמים כבדו ·
להם נשמעים מהם ילמדו ·
אם דלאם עשיר או יאשרו ·
ידי נבונים על העליונה ·
נקשרים יחד ברב אהבה ·
שואלים משיבים בלא איבה ·
מרבים תושיה עצה ותבונה ·
ואוי לעינים היום ראות ·
מתחכם אדם בממון זוז ·
מתנשא לראש עם קרית עוז ·
אין לו שום הבנה בנבואות ·
כוד ישרים הם למאד מענים ·
אם דלים הם · להמון נכנעים :
לדברי העם אמנם נשמעים ·
פירשים ידם מצוא מונים ·

פשיון

פשיון חרפה עוד חולה הומיה ׃
רבי חכמים בוזים אחיהם ׃
מקטינים בשאט נפש רעיהם ׃
חכמת מסכן בעינם בזויה ׃
הקנאה ׃ השנאה ׃ וההרגל ׃
נצוח ׃ והתנשאות תסעוד ׃
לומר אני הוא ואפסי עוד ׃
אתה רד גם תשפל עדי רגל ׃
חמרת עולם לחכמים נתן ׃
פרנסה בכבוד הון ועשר ׃
הוד חן לקנות שם טוב ואשר ׃
דירה מרוחה בגן ביתן ׃
זלעפה אחותני אך על זה ׃
בשת על פני קרסולי תמעיד ׃
עלובה עסה הנחתום מעיד ׃
בן הוא אם אחי בפני יבזה ׃
נטיתי ידי בחלשת עטי ׃
בקשיות ׃ הן כלן מחכמות ׃
להאחד בדעות מסכמות ׃
אם בי תריצן יהועים אתי ׃
הם אמרו בהבעסותיהם ׃
לא נשמעו כהן משום שואל ׃
להן אין חוק בדת ישראל ׃
אחרו כתבי תשובותיהם ׃
מכתובים אתבונן רב הכיל ׃
התר אגידות בל שאלותי ׃

לא כפי עלה על מחשבותי ·
ארת חיים למעלה למשכיל ·
לארם מערכי לב הן ינעם ·
ומה מענה לשון ·
יקרה היא בעיני כאישין ·
טובים וטהורים כל אמרי נעם ·
משאלותי אחת ועשרים ·
תשע עשרה מהן פה פרשתי ·
ושתים מהן אשר השארתי ·
יפרשון חכמים המאורים ·
דעתי בבאיר · רק לתלמידי :
אבל לא לאחי החכמים ·
אמנם אם יביטו גם שלמים :
נא לא ירדפוני עד בלי די ·
החכם שמשון הוא ימליץ יטעון ·
הן כבר עשות דבר בדעת ·
ומה נקל מצוא בו מגרעת ·
שוב לדינו לטובה הוא טעון ·
נח להם להשען על דעתם ·
יאירו עיני כל בפרושם ·
וימתק גם לי ממתק דבשם ·
ואתן תורה למעלתם ·
בשיאגליו רם אז אשפיל קומה ·
תורפי דבר להשיב אחדל :
בי שלשה אחים בם בחר דלי ·
המה משמע · ומשא ודומה ·

על בן מחטא אשמור דרכי ·
מחסום אלי פ׳ קנצי למלים·
אתן בדית שלום אל משבילים
אני קשה יום הדל מרדכי

תמה התחתימה

תוספת תחנה · אמר באחרונה ׳
מאד ארגג לפרושי וארגז ·

לבל אהיה למטרה לשררים ·
רביד ברזל לציארי ישימון
בחשבם בי מנגד למאורים ·
דברי מינביאות ג־אמרים ·
ולא אגזור בצוי לחבויים ·
כלולים יטרחו לחקר בשכלם ·
לקבל או להחליף הדברים ·
ימין עזם ברעות מאדירה ·

מצוא חפץ להורות לבשרים :
בחנה א־קחה דעתם באם בה ·
ראות מ־כתיבים ה־ברורים ·
ראם קרנם ירומם יה למעלה ·
להרביץ דת בעם זרע ברורים
יהוסף יה ימיהם עד בחיים
וביחד עם בני ביתם הדורים ·

וכך

זכר צורי לדל עברך ואמצא ·

בעינם חן לישר ההדורים ·

ולא אוסיף שמוע קיל מחרף ·

ואנוח בסוף ימי קצרים ·

ופה נשלם החלק הראשון מספרי ·

בעזרת אלהי אבותי מגני וסתרי ·

חידה

ראשונה מספר שלם מרבע ·

חמש עריכותיו לחברתה ·

תוריד לאחרים לשלישיתה ·

מחצית קח ורביעית ממרבע

חמש אחיות הן בפרסום ערה ·

נחרפות לי יום בבריית עמדתי ·

ובכל עוד חיי רוחי ישנן עתי ·

בהן אתבבד ועמן אתודע ·

בתענוגי רזי תעודה ·

בנבל עשור אצא למולן ·

בהכנתם אשגיא לחילן ·

ולבל יודען אכנה מודע ·

תמה החידה ·

ספר

חלק שני

מספרי חיטיב דעת

מאתי הנ"ל

הט אזנך ושמע דברי חכמים
ולבך תשית לדעתי משלי כב׳ יז׳

תישיב דעת

מבוא להלק השני ,

יבאר סבת צמיחת החלק השני הזה ואיכותו ׳

אחר השלימי תרוצי שאלותי בנוסח הראשון • לאשר לא פללתי תצלינה
אוני — .. .. .. הן כדי להעביר הבשת והחרפה מעלי
ולכבית זקוקין דנור נפקין מפומה אל קרבי • **התעוררתי**
לרפאת כאבי • ולהרחיק יגוני ועצבוני • ולהעביר ולהשכיח מלבי
זלזול כבודי ועלבוני בדברי תורה ופקודיו ית׳ המשמחים לב ׳
בהוסיף ידי שנית לחבר חלק שני זה ממה שעלו על לבי חשבונות אמתיות •
מברחות לחניכי ביתי • להתלמדם במה שלא ידעו • ולא הגישו עד״ן • מכל הנצרך
והמטל עליהם להשתנם אצלי • ולהתבשרם בנתוח ונקור תכונות נפש האדם ׳
מקורן • סבתו • ותכליתן • על׳ת האדם וירידתו • וההפרש שבין עברים קדושים •
תבונה לחוזק אמונה באמת דורשים • לבין עורים בקורי עכביש מגששים • בצרים
באושים • וזיוה הדעות הנהוגות בבתי ישראל מאז • אם מדיעה נעדרת • אם
מהרגל וקבלה הבלתי נבחנת • **והופעת** דעות אמתיות • המחיבות להאמין
בהן • באמונתנו הקדשה הישראלית • וכן תרוצי קצת מקראות • ושאר דברי
חפץ אשר מיד יהוה עלי השכלתי לפי כח הכנתי • והבנתי • והכל בקצור
גדול • כי לא איש דברים אנכי • ולא בינת אדם לי גם כי זקנתי ושבתי ויד׳
כבדה על אנחתי • מקושי ימי ואיר עיני אין אתי • ובפרט מרודפי כלו בבשת
ימי חיתי • שנאוני תחת אהבתי • **ובהיות** כי רב פרטי ענייני ספרי זה בדעות •
נוגעים גם אל הכלל • **לכן** פרסמתי והנפתי ספרי זה **לחכמים** בעלי חכמה
ונסיון • יראי האל • אוהבי האמת • מהושבים על כסאות ההוראה להרביץ תורה
בקהלותינו הקדשית • בדורנו זה • לשים עיונם על כל הנכתב ממני להחליט אם
לקיום • אם להפך • אחרי הבחינה האמתית • בפי שיעין בחתימת חלק שני
זה • פי ידבר שם אליהם • **אך** בהזדמן לספרי זה ליפול בידי ילידי האנ״ק •
אשר נחשבנו בעיניהם • כחגבים • אל ירדפוני על מה שלא יישר בעיניהם • כי
המבחינים המבינים הכלילים יעמדו כימיני להצדיקני • ועל פיהם ספרי חי תמיד

להורות לשים דרך פעמיני בהוה ובעתיד ׳

ולמלעיג מכתם •

לא אתפעל מן הכושי • ילעיג על לבן מלבושי ׳
כי הלבנית לי באנחה ׳ אך אין עורו בימי שמחה ׳

אמר המאסף והמחבר

לאחי ורעי , ובני שעשועי ,

מאתי דבור זורח , נקר ממקבת מפתח ,

שויתי יהוה לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט ,

אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך , וגם עד זקנה ושיבה אלהים
אל תעזבני עד אגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך .

1 ספרי זה מחבר , לא בגין הקורא לשם יוהרא , או ברך עגבים , או המתכוון לטעון , או הבלתי מבין , אך בעד הקוראים לשמה דורשי האמת , ואשר לדרשו יודעים , הבי בקראם את ספרי כח בהם לבשל בקרבם את הנקרא בפיהם ,

2 אני לא בחנם זכרתי פה לשון בשול רק להשוותו להבנת ולהכרעת הלמיד , כי כמו שהמאכל אינו יכיל להיותו מזון להגוף עד שיבשל בעכיל היטב כראוי , כן הוא גם בלמוד הספרים שהוא מזון הנפש , הענין הנקרא מחיב ג"כ להתבשל עד שיהיה ראוי להיותו מזון להנפש ,

3 אני ראה בדורי ברורי שרבים על פי הרב בולעים המאכל בלי טחינה בשנים בראוי , וגם גרה לא יגרו , ומזה הנבלעים בלי טחינה לא במהרה יתבשלו אפילו ברתיחה מרבה להיותם מזון לגוף , ואפשר כמו הוודאי יזיקו להם עד בוש או עד מות ,

4 דבר עקרי וראשיי שאני שואל ותובע , מכל קורא ומעיין בספרי זה , כמו שאומר , כל הרוצה למנות ולחשב בחכמת המספר מחיב הוא בראש לדעת הסימנים ר"ל האותיות המורות על המספר הנקראות בלעז ציפרי , ואחר כן לדעת דרך החבור , אם להוסיף אם לגרוע ולחסר , אם לנבות , אם לחלק אם לערוך , כי כן הדרך בלמוד חכמת המספר , כן הרוצה לקרוא ללמוד ולדעת , מחיב לדעת בראש את האותיות והנקידים והטעמים והשתמשותם ומיני חלק הלשון ואופני הדבור , וטבע מליצות הלשון , וארבעה העמודים שדמקראות מיכדית עליהם , ולדעת הדעות האמתיות והבלתי אמתיות , וכל זה לפי יסוד אמינתנו הקדושה , אבן אני למדתי מהשמועה שחלק גדול מההמון רוצים

לספיר

לספיר ולמנות ואינם יודעים סימני המספר · רוצים ללמוד ולקריא ואינם יודעים אפילו הברת האותיות בנקודיהן כראוי ·

5 אותם וכדומה להם הנני דורש מאתם שלא יאשימוני אם לא יבינו דברי ספרי זה אי אם לא ישרו בעיניהם · כי זה לא מסבתי רק מסבת עצמם · אני אינני בודה וממציא מלבי דברים לא היו · רק מאסף מאחיד לעיני כל בנלוי דברים קדמונים דגנוזים והמכוסים באיצרות המקראות הקדושות הנביאיות · אשר אמתתם נראית לעיני מבין דורש האמת · ועקש יפתלתול אתו תלין השגתו · וכל המשתוקק לדעת האמת ישתדל בחשק ובבחירה טובה · כי בתיבות איתית דבורי לא רבים יחכמו · ולא עקשים יודו · כי הרגלם מרגלית במיחם · ותכשיטי יהלום ואחלמה על לוח לבם · והמפתח בהבנת האמת רק בידי אנשי סגלה :

6 כמו שהעור הסומא משתי עיניו מצאתו מרחם ירצה לשפוט על המראות או הנולד חרש יתעורר לספר סרורי הקול והתחלקותו ונעימותו · או חסר חוש הריח מעודו יואל לספר נעימית ריח השושן והדומים לו המה כלם יהיו לצחוק ולחרפה לעיני שלמי החושים · כן נמצאים נקראים מלמדים · רוצים לראות בלי חוש דראות · רוצים לשמוע בלי אוזן · והיו לשחוק בעיני הפקחים ·

7 אנשי אמונה · התבינני ולא תשכחו רמיון זה · שהרופא המימחה · בתחלה מוריק ומטהר בני מעי החילה · ואחר כן משתדל ברפואות להשיבו לבריאותו · מפני שהרפואות פועלת פעלתם לפי טהר הקרבים · אין להאשים את מזור חינא כפי כח כגלתו אחרי שקרב החולה אינ מטוהר · ושבע תועבית בקרבו · הזמן לך רופא מומחה שיטהר קרבך ואז יועי מזור חינא כפי טבע סגלתו לרפאת כל חלייך ·

8 דמיון זה הברח · פה מאד להמשיל על הטוענים עלי אף על שואלים ממני להשלים תרוץ איתן השאלות שהשארתים בלי פרוש · להראשון אומר טהר תכונות נפשך ותן עורף וכתף סוררת לאריסטו ופנה לתירת אלהיך ואמונת אביתיך ובוודאי תודה על האמת ועל הנמשכים אימר טהרו מעי קרבכם ואז סמי הרופא רפואות תעלה תהיינה לכם ·

מהדש

9 מחדש העולם בכללו · בחכמתו ברא גם את האדם · וירבו על הארץ
אמות רבות ודתיהם שונות כלן הסכמיות · וזרע אברהם אוהבו
בחר לעם סגלה לשים מגמת פניהם לבד לדת אלהית· תורה צוה להם ללכת בה ·
לבלתי פנות אל רהבים ושטי כזב · אך אשר זולתם · התחכמו בימים קדמוניהם
בהדרגה לצרך הישוב . גם שלחו יד שכל האנושי לחקור אדות המציאות
והאלהות · מהם דרכו באפיקורסות · ומהם המציאו דמיונות בחמר הבריאה
בלכתם מהמתאחר · אל הקדם להשוות מעשיו ית' למעשי בשר ודם · והוציאו
דבה במציאות דמר ראשין וגשם חמישי וארבע יסידות עד הניעם לשכל הפועל
והרכבת השבלים הרכבה שכלית · רחמנא לשזבינן מהאי דעתה · ומזה פרצה
ההתפלספות · ואין להאשימם · כי אין להם לא תורה אלהית ולא נבואה
להשענם עליה · ושמו פניהם אל המחקר · זה מימין וזה משמאיל · עד
שבאחרונה המציאו מלאכת ההגיון פלם ומאזני צדק להם לשקול דעתם · ויהי
כי ארכו הימים · קמו באמתנו עידנו בנחלתנו מתפרצים נגד אמונתנו הקדושה
בהתפתותם לרעות פילוספיות ויחבקו חק נבריה · ובסכאם שלחו מעל אדמתם הגה
ברוחו הקשה ביום קדים להפאיהם להתנודדם בארץ לא להם · ובהשארם שם
בידים רקניות מכל מחמדיהם נתנו יד לשוב להתפלספיתם · ואת תורתו ית'
השליכו אחר גום בעשותם אותה טפל ואת הפלוסופיה עקר · *

1 * ומכם כרמ"ם בהסופתו לר' סמואל מים טוליטולה כתב, וזל · מכמהנם מכמת
הסגיון ולא למדנוה, בריך רחמנא דסזבין מיניה, כי בת סלות וסמופת להסיר לב
סחכמים מירחת סמיס עכ"ל, וכרי' מאיר בעס' מרחות סלהיס בחלק מכלית בפרק סו'
חמר, וז"ל · וכבר סתבאר בחין סהגלחם תלויה בידיעת סמופתיות, כי חס במעשה
סחלית, מדרבת חן חמורות לבוא בקהל ד' עכ"ל, ומחכם כרר יצחק ערמלה גב' סתרעם
על חכמה סמחקרית סמופתית בספרו חזות קשה · חף בספרו עקידה בשער סביעי כתב
וז"ל · שכרן מיינו ומשחיתו סתעיבו עלילה, ומיח מה שכלנו בימים קדמוניים ומה שדמה
לנו עד הנה, כי מיין זה סציון סמחקרי שתי מכמינו גם שמריו שתו מנשינו עד תשר נפתה לב
כעס בכלל לגרש סחמונה שלהיית מלבם, ולשחלם בה כחש יותר מכל כעמיס חשר על פני
כחדמה, חשר לחורנו רחו חור בתחלה, ועתה עיינו רחות וכלות חליסה, עכ"ל ·

והרחיבות

והרחיבוה ויהללוה עד שהיריעה לא תכיל שגיונותם . והכריחו המקראות להסכים לדעותם כי לא נתנו לב למאמר ראש הרופאים · [הואגלינים] וחפאו דברים על דבדי אלהים חיים באמרם שלא תהיה ידיעה שלמה בתורת יהוה תמימה · וולת מלאכת ההגיון מחכמת אריסטו רשומה ·

10 **ותמה** כי מזמן משה רועה' ועד החשכת דעת וה היון עברו בינתים **אלף** שנים פחות או יותר · ואיך יכלו גדולי · אמתני אזולת ההגיון להיותם שלמים בחכמת התורה ובכוונות מצותיה ובדעות האמתיות עד הקראם חכמים אמתיים ראויים לזכות ולהגיע למדרגת הנבואה · **ותמה** שנית איך אשר השתלמו עתה במלאכת ההגיון · הנבואה רחקה מהם ומכדומה להם * · ואפילו בתהלוכי מדותיהם ודעותיהם המה משונים לעין כל · זדון לבם השיאם לכל זאת להסתפקם במנהגי וולתנו כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם ·

11 **אמת** כי מלאכת ההגיון מהאפשרי לה להיותה משען רק לחצוניות ולבעלי המחקר · וגם המה נרדפו עליה לשאול תחתית מהפלוסוף קנט כל שכן שבתורתנו האלהית אין לה שום שייכות ולא חלק ונחלה · כי תורתנו הקדושה בתוכה פרושה · באשר הסכם זה מפי כל חכם אמתי : ובהיותה **אם** כל החכמות אינה נצרכת להעזר בשכל אנושי · ויודעי התורה הקדושה והמתחוקי' בה המה חכמים אמתיים שלומי אמוני ישראל אם כי המתפלכפים מלעיבים ומשפילים אותם ·

12 **ואני** בראותי כי פרצה כואת קיראה לשבוש וטעות ואפקרסות · הן בידעי כי בדורנו זה חכמים פקיחי עין ההשכלה התעוררתי להעירם בשאלות · לא להתלמדי תרוצן מהם · ולא לנסות איבות ידיעתם חלילה · אכל כוונתי ומחי קבלי רעיוני לעוררם על התשובה עד שימשך הפלפול בינינו ואוסיף בשאלות נוגעות להרחקת דעות הפלוסופיות והדעות המתנגדות לתורתנו הקדושה ולהעמיד יסודי דעותינו דווקא על פנת יקרת מקראי קדש · עד יתקן המעות הנוהגת בינינו מימים רבים אם בדעות אם במנהגים · והמה לא לבד שלא התעוררו לתת תשובה אבל גם גמגמו ודברו עלי קשות · ומקץ עשר שנים כשהכרחתי לתרצן בעצמי להפצרת תלמידי עם כל זה לא החלטתי שכן הוא התרוץ באמת · רק השארתי הדבר להשערתם · אם לקיים אם להחליף בהופעת דעתם ·

* עיין בדברי סרג יוסף סמפלסף בתקירס ד' בשפר חמונס למן המלמדים

13 המלמדים דורשי החכמה · למינים · יש מלמד כל צרכו בתורת · ד׳
תמימה · חזק הוא באמונה הישראלית · יראת אלהיו בלבו ·
לומד תורה לשמה · זהיר ונזהר לעשות רצונו ית׳ בקיום המצות עובד לאלהיו
מאהבה והוא בעל מדות חשובות ויסודות דעותיו בהררי מקראי קדש · אך בהיותו
קצר יד בקנינים נשמיים דבריו אינם נשמעים כי חכמת המסכן בזויה · אם כי שרש
דבר נמצא בו · וקנאים פוגעים בו להקניטו · ועכ״פ הוא רצוי לאלהיו · הכי הגיע
לתכליתו בהבנתו ·

14 ויש מלמד כל צרכו בעברי ובוולתו · ובי מדות ראשי הפחיתיות · והיא
עשיר ודבריו נשמעים · והוא קנא · מתכוון להפחית כל זולתו
ולהשפילם לעיני ההמון · ושמי לבד ינון בפי רבל בהתפארו בעיניהם בהתפלספותו
ועשרו · האדם הזה אין חפץ בו · כי הוא כסף סוגים מצופה על חרש ·

15 ויש נקרא מלמוד והוא נעור ורק מכל חכמה ואפילו הגרסא איננו יודע
כראוי וכל שכן איננו מבין לתרגמו ללשון השגור בפיו · ומה עוד
בקריאת כפר ובהבנתו אין לו שום ידיעה · ובלי ידעו ערכו נכנס הוא למחיצות
שרות הקדש לעמוד לשרת לפני אלהיו ית׳ והוא מתואר בשם חכם מקבל
ומפואר בעיני הדור · דור שאין בו הבחנה · איש כזה הוא מחברת חנפים ·
והיא בער ·

16 ויש מלמד שידיעתו מעוטה · והוא בידעו ערכו איננו דורש גדולות
ונפלאות · איננו מתקשט במה שאין בו · והא בעל מדות טובות
ויראת אלהיו בלבו · והולך בדרכיו ית׳ ישר לב ושפל רוח · איש אשר כזה
צדיק הוא יסוד עולם · והמתנשא לבסא בלי תגא רק בכיסו תמצא בגן ערן
קלוסו · [מבורו של רבנו כלב נע׳]

17 ויש אשר חיש הראות שלהם חלוש מאד ורוצים להסתכל בספר בלי בתי
עינים · ואחרים שתכף אחר שתיית החומץ אפלו גדגודניות או אמוף
דואים הנקראים בלעז וישני צערעשני · ומאשימים אותם מרוע טעמם · והם
אינם יודעים כי השתנות הטעם בחכם הוא מסבת החומץ ולא מרוע טעם
הדואים ·

18 הרוצה ללכת בדרך לאיזה מקום שיכוון · מחיב הוא לשמור את הדרך
העצמי המביאו אליו · לא להימין ולא להשמאיל עד הגיעו
במחוז

במחוז חפצו · ובאם לאו בוזדאי יטעה · כן העושה אזו מלאכה מחיב הוא לבוין אל דת העשותה המביאה אל התכלית · כי הדת והמנהג עקריים הם בכל מעשה ודבור · וזולת הדת והמנהג יתחלף הדבר ולא יהיה מה שהוא ·

19 בלמוד דברים נשגבים קדושים נבואיים לא תוכל להתקבל המצאה רצונית וזמנית · לערוב כוונה מיוץ להם · רק הכל הולך על פי דרך כוונות המקראית הנצחיית · אני אינני יכול להראות ראיה מיחשת על זה רק מתקון חבור ס מני או אותיות דמספר מאחר עד עשרה · כזה ·

א ב ג ד ה ו ז ח ט

ט ח ז ו ה ד ג ב א

בחבר א תיית השירה הראשונה עם אותיות השורה השנייה יעלה המספר בכל זיג עשרה לא יותר ולא פחות · ואם תחליף האותיות יתחלף גם המספר ולא יכוון אל העשרה · כן המחליף והמהפך סרר דברי דתו ותורתו להכריחם על התאחדותם עם דברי אחרים אנישיים ורוצה שתצא לו מהם כוונה אלהית · זה שקר וזדון ממנו ומכדומה לו שבעים הנח מלכות ושמונים פלגשים והתורה אחת היא ליולדתה . לא אדע איך לתאר האנשים כאלה · ההופכים קערה מלאה על פיה ·

20 אם כי יש בחכמת המספר אופנים שונים וחליפים במערכות ובתמונות עגוליות שלישיות רביעיות וכדומה לכוון למספר אחד מכל הצדדים· הלא המה חוץ מהעשרה וכיונתנו דווקא אל העשרה שהיא מספר שלם ונערך אל האחד אשר כל המספרים כל אשר יתרבו לא יצאו חוץ רק שבים אל העשרה וממנו אל ראש המספר שהוא האחד אשר לא יספר בי חידותו וממנו ימשך הספור להספר · ולא אאריך · גם כי הדברות הקדושות הן עשר · וכן מדותיו ית' הן עשר לפי דעתם · וכמו שבהדברות ההן נכללות כל מצות התורה המיוחדות לאיש הישראלי להנהגתו הפרטית לו מכל זולתו · כן הנהגת העולם הכולל על ידי ההשגחה האלהית נכללת במדות ההן · ואם כי גם מספר השבעה נחשבת בגזרות האלהיות · הנה היא בפרטיים · ולה כוונה אחרת · וכמו ששאר המספרים לא ידמו לעשרה ולא יצאו חוץ מהעשרה · ולא יעלה מיד שום בר נש לבדו להמציא ולחדש אופן מספר אחר הפך ומנגד לעשרה · כן הוא גם הכוונות והרעות הפלוספיות לא תדמינה לדעות ולכוונות האלהיות · ולא יוכל

שום איש לחרש דעת מנגדת להו ·

21 אם תרצה לנגן על זגי זמרא · תביון אצבעותיך בידך השמאלית אל היתרים והמנים · ואת הימנית המישכת בקשת תתחכם להניעה כראוי בפי סימני הנגון בפי שהראת לדעת מהאמן הבקי בחכמת המיסיקא · כן עת תרצה להשמיע קול נגינה נעימה מפיך · הצרכת להתחכם ברמיזות ההברה לתקן יציאת קולך להגביה ולהשפיל בפי דרך הנגינה · ואו תאשר · וזולת זה בהשמיעך קולך כאריה ניהם ובשור נגח כל השומע יבהל ויחרד ויאטם אזנו מהמיתך בקול המולה · כדוב שכול וחמור גרם וילעיגו עליך · ותשאר דל השכל וחועה ונזוף כל הימים וחרפתך לא תשכח לעולם · ואתה נבלם · ואתה אחי או בני בין תבין הנמשל מזה המשל ·

22 יש לדעת שהראויים לדברים נשגבים להבינם ולהודות על האמת מעטים הם · ואם ימצא מיפיע האמת תכף יתקוממו עליו להכויבו ולחרפו · כדברי הנחכם עה' · זבובי מית יבאיש יהפיר וגו' · ויפה כתב אלי אחד מאנשי המופת בזה הלשון · הה איך לא רבים יוכלו להבנם בשערי בינה להבין אמתת סברתך והשערתך בחבורך זה · ואיך מעטים הם המבינים תוביות רבריך ועל מה הטבעו אדני רעיוניך · ולעמתם איך במהרה נמצא מתנגד לנגדך · אשר בפי דברי הידעתך מהראוי היה לו להופיע האמת אם ישנה בדעתו על פי כתב בכבוד ובנחת כמנהג החכמים · והלא נרחב לו הזמן על התשובה · ואיך קם עתה לטעון נגדך ולגרפך בלא חמם בך ודעתך נקיה · אין זה ··

23 מזון הנפש הוא בהארת אור רוחני לקיום המציות · כי האור השכלי הוא חיי הנפש הרוצה לכלכל ולהחיות את נפשו מן החוב והראוי שתהיה בלבו יראת שמים · וצמאון חשקי לרוחניות · ושידע לבחור ולברור מזון הרוחני הנאית ולבשלו כראוי תיך קרבו · עד שבאמת יקרא מזון לנפש ומועיל לה בלי ספק ·

24 שום מאכל גשמי לא יאית בשום אופן להיותו מזון להגוף עד שיתבשל כל צרכו עד החלק הקטון ממנו · כן המאכיל הרוחני אם לא יתבשל כל צרכו כראוי לא יוכל להיותו מזון לנפש ·

25 למזון הרוחני מזרמן אותו המקרה בעצמי המזרמן למאכל הגופני · כח המעכל אם היא חלש לא יתעכל בו המאכל אפילו היותר טוב · כל

שבן

שכן כשהמאכל עב כמה וכמה צריך שיהיה כח המעכיל חזק ובריא עד שיוכל לעכלו ·

26 בהמצא בקרבים עפיצות ובמשרתי כח הזן חלישות או התנגדות · המאכל הנשאר בלי עכיל דומה לאבן דומם ומזיק מאוד לחיי הגוף בהיותו כבה גדולה · לחלאים מכבנים עד מות · כן הוא גם בנפש אם יש בה תבונה רעה ומעיט השכלה · המאכל הנוחני הנשאר בלי בשול · לא לבד שלא · ועיל אבל גם יזיק מאד לחיי הנפש וישחיר זהרה להורידה שאולה נגד טבעה · וכמו שהמרגיש חולה בגופו מחיש להשתדל ברפיאתו · כל שכן שמן החוב הגדול חיא להקדים ולהחיש הה שתדלות ברפואת חליי הנפש להצילה מרדת שאולה ולהשיבה לבריאותה ·

27 המתכוון לטוב ערב בלי הבט להמועיל ואוכל הרבה ובל מה שיזדמן לו בלי בחירה רק על פי תאיתו הבהמית · הוא מחליש את גופו עד מית כן היא הלומד כל הבא לידו ומחשיבו לאמת בלי הכרעה · הוא מחליש נפשו עד מית ·

28 הגוף איננו חי כדי שיאכל ויהי דשן ושמן · רק אוכל כדי שיחיה · והנאמר צדיק איכל לשובע נפשו · דומה לזה כן גם הנפש · היא איננה חיה כדי שתלמוד להקראה חכמה להתפאר · ולהתחשב בעיני הבריות · רק למדת כדי שתהיה חיה חיים רוחניים נצחיים ולזכות את הגוף לתחיה ·

29 החושק והרוצה למצוא אור רוחני באמת · מחיב לדעת אנה לדרשו ולבקשו לבל יטעה · באותו סוחר הרוצה להרויח מביון לעיירת בעלות משא ומתן · ולא למדבר וישימון · כי אם לא כן יטעה · וכמאמר שלמה העה' · ארח חיים פן תפלס נעו מעגלותיה בל תדע ·

30 לאיזה שני אנשים הולכי דרך נזדמן לראות בלילה · בין העשבים זבוב אחד מאיר ומזהיר באור יקר הולך · ונדמה לאחד מהם שהוא אבן יקרה · ויאמר בלבו אקדים לחיש לקחתה ואתקן ממנה טבעת יקרת ערך · והשני אמר בלבו אש הוא אלך ואציח מקטר עלה עשן שלי · וירוצו שניהם בל אחד לפי מחשבתו ששפט בעדו · ובהגיעים אצלו ויראוהו והנה הוא זבוב ולא אש ולא אבן יקרה ויחר אפם עליו לאמר למה רמיתנו ויאמרו לרמסו ולנתקו ברגל · ויצעק אליהם איש אחד נמצא מקדם בשדה שם ויאמר אי סכלים אכזרים מה חטא הזבוב לכם שתרמסוהו האם היא סבה לרמות אתכם · הלא סכלותכם הסבה זאת · לכם לרעת ולשפט על בל דבר במה שהוא · ולא לדמותו במה

שאין

בו · — · הזבוב הזה היא מאיר כפי הטבע המוטבע לו · ואתם חובעים ממנו
מה שאיננו בטבעו · אין לכם לקציף עליו ולתתי למרמס רגליכם ואני בעצמי
אקחני ואתבוננבו ואלמד ממנו נפלאות ממציא הכל ית׳ והבן ·

31 כבר נחלט מאתי במה שקדם [בתרוגי שלומי] שהעזר האלהי משפיע
על כל חכם לב · מי שיהיה · בהתעסקו להוציא שכלו מהכח אל
הפועל בכל מה שיתכ ון לתועלת העולם ולקבוץ ישיב המדיני · ובכן חמה אין
לי על החכמות מחקריות החיציניות הנבללות בשם פלוסופיא הנוהגות בעולם
מאו ועד עתה לתקון ההנהגה הכללית ולשלמות המין האנושי בכלל כי כלם
יציר כפיו ית׳ והשגחתו עלידם · ולא יאסר למודם לאיש הישראלי המתכוון
להחשב בעיני העמים · אמנם האיש התורני די לו להשתלם אם בשלמית ראשון
אם בשלמות אחרון ולהתחזק באמונתו כל צרכו רק באמצעית תורתנו הקדושה
באשר היא אם כל החכמות · בלי הצטרכו לשום חכמה זולתה אך כל תלונתי על
פלוסופיא הנפסדת של אריסטוטילים בן ניקומאקום היוני במה שאחר הטבע ועל
מלאכת ההגיון שלו · כי אם כי היא נצרכת להם במחקרם · הלא לתורתנו הקדושה
אין לה מבוא ולא חלק ונחלה · הנה ראינו דברי חרמ"בם נע׳ במלות ההגיון
שלו בסוף פרק שביעי · וזה לשונו · ולנו הקשים אדרים נקראים הקשי
הדינים התורים ואין פנים לזכרם במה שאנחנו בורכיהם · עד כאן לשונו ·
ומפרשו בסוף פרק יד׳ אמר · וזה לשונו כי תורה ציוה לנו משה היא המישרת את
דרכינו בענינים האלהיים ובדרכי היושר בין אדם לחברו · ואין לנו כי אם להגות
בה וללמוד ממנה את המעשים אשר יעשה איתם האדם וחי בהם [עד כאן לשונו]
וכל דורש האמת יתן יד לתלונתי זו בהסתכלו בפרק ששי ממאמר ראשון מספר
תורה ופלוסופיא בראש הפרק והלאה · ולזה יפלח חץ כנדי ברצח בעצמותי
דברי האומרים שלא תודענה כוונות התורה הקדושה וולת ההגיון ·
שרי ליה מרא ·

32 האיש התירני דרש וחקר תוכיות וכוונות המקראות הקדושות,
והפלוסיף משתדל לחתוף מנפשו ולהכזיבו ולהקניטו ·

33 דורשי החכמה לשמה כוונתם למצוא האמת להשתמש בו בעיוני ומעש,
אף ללמדו ולמסרו לזולתם · כאמור · ומצדיקי הרבים ככוכבים וגו׳ ·
ויש דורשי חכמה לשם עצמם לבד לצוד את כל זולתם ·

נוצרי,

31 נוצרי התורה הדורשים חכמה לשמה , בעבור מצוא האמת . המה
דורשים ומשיגים . אך הדורשים לשם עצמם . המה דורשים ואינם
משיגים , והמה תועים ומתעים באמרם שהשיגו האמת . ושקר בידם .
35 מבקשי החכמה לשמה אינם נצרכים לשום כלי ומלאכה להכריע בם
האמת . רק בעין פקיחה ובטוהר לב ווך הרעיון משיגים
ויודעים האמת האמתי בתורה האמתית . בעצמה אך הצד ציד האמת תוך יאור .
נרפשו מימיו . במים זרים . משתמש היא ברשת וחחים . ובל מה שיעלה בידו
ממהר הוא להוליכו ל השוק למכרו כדבר יקר הערך .
36 במשיל פה לדמיון לו . סלע חלמיש אחד מיוחד בעולם גביה ותלול
במאר מאד אשר לא בכח יגבר איש חלש בגופו לעלות לראש הסלע
ההוא אשר שמה היכל המלך הגדול . שמה אוצרות זהב וכסף ואבני יוקר
ודברים יקרי הערך סמים ועשבים סגוליים אילני פרי עליהם לתרופה נחלי נהר
דבש יין וחלב ימים מתוקים אף קני עופות יקרות . והציד הצודה עופות בהודעו
מהעופות לבד הנמצאות על ראש הסלע ההוא ולא משום דבר יוקר אשר שם .
מתעורר ללכת שם לצוד מהעופות ההן לתועלתו . ובהגיעו להסלע ההוא הן מבלי
יכלתו לעלות על המצודה ההיא מעמיד בחוץ בשפוע הסלע מלבוד רשת וחבלים
ומשמיע קול סימפוניה קטנה דומה לקול צפור להתל ולעורר את העופות אשר
בראש הסלע ההוא . והן אינן מתפתות . אך מהעופות הפורחות בשפוע ההר
יזדמן פעם להלבר במלכודתו צפור קטן פחות חנק' בלשון קדר טורגאיי . ולוקחו
וממהר אל השוק למכרו בדבר סגוליי וקורא כרוז מקשקש ואומר הנני מוכר
צפור יקר ערך מאד הגיע לידי מסגוליות המלך הגדול , וההמון מתקבצים אליו
מסביביו מסתכלים על הצפור ההוא במספקים . והמבינים שבהם שואלים ממנו
טיב שאר העופות הנמצאות באוצרות המלך ההוא . והוא מהתל בם ובודה מלבו
שמית עופות שונות מופלאות שאין להם מציאות באוצר ההוא . וחד קל השכל
מההמון ההוא התעורר לקנות ממנו את העוף הפחות ההוא בשוויון קצוב .
ואחרי הפשרה ביניהם וישלח הציד את ידו ל הבלוב להוציא העוף למסרו ליד
הקונה ההוא ובתוך כך נמלט הצפור מידו ויעוף ואיננו . וישארו המוכר והקונה
במפח נפש . והמשבילים מבינים המשל צוחקים בהרחבת פה ומלעיגים עליהם .
ובין תבין .
37 הדרך להיכל האמת הוא צר מאד ורחוק . וכל מי שיחשוב שיוכל
להגיע אליו פרש רבוב על כום וחמור להביל אותו שמה .
הוא

הוא כוזב · הדרך ההוא צר וחלול מחגה לולבי · וכל נאה הנטפל לחמורו
והמתגדל בחכמתו והבעל נצוח לא ידריך שם בשום אופן · וכן היורד והחוזר
משם אם יתפאר ויתהלל שקנה מתנה לאות היותי שם מעיל זהב שקר בפיו ·
מפני שהאמת איהבת את שפלי רוח נדכאים וענוים ומיאסת ואינה מקבלת את
גאים ובעלי כעס ובעלי תענוג · שער היכל האמת היא צר מאד וכל
מתנשא בגודל חכמתו והמתקומם בצואר עתק אשר אין מטבעו להבנע ולא
נסה לכוף ולשחוח ציארו לא יוכל בשום אופן להכנס שם ולא יקבלוה · על כי
השער ההוא בגין שפלי רוח וענוים היהירים לבד ·

38 מהחושקם לדעת בטוב את דרך להיכל האמת אשר שם סודות נעלמות
אמתיות · מחיב חוא לדעת שההיכל ההוא עומד על הור ההר
מצורת סלע תלול ראשו בשמים · והמשעול אליו מלא צניגים כמסוכת חרק והוא
צר מאד ומסכן כי משני צדדיו עמק גדול תהום רבה כל אשר מטה רגלו במעט
ביודאי ילך לאבדון ואין משיב · גודל רוממות הסלע ההוא מבהיל את
הרואים ואינם יודעים מה · מהם חושבים ששם ספורי מעשיות · מהם דנים ששם
מליצות וחרוזים · ומהם מדמים למחקר אנושי · ומהם אומרים ששם משל הקדמוני
ומעטים מהם יודעים ששם תעלומות סודות האמת האמתי ·

39 העגבים בפיהם מעוררים חשק בנפשם לראות את ההיכל · אך · אם
גידל רוממות הסלע · אם ככנת המשעול הצר והחודק מונעים
אותם מהפיק רצונם אם כי במבוא המשעול ההוא עומדת זרה שלטת עז
אחיותיה שהן כסילות ועצלות והנה מאיימות את המזדמנים לדריך במשעול
ההוא להיכל האמת בספוריהן אדות פליאית קושי הדרך וענוייוסכנתו אשר יקרם
בעלותם שפי במשעול ההוא · אף · מבטיחות אותם בבשירה · לאמר התחזקו
לאמץ כחכם לסבול טורח וקושי הדרך ויצא הפכדכם בשכרכם בהגיעכם אל מחוז
חפצכם ומצאתם מניחה ומרגוע בהיכל האמת הנה הוא בקרוב לפניכם · והעגבים
דורכים משם לשפיע ההר ועולים · ובהגיעם ככר לראש הסלע הראשון והנה מישור
נעים והיכל מפוארכתוב עליו כמבוא השער מקדש שכל ההמוני ובראותם כן
אומרים אשרי חלקנו זה היום שקוינוהו עשה האל לנו להגיענו למקור האמת ·
ונשארים שמה שמחים ונהניסבמחקר בהתאחדם עם המתלמדים שהם החרבה ·
והבשת · תלמידי ומשרתי כהני ההיכל ואז ראשי ומנהיגי קהל ההיכל
זקני העדה שלשה מטיבי צעד שהם הגאוה · והבעס · והשכרות מכבדים אותם
ומקדימים פנהם במשאת כום מלא דם פתיות ושותים ומשתברים
ומתפארים

ומתפארים שהשיגו האמת האמתי · וסיברים שאין וילתו היכל האמת רקבי
שמה חכלית ההשגה · וכל זה הוה להם מפני כי בהגיעם שמה חכף באותו
רגע כהני ההיכל שהם הסרחון והתעגוג עם תולדותיהם שהם השקר
והבתוי והליצנות · מקבלים אותם בסנורים לעור עיני שכלם ומשליטים
עליהם התאוה · והמה בלי הרגישם בדבר אומרים שכבר השיגו מבוקשם ·
ובלי המצא מעירר להקיצם למציא פתח פתוח להמלט משם נשארים שמה בתענוג
נצחי לרעתם · והמה לחרפות לדראון עולם ·

40 אמנם האיש הנלבב ירא אלהים אשר נפשו חרדה כספת ושאפת למציא
האמת האמתי דווקא : איננו מתפתה להשארו בהיכל שכל
הימני · רק נושא רגליו והולך למסעיו לשפיע הסלע העליון לעלות להור ההר ·
ושמה בהתחלת הדרך בקרוב עומד חדר מיוחד קטן רשום עלי פתחו מקום
שפלות רוח , והענוה הדרה שם מקדמת פניו ומכניסתו להחדר ומלמדת
ומזהרת לו על מרת השפלות ומוריתו ומראית לו את הדרך המגיעו להיכל
האמת · השפלות בזאת מביאה אותו להשבלה והבנה ולידיעת ערכו וערך זולתו:
המתנות לו האלהיות מתאחדות עם האורח ההוא דורש האמת · הן עזרות
לו להנצל מצנים פחים לעלות בשובה ונחת להור ההר אשר שם ההיכל על
הצור החלמיש התלול דהוא · אשר על פתחו כתוב באותיות מזהבות היכל
האמת האמתי ובהגיעו שמה השתחוה נגד ההיכל ונתן שבח והודאה לאלהי
אבהתו יתי ויתי שמו ·

41 שפלות הרוח היא לבד המיוחדת להורות דרך להדורש בבל למוד להבי
על האיפן היותר טוב וקל בלי עצב וטעות · והיא המלוה
אותו שם לאצל מלמד רזים וסודית נעלמות · ואצל חברו · שם המלמד ההוא
בחירה טובה · ושם חברו חשק טהור · המלמד הזה וחברו המה מביאים
ומגיעים את האיש הזה קרוב לבית המשפט אשר יושבים על מדין בפרוזדור
ההיכל להבחין · לשפוט בין אמת ושקר וטוב ורע על פי המבריע האב"ד ומ"ץ ושמו
בינה , ושם הדינים יראה ואהבה ושני שוטרים להם · שם האחד זהיר
ושם השני עשיר ושומר פתח בית המשפט שמו גבור

42 הדינים האלו אחרי הבריעם איבות האיש הזה גוזרים להגבור
השומר לקבלו ולהכניסו לבית הדין : ואז נותנים הדינים עליו
ברכה

ברכה ומבשרים לו על טיב הצלחתי ומוסרים לו המפתחות מכל איצרות הדמים הכמוסים יגוזרים להשוטרים להלוותו בכבוד ולהראותי לו מקומות כל האוצרות ובי תשארנה המפתחות בידו בהתמד להכנסו שם כל עת הצטרכו והמיצלח הזה נכנס שמה בכביד וב שמחה ומתענג בחלקו תמיד וכל אשר יוסיף השכלה בן יוסיף על שפלותו כניעות וענוה ואז כל אשר שם הווים לו נבסיס בירושה והוא נעשה בן בית בהיכל ההוא

43 **הדורש** האמתי הוא האיש המבין אשר יראת ואהבת אלהי בקרבו ישר במדותיו וצדיק בפעלותיו ובעל בחירה טובה המושפע בעזר אלהי להאיר שכלו ובחירתו ללמוד להבין לדעת ולקבל ולעשות ואשר הושפעה עליו מתנה אלהית להשפיע וללמד לזולתו בפי דרכי הדת **ההתקרבות** לאלהיו ולדרשו ולהתחזק באמונתו

44 **התרבות** והתנשאות והתרחבות החכמה הרעת והבינה באדם היוה לו על פי בחירתו הטובה וחשקו העצום לאמתיות לקנות השלמות וההתקרבות לאלהיו על פי התורה הקדושה וקיום מצותיה וחקיה

45 **הנפש** האנושי היא מוכנת לקבלת האור האלהי ואופן הקבלה תלוי על פי טבעו בישר תכונות נפשו ועל היותר בטיב בחירתו כי הבא ליטהר מסייעין לו

46 **הבחירה** נתונה היא לאדם מאתו ית' להיות הרשות בידו לפנות על ימין או על שמאל ולעשות כל מה שיתעורר ברעיונו ורצינו אם טיב ואם רע אף בדעות אם לאמתיות אם לשקריות עד שבאמצעית הבחירה יהא ראוי אם לגמול אם לענוש כי לו היה מברח בפעליתיו ודעותיו מהמערכה העליונה בדעת היברי שמים לא היה ראוי לציווי ואזהרה ולא היה עליו לא גמול ולא ענש אדרבי שפעולותיו שלא ברצונו אך כשהבחירה בבר בידו ויבול הוא על הנאמנות והכפרנות הן על פיהן יגמל או יענש

47 **הבחירה** מתחלקת אם לטוב אם לרע וסבת התחלקותה היא לפי התכונות הנשרשות בנפש האדם, אם לטוב אם לרע והתכונות ההן נקנות לו לאדם באופנים אם שקנה אותן מצור הצב כי מטבע המקור להמצא בנולד ממנו והחנוך מסייע ומהג בית אביו ואנשי דורו היו לנ מההרגל לטבע קים וקבוע והיה אם המקור בשר וחשוב גם הנולד כמוהו ואם המקור מושחת ונבאש מעשי אבות יעשו בנים כי

רוב בנים דומים לאחי האם · ויש שממקור חשוב נולד בין פריץ · אם מחסרון החניך בילדותו כבני עלי הכהן אם מתפרץ היא מעצמו וקונה לו מהפחיתיות · ויש בהפוך כחוקיהו העה' בן אחז · וביאשיהו המעה' בן מנשה · ולכלם סבות קרובות · כי כמו שזרע התבואה בהיותו פחות לא תצלח אז התביאה כל צרכה אפילו בשרה עדן · כן כל שכן ואדרבה הזרע היותר טוב לא יצלח כלל וכלל בארץ גזרה · קוץ ודרדר יעלה · ולזה הזהירו חז"ל לומר לעולם ישתדל אדם להשיא לבנו בת ת"ח

48 **האנוש** המתקן בשויי מזג גופו ויושר תכונות בחות נפשו וכניעותו ושפלותו וזהירותו מן האפשרי לו לפי טבעו להגיע לכל דעות נשגבות בידיעת כוונית תורייות דברי אלהים חיים על ידי נביאיו במקראי קדש אשר בתוכם פרושם · ובבחירתו הטובה לא יפנה אל רהבים ושטי כזבים הפלוסופים · הידיעות אלו התוריות הן הנה סעיפי האור האלהי השופע מצד האמונה והדת האלהית וקיום המצות · אשר אור האלהי הזה רחוק עמוק ונפתר הוא ואיננו מאיר לאותו האיש אשר חכמתו איננה מתאחדת עם בחירתו להטותה לטיבה · ומסיר כוונתו מהתורה האלהית ופונה היא להעזר בדעות זרות וכל מעשי שכלו רק להתגדל ולהתחשב ולהתפאר והכל כאין נגדו מצד גאותו ·

49 **הראוי** להקראו חכם אמתי · הוא האיש שזה המזג הנוהג בסלסול הראש תמים בשלמות ראשון ושלמותו האחרון קנוי לו באמצעות תורתנו הקדושה · אשר האור האלהי השופע עליו איננו נחלק בו · רצוני לומר · שכמו שמאיר על שכלו כן הוא מאיר גם על בחירתו · ומאחדם להיותם בו ביחד ולא יתפרדו · אך מי שהאור האלהי מאיר על שכלו לבד · והבחירה בו עומדת תחת הצל · חשוכה בלי שום אור · איננו ראוי להקראו חכם אמתי · על כי בחירתו לפחיתות · ומעשיו פרוצים · ואין המדרש עקר וגו' ·

50 **ואתה** אחי בערכי הקורא הנעים · אם יעלה בלבך לחשוב בי שמץ דבר להכזיבני ולהשיג עלי על כל שהחלטתי פה · בבעו תקיפא הבט ימין וראה במקראי קדש ושים עיונך עליהם ותדע כי האמת בפי · ואחר פנה על שמאל לספרי החכמים עה' ובסגולה להקדמית שני חלקי ספר ג"ן נעול ותסיף אומץ לתתך יר על דעתי · ואם גם בזה לא תקרר דעתך · אזי אשאלך לאמר · האיש אשר ראשי כל הפחיתיות בו טבע קים ומורגל · הודיעני נא האם מן הדין הוא להקראו חכם אמתי עם המחיצות הרבות והחזקות אשר בו · ואני

אשים את אזני כאפרכסת לשמיע את אשר בפניך בחשובה זו · ואם על כל פנים
תתנגד לי ותתעורר לדחותי בקנה רצוץ לומר כי כן הוא מחיב להיות מן הדין
ממאמר הנחכם עה' כי ברב חכמה רב כעס ויוסיף דת יוסיף מכאוב · וגם החכמים
עה' אמרו · כל הגדול מחברו יצרו גדול עליו · והלא גם רבים גם אתה כמוהו · אין
איש נמלט מהפחיתות · אשיבך כי · לא מחכמה טענתך זו · ואם בעל נפש אתה
וחך לך לטעום להבדיל מתוק ממר אשכילך ואורך בדרך זו נלך · בבטול טענתך
זו בצדק ואמת ולא בדברים פורחים באויר · ידעת אחי ·
שהאדם נקרא עולם קטן נגד עולם הכולל מצד היחם שבניהם · והנה בעולם
הכולל קר וחם · קיץ וחרף · ויום ולילה · ומי הוא שלא ידע שהקר והחרף והלילה
המה רעים ופחותים בערך החם והקיץ והיום · ואם היו מתמידים בעולם הטובים
לבדם שהם החם והקיץ והיום זולת הרעים שהם הקר והחרף והלילה · היה
העולם נפסד · וכן לו היו הרעים לבדם מתמידים בעולם זולת הטובים ההם גם כן
היה העולם נפסד · אך בהיות שני הפכים אלו נוהגים בזמנם הראוי בהם קיום
העולם · וזהו עשה שלום ובורא רע · כי הרע ההוא בהיות בזמנו הוא טוב · כן
הוא גם עולם הקטון שהוא האדם אשר בו הפכים · בו יצר הטוב להמשכו בו
לרוחניות ולקדושה להקנאת תכליתו להשארותו ביבא לעדן נצחי · ובו יצר הרע
להקנאת שלמות צרכי גופו בעולם הגשמי · ולו היה האדם ביצר הטוב לבד · לא
יקרא אדם · ויפסד העולם כי לא תשאר ממנו תולדה להתמדת המין בבוא זה אחר
סור זה · ולא תהיה בו בחירה בלי היות בו אופן אחר לפנותו אליו ויהיה כמכרח
בפעלותיו בלי גמול : כי הבחירה תאות לבחור האחד משני הפכים · ועל דבר
אחד בעצמו לא תכון הבחירה · וד' בחכמה יסד ארץ · ואם כי מדות האדם
הפכיות דבר והפכי הן הנה כלן נצרכות להנהגת האדם באשר הוא אדם · רק
כל אחת בזמנה הראוי כי לכל זמן ועת לכל חפץ · ולא ימלט שום בר נש בעולם
שלא ישתמש בהפכים אלו ומה טוב ונעים לו אם יהיה הכל בזמנו כפי הצרך לו

בעסקיו · חוץ מרך הלבב וחסר ההרגשה ·

ואם כי תפארת לו לאדם לקלוע תמיד אל האמצעיות · הנה בעת הצרך מברח
הוא להטות עצמו לאחת מהקצוות · גם לפעמים יזדמן לאדם להתפעלו בלי
צרך והברח ולהטות עצמו לאחרונה מהקציות · כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ·
אך תכף ירתע לאחוריו ויתחרט ויתודה וישוב לאיתנו · אמנם מי שהפחיתיות
בן שבו בו לטבע קים בהתמד בלי פנות עוד לאמצעיות : כל שכן שאיננו מטה

עצמו

עצמו בשום עת להראשונה מהקציות על דרך רפיאה · והוא האיש בעצמו אשר החלטנו עליו שאיננו חכם אמתי · ומה שהבאת ראיה לדעתך פסוק הנחכם עה' בי נרב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב · מובן הוא מרביך שדעתך לומר שכל מי שקנה חכמה מחיב הוא להיותו בעל כעס ומכאוב · מחילה מכבודך טעית בזו פרושך · כי נהפוך הוא · שכל מרבה חכמה הוא מרבה עניה ושפלות ושמחה · ולא מכאוב וכעס · והכעס בחק כסילים · וכתיב והאיש משה עני מאד · אך מיבן הפסוק כמו שאומר · ר"ל · שהאיש ההמיני המתואר חכם למראה עינים לבד או ההמון הבלתי מבינים בין האמת והשקר ובין טוב לרע ובין מצוה ועבירה בראותם איש פרטי או דור טהור בעיניו עושים קלקולים כנגד האמונה והדת · או אפילו בהיותם יודעים בין מצוה ועבירה אך אינם יודעם שהעבירה ההיא תלויה על כל הערה כשלא יתגרו בם להשיבם למוטב · בכח הנאמר הוכח תוכיה אע' ועל כן אינם מתעוררים לכעום עליהם ולהוכיחם למנעם מהקלקול ההוא · ובלי ידעם פשר דבר · הן כל מה שיעשו המקלקלים היא טוב וישר בעיני הרואים הרם כי גם המה כמוהם מנהג ודרך אחד להם · אבל החכם האמתי אשר יראת אלהיו בקרבו בראותי הקלקול ההוא מיד ותכף · יתפעל ויקפוץ על המקלקלי' בכעס ליסרם ולהוכיחם עד שישובו למוטב בהיות היכולת ביחו להשיב' · אבן כשאיננו יכול להשיבם למיטב ויתמידו הקלקולים ההם בדורו · אזי עיני שכלו זולגית דמעות ונפשו תאבל עליו והוא נאנח תמיד במכאוב לבו בעזרא הכהן עה' על קלקול דורו · והנה גם החכמים עליהם השלום במאמרם שהבאתי כל גדול מחברו יצרו גדול עליו · כיונו להאחיד לפסוק הנ'ל של הנחכם עה' · ולאו חלילה שתהיה כוונת המורים ההם להיות יצר הרע שלו גדול להוסיף על מנהגיו · כי חיצר הרע אין דרכו לטובה · זולת הדרך שהראיתי · ובזה בטלה מכל וכל טענתך · הנה זאת חקרנוה כן הי"א · ומעתה אחי קשור נפשך בנפשי והיינו לאחדים בדרישת האמת ולהודות עליה תמיד כי היא עזרת ואינה נעזרת ·

51 נאותות האנוש לקבלת האור האלהי · הוא לו לפי הכנותיו בתכונות נפשו וטיב בחירתו , בשוה · כמו שקבלת אור השמש הוא על פי נאותות המקבלים · כי בדבר מאיר בזכוכית ובבדומה לו · פעלת השמש נכרת אפילו בתוכיות הדבר ההוא להאיר תוכי בחצוניותו · אמנם בדבר חשוך בעץ ובדומה לו שאין להם אור עצמי · פעלת השמש בהם נכרת רק בחצוניותם · וזה לבד באותי צד המכוון נגד השמש · וגם זה בחמימות לבד ולא בהארה · כן הוא גם פעלת האור האלהי באנוש · שבהיות אור עצמי באיש ההוא המקבל את

האור

האיר האלהי ׳ רצוני לומר בהיות בו שלמות ראשון כראוי גם שלמות אחרון שקנה באמצעות הדת האלהי לפי הכנתי ובחירתו · אזי האיר האלהי מאיר תוכיותו ומרחיב השבלתו ומאמץ לבו ליראת ואהבת בוראו ית׳ והוספת תקין המדות · וכל אשר תרבה חכמתו כן מרבה הוא שפלותו וכניעותו להיותו נבזה ונמאס בעיניו ואת יראיו יתי יוקיר ויכבד, וגם עוז פניו ישנא להאיר חצוניותו להסביר פנים לכל אדם בדברים טובים · כאמיר ·חכמת אדם תאיר פניו · וזהו יהב חכמתא לחכימין וגו׳ · אבל האיש שאין בקרבו איר · עצמי. רציני לומר · אין בו שלמית ראשון גם האחרון קניני לו מדעית זרות אזי האור האלהי פועל בו בחכמתו לבד · אך לא בבחירתו כלל וכלל · ·

52 כמן שהשמש פעלתי מתחלקת · כי כמו שהוא מועיל · כן הוא מזיק · בראיה · כי הוא מגדל ומצמיח ומציץ את הציצים הצומחים במקום הלחות וכל שכן בעמק כמקום נמוך · אך אשר צומחים על ההרים הנשאים ועל הסלעים הא מיבשם ושורפם . כן הוא גם האור האלהיי מועיל לבעלי היושר ולענוים יתן חן · אבל בבעלי הגאוה יהפך לאש שורפת ומשרפתם ·

53 האור האלהי המשפיע על חכמת החכם · אם בחירתו הרעה איננה ראויה לקבלת האור ההוא ותשאר רקה דומה אז החכם ההוא לראשי ההרים הנשאים והסלעים הרמים אשר בבקר בצאת השמש בגבורתו מזהיר עליהם לבד ואיננו מחממם · ובשיעלה השמש למעלה מראופק ירד הזוהר מעליהם להאיר על הארץ ולחממה · אז ראשי ההרים ההם ישארו בלי זוהר רק סלעים חלקים ורקים ·

54 כל מי שבחירתו לטובה · והאור האלהי משפיע עליה להאחידה עם החכמה האיש ההוא מבחר דורו · ובוראי הגמור ראשית חכמתו יראתו ית׳ · והוא עשיר וגבור ורואה את הנולד וכל מעשיו לשם שמים · כי כלל המצות בסור היסיד נפעלות · הכי אצל הבחירה הטובה תמצא תמיד האהבה והיראה · וזה נודע ·

55 האדם אם כי הוא בריה נפלאה עילה על כל מה שקדמהו בארץ הלוז באין דומה לו · הנה לא מסבת יופי וכשרות תכונות אבריו ותיארנו וקומתנו הוקיפה · אנחנו נקראים אדם או איש או אנוש · כי החיה היערי הנקרא בלעז איראנג אוטאנג והקיפים דומים באבריהם וקומתם אלינו · ועל כל פנים אינם נקראים אדם רק חיות יעריות ·

השבל

56 השכל והבחירה עושים אותנו אדם ואנוש · וזולת השכל והבחירה
האדם הוא רק חיה או בהמה · אם מעט ואם הרבה · כפי ראותנו בו
איך השכל והבחירה מנהגים אותו ·

57 ועל זה נראה שהמין האנושי כאלו נחלק הוא לשתי מדרגות · היא ·
אדם הבהמי והב אדם הרוח י · הבהמי · הוא המתנהג
בבחירתו לבד זולת החכמה · והאדם הרוחני · הוא המנהיג עצמו בבחירתו על
פי דרכי החכמה והיושר ·

58 האנוש בגופו ותארו ובתקון אבריו מתאחד עם העולם הגשמי ·
ובאמצעות שכלו ובחירתו בהתאחד בו יחד הוא מתאחד עם
העולם הרוחני ·

59 כמו שהאדם הבהמי הוא עולם קטון גשמי · כן האדם הרוחני הנה הוא
עולם קטון רוחני · ובאשר הבהמי השתדלותו לדברים הגשמיים ·
כן הרוחני השתדלותו לדברים הרוחניים ·

60 יש אופן ויכולת באדם הבהמי לעלות למדרגת האדם הרוחני באמצעות
תקון הגוף ותקון הנפש המפרידים את האדם מהבהמה · ומציאות
איפן כזה בו להיותו משתדל להקנות לעצמו אותם התקונים · סימן יפה הוא ל
היות בו צורה רוחנית אשר כח בה לעלות למדרגת ההתקרבות אליו ית' לשמוע
בקולו · להגיע ל הקדשה לבוון תבליתו · כאמור קדושים תהיו כי לזה נוצר · ·

61 לעלייה כזאת מהבהמות ל הרוחניות על ידי התקונים הנ"ל צרך והכרח
גדול הוא לו להיות בידו ובלבי דת אלהית ודת נמוסית אשר
זולתן האדם הוא בהמה בצורת אדם לבד ולא אדם ממש · וזולתן לא תכון לו העלייה
ולא שום ידיעה ודרך להתקונים התם · ואפילו בחירה לטובה תרחק ממנו · כי
הבחירה תתחזק בכח הידיעה ·

62 נמצא שמדרגית נפשות האדם · הן שלש · הבהמית · הרוחנית · והעולה
מהבהמיות ל הרוחניות · וכלמי שהגיע בידיעה בחשק ובכונה
ל המדרגה הזאת השלישית הוא האיש הנבחר והמסגל להתקרב ל המלאך ·
ואשריו ואשרי יולדתו על היותו רצוי בעיניו ית' בהיות נוהג בחכמה התורנית ·
ובקיום המצות בלי נטיתו לרהבים ושטי כזב תועבת ד' המה ·

63 החכמה התורנית והבחירה הישרה הנתונות לנו לכל מין האדם במתנה
על צד החסד מאתו ית' לטובתו · הן הנה המביאות את האיש
ל החשק וההרגשה הפנימית לעוררו אל ההשתדלות על ההליכה בדרך ההתקרבות

אליו

איו ית' בהתמד · ולא בזמן מולת זמן · וההרגשה הרוחנית כואת נקראת · האהרה
או הכנה רוחנית · ראויה לקבל האור מאור העולם הרוחני ·

64 הבחירה הישרה הנאחדת עם חכמת התורה · היא המרימה מדרגת
האדם · והחכמה התורנית היא המאירה נפשו או אמור שכלו
לקבל ההארה מאתו ית' · איר זה המאיר את הנפש מביא את האדם להיותו רואה
בפנימיותו מה שאינו יכול לראות מי שלא הגיע לקצב מדרגתו זאת · ובאמצעות
הארה זאת באה לנפשו החכמה עד שכל החכמית אלהיות טבעיות עיוניות ומדותיות
וטבע הלשון האלהי וכוונות ומליצות המקראות הקדושות ורזיהן גלויות לו על
אמתתן · הוא רואה קשר המציאות וסבתם העקרית · משטרם ופעלתם והעתיד
מהם · הכל גלוי לפניו על דרך האמת · על כי החכמה ההיא מגעת לו מהשפעתו
ית' וכל המאמין בתורה הקדושה · יוכל להגיע למדרגה זו ע' בחירתו הטובה
וחכמת התורה וקיום מציותיה וחקיה · ואז יקרא הוא אדם כלל ·

65 האדם הפשוט הפרטי נבדל הוא מעט מהבהמה · וההפרש לו ממנה
מתילד רק באפשרות כח בינתו להכיר מהי הטוב והמיעיל · ומהו
האמת · ולפי התנהגו בהם באפשרות הבנתו נעשה הוא אנוש ראוי לברכה
נבדל הוא מהבהמה אם מעט ואם הרבה · אמנם אם כח אפשרות הבנתו לא
יפעל בו מאומה על הבדלו מהבהמות · אזי הוא יורד מטה מטה להתאחד
במדרגת הבהמה ממש · בלי היות בידו לא טוב ולא אמת ·

66 ועל זה שלמות האדם נקנית בדרך הליכתו תמיד בלי פרוד אפילו כהרף
עין מהשתדלותו לעלות ממדרגה למדרגה עליונה לרוחניות ·
ובפרט לכל מאמין להתחזק באמינתו הקדושה · וההליכה הזה בלי פרוד נעשית
לו רק בהכרת הטוב ובקיום האמת · וזהו הדרך האמתי המביא אותו אל
ההתקרבות לממציאו ית' ויתי . ואזי יכשר ויאות לו לומר ואני קרבת אלהים לי
טוב · ולא בדרך התפלספות בחכמה יונית וחיצונית ·

67 הכרת הטובה הוה משלמית החכמה על פי ההכנה · וקיום האמת
מניע לו האדם מהבחירה הישרה המוטבעת מטבע המקור · ובזה
התחברות החכמה עם הבחירה · או אמור התאחדות הטוב עם האמת · מתמימים
שלמות האנושי · או אמור התחברות המאחידה את האדם עם העולם הרוחני ·

68 הטוב והאמת הן הנה המגיעות את יודען להשלים המכוין ביצירתו
ולזכות לחיי העולם שהוא תכליתו · אך מחיב הוא לבחון אף לדעת
מהו הטוב האמתי והאמת האמתית · כי לכל אדם באשר הוא אדם דעתו ואמונתו
ופעלותיו

ופעלותיו הנה טובית ואמתית בעיניו ופלס ומאזני הבחינה וההכרעה הנה לבד על פי דרכי תורתנו הקדושה ואמונתנו האמתית · ולא בדרכי מלאכת ההגיון ופלוסופיה אייסטית והחכמות החצוניות · וכל המתחזק בהן לבד לא נאות לו להקראו מבחין באמת .

69 יש אדם · שלם באמונתו · כלול בחכמות תוריות · צדיק במהלכיו · תמים במעשיו ישר במדותיו · כפי הוראת תורתנו הקדושה · ויודע גם החציניות · אך כי כוונתו בלמודו והשתמשו בהן רק מחדור שכלו או לרעת מה להשיב · וגו׳ · ולא שתהיה כוונתו בהן לקחת מהן חזוק או באור לדברים הנבואיים · איש אשר כזה נאות לו להקראו בשם חכם צדיק · או תלמיד חכם · אמנם כל מי ששים את הפלוסופיה באלהיות על פי דעת אריסטו היונית ומלאכת ההגיון עקר לידיעת כוונות התורה הקדושה בחשבו שלא תודענה בוניתיה זולת הקשים הגיונים ילא יובל למצוא הפתח :

70 הידיעה וההבנה תלויות הנה בטיב ההכנה ובכשרות הבחירה · ולפי כשרות ויושר הבחירה · כן היא עלוי והתרחבות ואמות הידיעה וההבנה ·

71 לפי ערך מדרגת האיש הנלבב בעלייתו לגרם המעלות העליונות · כן יגדל ויתרבה בנפשו זוהר וזיו הארת האור האלהי בה · וזה נכר ממני בהיותי מוסיף ישרותו ושפלותו בתקון מדותיו והשתדלותו להתחזק רק בדעות התורה , ובזהירותו ובהבנת המקראות הקדושות על פי כוונת אימרן להרבץ תורה ולהשאיר אחריו ברכה ללמוד ותקון העם . נמצא · שמהאפשר הוא לאיש הכללי בעודו פה עמנו לרעת מה שאינו יודע זולתו : ולפי טוב דורו כן הוא טוב ונחשב בעיניהם ותורה יבקשו מפיהו · ובאם לאו · הוא נמאס מזולזל ונרדף מהקנאים וחכמתו בזויה · ודבריו אינם נשמעים · וזה בדוק ומנסה מאז מעולם כי האמת ודורשיה היו נרדפים ·

72 המתבוון בפעולותיו ובדעותיו לעלות ממדרגה אל מדרגה להתקרב להאור האלהי · הוא מסולסל ומתקרב ומתאחד תמיד עם הדומים אליו במדרגת העיון והמעשה קדושים אשר בארץ המה · ורחוק הוא מאד מהפכם

מהפכם ומנהגו בכפרות הראש · וזהו היסוד ועקר האפשרות לאדם להתאחדו עם הרוחני ·

73 עת שהבחירה באדם מתעלת למדרגת הטוב והיושר · אזי גם מעלת ידיעתו · בהשגת חכמתו מתעלת למדרגת האמת · כי כמו שהבחירה לבדה זולת החכמה · איננה טובה · כן החכמה בלי בחירה איננה אמתית · וכפי טוב הבחירה · כן הוא חזק האמת הידיעה ·

74 כשהאור האלהי משפיע גם על הבחירה הישרה כהשפעתו על החכמה הנקנית באמצעות התורה הק׳ · אזי מתילדת שם חמימות גדולה לעורר ההשק להטוב ולהאמת · כי כמו שעצם האור הוא רק להאיר · כן עצם החמימות הוא רק לעורר ולזרז להולדת ההשק לעיון ומעשה · כי גדול כח החמימות אם לטוב אם לרע אם למות אם לחיים ורצינו בחיים כאמיר ובחרת בחיים · והבל לפי הבחירה אם להימין אם להשמאיל ·

75 כאשר החום הגשמי הטבעי ממציא מסבב ומיסיף לדברים הגשמיים התרבות · גדול · וחיים גשמיים · כן החום הרוחני ממציא ומסבב כדברים הרוחניים התרחבות ותוספת · וחיים נפשיים ·

76 וכמו שבימי החורף בזמן קיר גדול מצמיחים וממציאים בבח תחבלות החום הטבעי הגשמי בבתים נחמים צמחי פרות וקטניות קייציות ציצים ופרחים · כן בכח החמימות הרוחנית מתילדים בעולם הזה הגשמי אנשים אלהיים יחידי סגלה גדולי הערך צדיקים תמימים שלמים כלולים בעיון ומעשה ·

77 כגון שהאור הגשמי מאיר הדברים הגשמיים להיותם נראים לעיני האדם הגשמיות כן האור הרוחני מאיר הדברים הרוחניים להיותם נראים לעיני השכל · ובזה כמו שהאיר הגשמי הוא סבת הראיה בעינים הגשמיות את המוחשים כן האיר הרוחני היא סבת הראיה בעינים הרוחניות את הדברים הרוחניים רצוני להבינם בשכל הצליל על אמתתם · וכמו שהאיר הגשמי כולל בעצמו סבת הראיה הגשמית בחיש הגשמי · כן האור רוחני כולל בעצמו הראיה הרוחנית · או אמור ההבנה בשכל ·

78 זוהר הראיה הגשמית תלוי בסבת חוש הראות מצד אחד : ומצד השני בסבת התהפכות הנצוץ השמשי · כן בשוה גם זהה הראיה הרוחנית

תלוי

תלוי בסכת אור דרוחני שבבחירת וחכמת האדם מצד אחד ומצד השני מההשפעה
השופעת עליו מאתו ית׳ .

79 **הדברים** הגשמיים הנראים בתאר ותכן אחד בכל עת לכל ההמון האנושי .
או אמור לרוב בני האדם . המה נקראים מוחשים . אך הם
אינם מוחשים אמתיים תמיד . ובכל עת . כי החושים יכזבו לפעמים וירגישו לפלל
מה שאיננו כן שם באמת . אם מסבת חלשת החושים אם מצד התחלפית האדם
בהרגשותיו בהיותו ממיזג מהפכים . אם מצד השתנותו מבריאות לחולי . אם
מהשתנית המקום וחלוף הזמן . אם מהתפעלותו בסכת היקנה . כי כל עת
שיתחלש החוש יתחלש המוחש . אך כל עוד שיתחזק החוש ביושר טבעו המושם
בו יתאמת המוחש . כן הוא הענין גם ברוחנית . ר״ל בדעות העיוניות . כל מה
שידע האדם איננו תמיד אמתי . כי הדעות העיונות מתחלפות מסבות . אם מצד
פחיתות ההשכלה מחסרון עלוי והתרחבות ההבנה ממעוט ההכנה . אם מצד רוע
תכונות הנפשיות . אם מסבת המקור . אם מצד ההרגל ששכ בו לטבע קים . אם
מצד המטביע אדני בינתו על יסודות רעועות . אם מסבת התפלספותו בדעית
מחקריות נכוכיות ונפסדות .

80 **ואין** לנו לשפוט וליחם שנויים אלו לעצם השכלי כי לא יתחלק השכל ולא
יכזב לצאת משרת האמת . כל עת שידרוך בדעת התורה התמימה .
כי פנים אחרים לתורתנו הקדושה . ולא שבעים פנים לה כדעת זולתנו . ובכל
עת שיקלע המעיין לדעות התורה וברכיה . יושפע עליו העזר האלהי להרחיב
שכלו ולחזק ולהאיר בחירתו . אז ישיגו ידע האמת . וכל שנמצא בו מהמקדים
הנ״ל והוא נטפל אף מוחזק בהם . לא תתאמתנה דעותיו בשום אופן . והוא עקש
לעמוד על דעתו בהיותו בלתי מביר להכריע ולהודות על האמת מצד אינות ההשפעה
האלהית עליו . על כי בחירתו חשובה ופחיתה להתנהגו בדעה זרים . או כפי רצונו
ושופט בטענותיו וראיותיו שהן אמתיות .

81 **להתרחבות** הכחות הנפשיות וחדוד החושים הפנימיים בלמודים
נשגבים העיונים יזדמן ויקרה מה שיקרה בהרגשים
החצוניים הגשמיים במשל . נניח . שאם היה מהאפשר להמצא מדינה אחת כל
אנשיה בעלי חושאחד לבד ובהזדמן לבוא אליהם איש שלם וכלול בכל החושים
יגיד להם ארות החושים הנחסרים מהם . בוודאי זילת מה שלא יבינום עוד יחזיקו
בתועה ומתעה ובמהתל בהם . מפני . היותם בטוחים בעצמם שיודעים הכל על
השלמות בכח הרגשתם . כן הוא גם בדעות העיוניות . בהמצא האחד בהכנה

נריעה · ומכה בסנור המקרים הנ"ל · מהתל הוא במבין השלם ומכזיבו וטוען כנגדו בשברים · ואת עצמו מחזיק מאמת יודע דבר על בוריו · ותוכיות המקראית ומליצותן · ויסיד הדעות ·

82 בעולם כזה ממש אנחנו בעת הזה · על כי בעד כל דבר הנראה לנו אנחנו שופטים בו רק לפי הרגשתנו · מקיימים · או פותרים · לפי הנראה לנו לכד ולפי ההשערה מההשקפה הראשונה בחיצוניות הדבר ההוא בלי נתון לב לתהית ולהתבונן ולחשב שבאפשר יש בפנימיותו סוד כמים ומיבן · וולת המיבן שבאצלנו · מה שלא השגנוהו בעובי הרגשתנו מן מדרשות ואגדות · אשר מכל אלה מתנוססות שנאה וקנאה ורעות גדולות לה חשיך העינים בארבות ·

83 העניים והאביונים · המה נצולים מקנאת המקנא · כי מי הוא מקנא לרלותם בקנין נופני או רוחני · ומי הוא שישתדל לשוות עצמו לחסרונותם · והלא אפשר להורמן בשום זמן בשום אופן · אך היא הקנאה · מולכת ומשתררת הלוך ונדל רק על גדולי הערך בזמנם · אשר קנו לאחת מן ההצלחות · אם להצלחת העשר · אם למדרגה מה ממעלת השררות · אם למעלת הרכמה ·

84 מיני הקנאה רבים הם · ואני · לפי צורך הענין המדבר · אוביר פה שנים מינים מהם לכד · האחת טובה · היא ומועילה · והשנית רעה היא ומזקת · הטובה היא צומחת מלב ישרים וטובים יראי השם ית' וחושבי שמו · אשר מנמתם להגיע לתכלית מה מהאשר ולנחת רוח · במשל · איש עני ואביון · השרוי בחסרון כל · והיא תם וישר · הוא בראיתו את העשיר מקנא היא לתעניגו ומנוחתו · ולהקנאתו וכית לעצמו בממונו · או משליך הוא את עצלותו מעליו · ומתחכם להמציא אופנים שונים להשתדלותו בכל מה שיכול בחריצותו למלאת חסרינותיו · בלב תמים ובמעש ישר ובצדק · בלי חמדה לממון ולתו · ועיניו תמיד לאלהי ישעו לעזור לו עד שירוח לו ויגיע לתכליתו · וישם דרך פעמיו · כן האיש האוהב השררות · בקנאו למדרגת איש המעלה · מתקן · ומסדר הוא את דרכיו · מדותיו · דבוריו · מעשיו · ופעלותיו · ועוסק באמונה בעסקי הכלל · והוא נדיב בטבעו · עד ישבח ויאשר בעיני כל · ויגיע באמצעותם להפקת רצינו : כן הוא דורש החכמה לשמה · בקנאו לחכמים ואדירים בארץ בדורו המה · כתעורר הוא לשנן ולחדד שכלו בהתמד על ידי הכנתו היכה ובחירתו הטובה באמצעית סיפרים וספרים · להתלבבו בטיב תכונות נפשו ובינתו הצלילה · עד שתאורנה עיני שכלו הזך בסודות ורזי מקראי קדש · ויתאמת כרעותיו ויתחזק באמונתו · ויתישר במרותיו · בעיניו נמאס ונבזה · ואת החכמים ויראיו יכבד ·

ויושב

ויושב את רבמים **יחכם** כפי חווק התאוה בלבו להפיק רצון ועזר מאתו ית׳
אשר על זה אמרו החז״ל קנאת סופרים תרבה חכמה ·
85 **אבן** הקנאה הרעה · היא צרעת נושנת פרחת מרוח נעוי לב המטים
עקלקלותם · בעלי לשון הרע · העבריגים · אשר כלמחי קבלי
מעשיהם להזיק לבריות · לא ישנו אם לא ירעו · המה בקנאם לאיש עשיר
בעל נכסים חימדים להעביר ולהעתיק עשרו ממנו לעצמם באכזריות · אם בעשק ·
אם בגזל · אם בגנבה אם ברצחנות · ובן הוא בקנאם לאיש רמעלה · בעלותו
למרגה מה מהשרות · מיציאים עליו רבית ואוכלים קרצוהי בתחבולות מרמה
להבאיש ריחו בעיני הפרסום עד שיורידוהו מכסא מעלתו · או יתקשרו עליו
ויחתמו חיתו · — · **ומקרה** כזה בלתי טהור נוהג גם בין החכמים אשר מסבת
הקנאה מפרים קשר ברית האהוה עד כי מחמת המציק הכמת בינת נבונים
תסתתר כנרמה: צור תעורה ·
86 **טרם** שנעשה פעלה מה · אנחנו מחיבים לבחון אותה הפעלה בכור
התבונה לראות אם היא על פי תורתנו הק׳ ועל פי יסודי השכל
הישר · ואם היא מבוונת ל) התכלית בלי פנות ימין ושמאל מאמתית התורה
והאמונה · ובאופן שתהיה הפעלה ההיא לטובת ולתקון בללי · או נזדרז
לעשותה ולקיימה בלי הביט לקיאים ושוטנים · כי הפעלות הישרות והאמתיות
פועלות אשר והצלרה ותקון · ויען שגלוי האמת הוא גם כן מפעולות הטובות
המסבבות לבני אדם תקון בדעות והנהגה · לכן מחיב כל איש שיש לאל יד
שכלו לגלות האמת לאחיו על פי דעתו · ולהשפיע מרוחו עליהם [יעין זה בספר
קנאת״ כאמת בסתריך כמחבר דבריו בגדון זה בהקדמתו ·]
87 **האדם** היגע למצוא ממון רב · ולפי השתדלותו בצדק עזרו צורו ית׳
והגיע לעשירות ונכסים · אם העשיר ההוא איש טוב לב · בעל
שכל ישר וירא אלהים · יחשיב וירע שהממון שקנה פקדון הוא בידו נתון לו
מאתו ית׳ לקנות בו לעצמו זכות רב · בגמילות חסדים · בנרבות ובצדקות ·
ומעשים טובים · ויפוד ויחינן · מקריש · ויעניק · ויתן כפי הראוי · לכל הראוי ·
כשעור הראוי · ובזמן הראוי : לכל דבר טוב · ויצדיק ויקדש ויכבד בית אלהיו
מהונו אשר נתן לו ולא יחשוש למתלוצצים וקנאים אם ילעיגו וישמיעו קול רנון
עליו שהוא מפזר ממונו לשם יוהרא לקנות שם טוב לעצמו · האיש כזה · יקנה
רב זכות ומדרגה נפשיית · ויהולל בפי כל ישרי לב בעודו בדורו גם אחרי
העתקתו · אמנם אם העשיר ההוא נעוה רוח ולא פחדתי ית׳ עליו · מחזיק העשר
ההוא

ההיא לצרכו לבד לומר כחי ועצם ידי וחכמתי אשר נבונתי עשו לי את החיל הזה
ולא יהנה ממנו שום בר נש אפילו לפרוטה ולשוה פרוטה . והוא בילי לא יקנה
שום זכות לדרכו להבא .

88 כן הוא גם בדרישת החכמה והדעת העיוניות , אם הדורש ההיא נאה
וגאון . היא בהגיעו לחכמה יחזיקה לעצמו לבד . ולא יוציא מהכח
89 הפועל חביר כפר לתיעלת ולתקון בעלי בריתי בהיות ובעתיד . אם בדעות אם
במוסר ומנהגים . רק עמו תמות חכמה .
89 לא בן דורש הרבמה לשמה , כי הוא מפיץ מעיינות דעות אמתיות
לפרסום בני דורו . על ידי כתיבת חבור בלי פחד וחשש . ואיננו
שיה לו בהשלמת נפשו לבד ברוי דעות אמתיות . אך גם כל השתדלותו במכתבי
חבורו לראות גם את בני עמו על גפי מרומי השכל והבינה בדעות אמתיות וקיום
התירה . וכל מגמתו בחייו להשלימם בקדשת אמונתם . ולהשאיר ברכה להבאים
אחריו . ועליו מאמר הנחכם עה' וברכה לראש משביר .
90 מן הידוע הוא . כי חובה גדולה לכל איש היודע תורה וחכמה לגלות
לאחיו ממה שהשיג והבין על פי רשימה בכתב אמת . בראיה מכל
המדבר למעלה . וגם רו"ל אמרו כל הלומד תורה ואינו מלמדה דומה הוא להדם
במדבר : ובעס" הסידים אמר וז'ל . כל מי שגלה לו הקבהי דבר ויכול הוא
לכתיב ואיני כיתבו הרי הוא גיזל את מי שגלה לו . כי לא גלה לו אלא לכתוב
להודיע גם לזולתי . כאמור סיד ד' ליריאיו ובריתו להודיעם . וכתוב יפוצו
מעינותיך חוצה . ועל עושה ההפך להעלים האמת שהשיג נאמר . יביא במשפט
על כל נעלם עכ'ל .
91 החכם ישר' מקנדיאה עה' בספרו באלים אמר . וז"ל . לולא החשק
המופלא בלב נדיבי המשכילים להועיל להבאים אחריהם בחבוריהם
היקרים שבהם ורח בחשך אור לישרים . ואם מסבת קנאה או עצלה כאשר יעשו
הקדמונים . היו נמנעים מלכתיב ידיעיתם ועמהם תמות רכמה . אז היינו בכלוור
כחולמים מאלמים אלומים רקים ונעורים . וממששים בעירים בשערי החכמות . -
והרלבנ' עה' בהקדמתו לס' מלרמית ד' . אמר וז"ל . אין ראוי למי שהשיג דבר
מה מהדברים העיוניים שימנע מהשפיע לזולתו מה שהשיג מזה . כי זה יהיה
בתכלית הגנית . ובכלל . הנה כמו ששפע מהשי' זה המציאות בכללו מזולת
תועלת יגיע לוית' . כן ראוי לכל מי שהגיע לו מהשלמות להדמות להשם ית' ויתי'
92 בל כתבי הק' מוהירים על האמת . והחכיד בשער היחוד פרק חמישי אמר
וז'ל המעט מן האמת ינצח הרבה מן השקר כאשר המעט מן האור רוחה

הרבה

הרבה מהחשך עכל"• ובעם" ק:אה האמה אמר בהקדמהוו"ל יבין כל המהניח אשר חנן השי' במו את האד' תכונת אהבת האמת היא הנכבדת מכלם לה העז והתפארת כי ממשלת אמריה על לבו עצימה היא מאד ואף אם ירבו וישרצו מתקוממיה אשר המה לשטן תמידי ושונאיה יפערו פיהם עליה לבלי חק למען לא תמצא חן בעיני בעליה • ויתני ערף לה • ויהשקך יתנכר עליה פעמים הרבה • בכל זאת לא תחדל מלהכות שרש ולעשות פרי בלב כל אנושיולה שפע מטובה על איפן נפלא ונסתר מעיני בשר •• עד כי פתאום תרים קרניה לעורר לב אוהביה משנת הכבלות להסיר זקי הפתיות אשר היתה נאסרה בהם מנעוריהם • ואז יחבאו אוייביה מפניה • ולא יערב לבם לגשת אליה • עכ"ל •

93 תבלית מה שברא השית' את האדם בעל שכל ובחירה • הוא להיות דעת אלהים בארץ • וזה בבחירתו לספוד תהלתו ית' כפי השכלתו • אשר זו היא תבלית בואו לעולם הזה • כאמור • עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו ולעבוד לו ית' תמיד כאמור • ועבדתם את ה' אלהיכם • והעבידה לו ית' היא קיום כל החקים והמצות הנתונות לנו מפיו ית' בתורתנו הק עי' אב הנביאים עה' כאשר קבלנו זאת על נפשנו בהסכמתנו בטיב לבנו במאמר נעשה ונשמע לקים הכל על פי דעות אמתיות ומדות ישרות יכפי המכדר במקרא קדש • בלי נטיה לדעות כוזבות ומדות מגנות המתנגדות לצוויי ואזהרות אלהי אבותינו עי' עבדיו הנביאים עה' • ובפי שכל זאת חובה גמורה עלינו בעצמנו • כן היא חובה גדולה עלינו ללמד ולהורות כל זאת גם לבנינו ולבאים אחרינו עפי' גזרתו ית' ושננתם לבניך • ולמדתם אותם את בניכם • והלמוד • הוא בשני אופנים • האחד • הוא בחיני בהיה • ללמדם פה ל פה • והשני • בעתיד ללמדם על ידי ספרים בהשאירנו להם ברכה ללמוד דעות • אמתיות ומנהגים ישרים •

94 איש תמיד משכיל דרכיו • בתורת ה' חפצו • עוסק לתכליתו • ירא אלהים • שלם באמינתו • אוהב האמת • אוהב הבריות כאח בריע • בוחר בטוב ודורשו לעמו • הוא • בראותו עוות במפרשי המקראות • או אשר נשארו בלי פרוש • או דעות פלוסופיות בלתי אמתיות נוהגות באמה הישראלית • מקנא הוא לעלבון האמת • ובנפש עיפה למים קרים תשאב ממקורן • כן הוא בפי החוב המטל עליו • מתלהב ומזדרז למצוא האמת • ודולה מים חיים ממקור בוונות הכתובים • ובבחינתו בספרי' דעות מחבריהם ומפיץ מעיינותיו לפני תלמידיו על ידי חבור ספר • אם באריכות אם בקצרה כהשגת יד שכלו • לגלות את אשר בלבבו להשאיר אחריו ברכה לתקון הדעות בהווה ובעתיד • אמנם כל אשר כבר יוציא מהכח ל הפועל • מקדים הוא לפרסם לבני גילו חחכמים שבדורו הם •

ומיסר

ומיסר לירם את ספרו על הכחינה בכוונה ממני לשתי סבות · **האחת** · שאם ספרו ימצא חן בעיני החכמים בכשר ובאמות דעותיו · ויקביהו הלבה למעשה · יאשר אז כחו יגיל וישמח לבו בפרי דעיתיו המיעילות גם להבא · באמור · שמחה לאיש במענה פיו · **השנית** · כי אם כי דעותיו הן אמתיות בעיניו · לדעתו · איננו נשען על עצמו · כי שגיאות מי יבין · ויובל לפיל טעות כמה שלא הרגיש · או נעלם ממנו · והמה המבחינים ישוטטו רבים בעין פקיחה ותרבה הדעת · ובמצאם כבר איזו שגיאה ברעותיו · או דבר בלתי הגון · יודעיהו בדברים בנחת נשמעים בחק החכמים · ומתקנים המעלות · והמחבר בהרגישו כי מתק רעה טובה מעצת נפש · מסכים על ידם ושומע לעצה חכם · ודעת לנפשו ינעם · והאמת והשלום יאהב בהוה ובעתיד בתקון מיפלג · ותרבה הדעת ·

95 **הדבור** הפנימי נקשר בקשר אמיץ לדביר החצוני יהלשון הוא שליח הדביר הפנימי · וכל שיתאמץ האדם להצניע ולהסתיר מסבה מה את דבורו הפנימי הצומח בו מתכונות נפשו · אם לטוב אם להפכו · אם לאמת אם להפכו · לא יעלה מידו להעלימו בשום אופן · כי דרך טבעי לו להתפרסם · כמו שהפרח והציץ שהם בכח בצימח במשך ימי הבסיל · הלא בהתחיל ימי ממשלת בימה אין מי יוכל להסתירם · ועל כרחם המה נילדים מתגלים ונראים בפועל לעיני כל העולם · כן הוא גם הדבור הפנימי · יבוא יומו להתגלות בפועל · ולהודע לכל בגלוי הדבור החצוני בעל כרחו · ועל כי הדבור החציני · הוא יורע לכר בשעתו בהוה ובמקום שידבר שם לבד · אבל למרחק איננו נורע · גם להבא הוא ישבח · **לבן** הטבע ביצורים הכתובה לקיום הדבור החצוני גם הפנימי על ההגדה למרחוק · ועל הזברון והשמירה גם להבא · ולפי זה · גם הם הציצו וגמלו שקרים מדבורם הפנימי שהיא המחשבה והסברה · בעל כרחם לגלות מהכח אל הפועל אפילו בכתיבה בספריהם · להתפרסם איבותם בקרוב וברחוק · בהוה ובעתיד לבוא · והתעוררו לזה · על פי דעותיהן ישרות הן ואמתיות בעיניהם לפי תבונות נפשם ובחירתם החשוכה ·

96 **קלקולים** כאלו באמונתנו צומחים · רק מאותם המתפקרים ששמו מגמת כל עיניהם באלהיות בספרי פלוסופיא של אריסטו וחבידיו ופחיתות תכונתם שקנו בהרגלם בהם · וברוע בחירתם השרישו בנפשם דעת זרות מתנגדות לדת האלהית · והגרימו לעצמם לתת כתף סוררת לעבור ברית אבותינו · להבדל מכל וכל ולצאת חפשי מתחת דת אלהיני ואפילו המתחזקים מהם עדין בדת הירודית למראית עין לבד · גם הם מכת קטני אמונה ·

כנ ראה בספריהם , שאת המצות שהשכל גוזר בהם שמום עקריות ויסודיות ברת
, שראל , מטלות על האדם לקימן תמיד בכל זמן ומקים , בארצו ובחוצה לארצו ,
ואת החקים , הנקראים מצות שמעיות קראום בשם מנהגים , ריקים ובלא יועילו ,
וכי הם אינם תכליתיים בעצמם רק אפשריים להתקיים כפי הזמן והמצב לבד .
ומתר להחליפם ולבטלם מכל וכל באין לנו צרך בהם , ואם כי סבת שביתת
השבת ידועה לנו מהכתוב , הנה הם גמרו שהיא מצוה שכלית לבד , וטעמה היא
למנוחת העבדים והבהמות מעבודתם אשר יעבודו בימי המלאכה לבד , ואנחנו
רואים בדורנו זה , שרבים מהמלומדים והעשירים והרופאים שבהם נוהגים במצות
השכליות לבד , ואת החקים בטלו מכל וכל , ואפילו תקוני רבותיהם עובו
ומלעיגים עליהם . המעיין בספר קנאת האמת בצד פו' ובצד' פחי בעצם ובהערה
ידע שמות קצתם ואיבות דעתם .

97 אם כ מהמתפקרים אלו ימצאו מאמינים במציאות הש"ת , אחדותו ,
ויכלתו , ובריאתו העולם והנהגתו אותו , בהאמנת כל אשר זולתנו
מה בצע ותועלת להם בזה , אחרי שאין המרדש עקר אלא המעשה , והמה בטלי
את המעשה הנגזר בסגלה אלינו קיום החקים שהם יסודי אמונתנו שבהם נבדלנו
מזולתנו לעם לו ית' וית' . והמה מתירים לעצמם חלול שבתות וימים טובים .
ואכילת מאכלים הנזהרים מאתו ית' לנו . בפרסום בלי שום הפרש . ונוהגים
במצות השכליות לבד בשאר הלשונות . לעשות משפט וצדקה וחסד בארץ והלואי
יקוימו כל אלו מכללם בתכלית הראוי . כל זאת מצאתם מסבת התפתיתם להדבק
לדעות המדברים והפלוסופים שאין להם תורה מן השמים .

98 לנו להתבונן ולהסתכל בדברי הרמ"בם בסוף שיחה ראשונה בעולם
הנשמות . אשר שם דברים בפיו המחבר בעצמו . וזהו לשונו שם .
גם אנכי אודה ולא אבוש שטעיתי ושגיתי בהרבה ענינים . בעבור שאחת'
יותר מהראוי בדרכי הפלוסופיא של החכם אריסטו מבלי לסור ממנה ימין
ושמאל כי חשבתי אז ועי' שחקרתי הרבה בכפרינו והייתי תמיד בחברה עם חכמים
אשר קבלו דעות ושטות הפלוכופיא שלו לאמת ולא חקרתי היטב בשכלי אחרי
החלטותיו שכל דבריו ומשפטיו אמתיים המה . ודעתו היא תכלית דעת האדם .
וזאת הסבה אותי לגזור ולהחליט את דעה המשובשת שיש בעולם גלגלים ובהם
שבלים נפרדים . אשר ביודאי יצאה האמונה הואת מהכשדיים ואנשי פרס מה
מאד אתפלא על עצמי עתה , איך יבולתי אז להאמין בהבלים כאלה . עכ"ל ואם

כי

כי הדברים האלו ממנו מהמצאת ערמת המחבר הלא בנים הם וראויים להאמר עליו כי כן ידעתיו גם אני · כאשר איבית במה שיבא *

99 **אחי** ובני אליכם אשים דברתי בזו התנצלותי · שבאם יצאו ויקפצו אנשים משונאי יפטירו בשפה יניעו ראש עלי לשפטני מפגל בקדושים ויאשימוני על זאת וירדפוני עד חובה בעידי בחיים חיתי · אי גם אחרי חליפתי . בידעי כל זאת **הנה** קדם שישבו הם למשפט עלי אקדים להם פה תשובתי · בהווה ולעתיד לאמר · כל מחבר ספר איננו מחברו לעצמו רק להפיצו בעולם , לתיעלת בני עמו , אשר לזה היא משתדל בכל מאמצי כח שכלי והבנתו להיות כל דבריו אמתיים ודעותיו תורניות , כל שכן בהרגישו דעות כוזבות מקבלות ומוחזקות בדורו מיד פורצי גדר או פרושי המקראות חוץ מכוונת המקרא או בחלוף , יבאב לבו בפחיתית מעמד עמו , וישתדל להראות תקון המעוות , בהוראת דעות אמתות תורניות , להרים המכשיל בבטיל דעות כוזבות , בהראותו בלי הניפות · ומשוא פנים והעלמת עין ממקיר מי וחצבו , ומי היא הנוהג בהן כדי שיהרחקו

* וכרמ"בם בעלמו בפרק כ"ב מחלק בסני בתורה , לתר ז"ל כל מה שדבר בו תרנטו מגלגל חירת ולמעלה · היא כדמות מחשבה ושברת , מלבד קלת , כל שכן במה שיאמרו בשדר השכלים יקלת חלי שדעית בהלכות תשר יתמיכו בשם השתרשים הטלומית והשפעדים הטלימים והמבוארי בכל שחמות , והמפעמות שדעות · ואין מיפת לו בשם , טכ"ל , והפילוסוף תבימתד תלגזתלי בפתיחתו לספר כוונת הפלוסופים לתר , וז"ל והתלהות רבש על דרך הטבעות , והיוטר זר בשם , טכ"ל ,

והרב ר' תמדתי בספרו תור ד' בתאמר ג' בכלל ב' , לתר , וז"ל שתה שתומרים הפליסופים שהשכל יתעלם במושכלין , ועל זה יסוב כלתי קייש , הוא כלו הזיות ורוחית וגדיתה מלבש וכפירה בתק התורה , טכ"ל , ודומה לו גם תבימתד הג"ל , לתר , וז"ל שתה שתומרים שהשכל והמושכל , יהיו דבר תחד , ויהיה הוא הוא כתו שבניח מלתרון זה הר ש טו"ב בן פלקירא בש' תורה התורה ,

כמנו וישמרו מדעיתיו הפרוחות כי דבר נודע ומירגש הוא שאין מן האפשר להבטל הרעה · והעוות להתקן · כל עוד שהמסבב אותם ומולידם יהא מיחוק בטיביות דעתו ואמיתה בעיני בני דורו בזמנו · ואנחנו למדים טובה מהרעה באמצעות המיחש · כאמור על כרם איש עצל עברתי · וכיונה כיאת · איננה פגול בקדושים · ולא חשדה בכשרים · גם איננה ספור לשון הרע · כי איזו קדשה נמצאת · ואיזו כשרות נראית במתפרצים נגד תירתנו הק' · אדרבא חובה גדולה לפרסם גניתם שישובו מנבלם · ושישמרו העם מדעותיהם וכנופיתם מהלוך ברדיהם · והרמ"בם בפרוש האבות · אמר · שאם יהיה הספיר על גנות ופחיתות איש פרוץ · בכוונה · כדי · שיודע להמון רוע איכותו להשמרם ולהתרחקם ממנו · איננו כפור לשון הרע · ומותר לספר בגנותו · וח"זל אמרו . כרבר שיש בו חלול שמים אין חולקין כביד אפילו לרב · האם נוכל להאשים את הנביאים עה' ואת כותבי זכרונות דברי הימים אשר כתבו ולא כחדו איכות אנשים גדולי הערך ההיו בזמנם בדורותם אם צדיק הוא אם רשע · לא בהטלת פגול וחשדה · ולא בדרך ספור לשון הרע · רק בכוונה כשרה בפי החוב המטל עליהם לצרך התקון כתבו והודיעו גם לעתיד בלי חניפות והעלמה · כדי שיראו באי העולם יקחו מיסר וייטיבו דרביהם ודעותיהם לנהוג ולהתהלך על פי תורתנו התמימה המשיבת נפש · והאל יתעלה המאורני חיל · הוא יודע ועד עלי · כי בדרך ובכוונה זו דרכתי בכל מה שכתבתי · ועוד איסיף בספרי זה · לא בדרך התלוצצות ולעג להתכבדי בקלון חברים בלתי מקשיבים · או בכיונת ספור לשון הרע · רק לתקון הדור באמונה ובדעות הבאתי דבתם רעה לאבי שבשמים · לעיני בני עמי בלי חניפות · לכאורה · להשמרם ולהבדלם מהם ומדעותיהם הבלתי אמתיות כי לא חנף ובן חנף אנכי רק משלומי אמוני עם ישראל דורש טוב ואמת לכל בעלי בריתי · והשומע ישמע והחרל יחדל · ואני את נפשי האכיונה הצלתי ·

100 דעות מזיפות בהמצאית דמיניות · התחילו בעולם מהדורות הראשונות אחר כשלון אדם הראשון · גם אדר המבול כנודע מדעת דור חהפלגה · ואם כי אברהם אעה' קרא בשם ד' · לא נפרדו מהבליהם · ויהי כי פרו ורבו ונמנו מלכים להם · יסדו מדרשים ללמד ולחזק דעותיהם · ל מעוננים וקוסמים ישמעו · בנודע מחרטמי מצרים מחליפי הטבע בקסם ואחיזת עינים · גם כי אחר מתן תורה אם כי נתפרסמו הדעות האמתיות בעולם באמצעות אמת ישראל · עכפ' לא עזבו את דעותיהם אך גם העמיקו הרחיבו מחקר התפלספותם במציאות האל ובריאת העולם בדעות שונות · כלם דברו על אלהי עולם תועה ·

והורו לבציאות אלוהות רבות זברים ונקבות ובנים ובנות להם : ממונים על
בל דבר שבעולם בפרטות : ובי הנשמות מלאבים היו : ובי הזידו נגד
הבורא יתי הפילם משמים ארצה : והבניסם בגופי בני אדם לקבלת ענש
ולתקנתם : ואשר יזידו גם בגופם יענשו בגיהנום על ידי ענשים קשים
באנזריות ובחבוט הקבר , ושגעונות אלו קראום בשם קבלה , ומהם חקרו
באלהיות באופן אחר , ואחרי שבחשו באמונת הקרי והקדמות , ובסברת
הדקים , האמינו בחדוש , ובראיהם מעשה עשוי משנים ר"ל העושה והעשוי
יחד במציאות במוחש , בי לא עלתה דעתם לבריאה יש מאין על ידי גזרה
לבד , ובהשוותם את פעלותיו יתי לפעולות בני אדם הגשמיות הטבעיות , בדו
מלבם חמר ראשון קדמון שקבל ארבע צירות היסורות , ומהם ברא השיתי
את העולם , והודו בבריאת מלאבים רוחניים מורבבים משתי השבלות , והמה
עשר בתות על סדר עלה ועלול , תשעה מהם המציאו תשעה גלגלים ומניעים
אותם תמיד בלי הפסק להרף עין , ובי גלגל היומי הנקי בפירם בשם ערבות
הוא בבא בבודו יתי ובי השמש והירח ושאר הבבבים נטועים וקבועים הם
בעצם הגלגלים בממרים , ובי הגלגלים באמצעות תנועותיהם מרביבים את
הדי יסודות להבנת החמרים , והעלול העשירי הנקי בפיהם שבל הפועל , או
אמור נפש הבללית , הוא נותן הצורות ומשפיע על השבל האנושי להוציאו
מהבה אל הפועל , ושאר שבושיהם אשר אין לפרטם בי ידועים הם ובפרט
למחזיקים בהם : *

101 אמנם בני ישראל בנפלם ברצונו יתי לבור ברזל לשעבוד מצרים
גאלם עי נאמן ביהוה יתי בהשגחתו , ובנסים ונפלאות ואותות
גדולות , להבירם אלהותו יתי בחו וגבורתו רחמיו וחסדיו והשגחתו עליהם
לטובתם

* וכי"ר ימידס סלוי בכו"ר . סימן כ"ת . "מאמר חמישי . תמר . ומסר הביאן הפלוסופים
להרבות המלבים בחיבתם תנועת הגלגלים . ספרוס והגיעו יומר מתרבעים . ורמו כי
לבל תנועה מסס סבה . עלת סבת המחרת . והוליח להם העיון . כי התנועות הסן חפציות
לא הכרחיות ולא טבעיות . והתחייב התסיר בל תנועה מנפש . לבל נפש שבל . והשבל הזה
הוא מלאך נפרד מחמר . וקראו השבלים בשם מלבים . ומלאבים . ועלות שניות . ועלת
זה מהבמית . ומחרית מדרגתם והקרוב מללנו מסס שבל הפועל . תמרו כי הוא מנהיג את
העולם הזה התחתון ומה"כ שבל השילוגי . ומה"כ הנפש ומה"כ הבחות הטבעיות והחיוניות
וכח תגיר ומבר . וזה בלו דקדוק יקנס בדור לא תמת . ונגפתם לו עכ"פ תפיקורום . עכ"ל

לטובתם · ולהשלימם במצבם ואמינתם השפיעם שפע נבואי בהר סיני ושמעו קולו במוחש בנתנו להם תורתו הקדושה כלולה היא בדעות אמתיות ומצית שבין אדם לבוראו ית' · ובין אדם לחברו · ומנהגים טובים ושרים להשתלמם בשלמות ראשון ואחרון · והגבילם באזהרות גדולות להתנהגם עפ' התורה הק' בלי גרעון ותוספת עליה · ונתן להם צבי צבאות הארצות כפי שהתנה לאבותיהם לא הפיל ית' מכל דברו הטוב · והני חלהם מאויביה' מסביב וישבו לבטח הכתירם בארבעה כתרים כתר "תורה כתר מלכות כתר "כהונה כתר "שם טוב והקים מביניה' נביאים בכל דור · אם להוכיחם · אם להופיע העתיד לבא להגיד להם עצתו ית' ככל שאלתם ממנו ית' : וכי מה אשר הוא לנו להתעלם מכל ההטבות ההן · ומכל הצוויים והאזהרות ההן · לזנות מאחרי דעות תורת אלהינו ית' · לפנות לאשר אין לו ידיעה וכח להצליחנו ולחכימנו :

102 אכן כאשר מלאו אבותינו כל טוב שמנו ויבעטו · שכחו ברית אלה הם לא ארכו הימים · נהפכו כקשת רמיה · ויתנו כתף סוררת לאמונתנו האמתית · ויעבדו אלהים אחרים · וגם כי הזקינו בארץ · הוסיפו על תועבותיהם לבלתי שמוע לתוכחות נביאי צדק עה' · ובחקות הגויים הלכו בדעת שונית · מהם הכחישו באלהים ית' ואמרו לא הוא מהם הכחישו בידיעתו והשגחתו ית' · באמרם עבים סתר לו · הבעד ערפל ישפוט · מהם הכחישו גמול ועונש · באמרם או איה אלהי המשפט · מהם הכחישו קנלת התשיבה ואמרו · כדרכינו וכמעלליני עשה אתנו · כל זאת הרעה גרמה להם פנותם לדעות מחקריות זרות עד שנעשו להם בטבע מרב ההרגל וההתמדה בהם · כל כך · עד שאפילו בראותם חרבנם בעיניהם ממש לא הכניעו ולא שבו · ועמדו בודינם . כאשר שארית יהודה הנמלטים מצרימה אמרו לירמיה הע' בפה מלא לאמר הדבר אשר דברת אלינו בש' ד' איננו שמעים אליך ·

102 את גם אותם שהלכו בשביה : לא הכניעו לעזוב רוע דעותיהם · ואדרבה בהתערבם בניים היסיפו על שטותם כנודע מהכתובים · ומ"נעשה בזמן בית שני כש' אחר חרבן בית שני התאנים הטובות הרימו תולעים ויבאשו בגלות זה מאז ועד עתה בדעות בלתי אמתיות מקבלות להם מדעת הפלוסופי' הנכרים הראשונים והאחרונים ואת דעות תורתנו הק' עשו טפל כנודע מספרי קצתם וממנהגיהם ובפרט בעלי [סס טוב] שבישראל · דבקו בכל לבם ומאדם לדעות אמות הצבא הנק' בפיהם קבלה · באין שום הפרש ביניהם · זולת מה שהחליפו לשום במקום האלוהות הרנות · מלאכים נבראים ממונים על כל פרטי שבעולם

שבעולם · כמאמרם · אין לך עשב למטה שלא יהא לו מושל למעלה מכה אותי ואומר לו גדל גם את הספירות מהם למדו · ובדרך אסמכתא קבעו להם שמות עבריות מהכתובים · בעלי [סס טוב] אלו גברו ויעשו חיל להכעות בפחזותם את בני ישרע באמינתם · ולגזול כספיהם · ענוה שועלית וחסידות בני קדם בהם · פזו וברכור ואריכות בתפלה הנה שבחם וקדשתם · אבילה ושתיה · ערוה אסורה · וטבולה שמים לתקון הנפש · מנין צבי מידח מנהגיהם · טיבלים ושרץ בידיהם · עד כי תפלותיהם לשמי ית׳ סדרו על בוונות ויסודות הקבלה . והמה מתפללים למלאכי השרת ולנפשות המתים להמליץ זכות בעדם · ומאמינים לחביט הקבר · ומחליטים שהמתים שלהם הנטמנים בקברות המה מקיצים בכל לילה להתפלל אשר לוה · השומר שלהם הדר בבית הקברות . בכליום בעת ערב דולה מים מהבאר הכרוי לכתחלה לזה בביתה קברות · ומכין ומעמיד אצל הבאר בגינם מלוא הכפל מים על הנטילה קדם התפלה גם מכין בגינם שם מפת בד לקנח ידיהם אחר הטבילה . כאשר כל זאת ראיתי בעיני בעיר מילדחי · והיש טפשות גדולה מזו ·

103 אבל אשמים גם אנחנו כי אם כי לא קבלנו ולא האמננו לקבלת רצנא ולחביט הקבר · הנה על כל פנים נשאר בנו משנים קדמוניות רושם מן אמונות הצבא · בנדון הענש בגוף אחרי המיתה בעונשים כשים וענויים אבירים עד מאר בגיהנום · כאשר יסתבל הקורא במתודים של זוגה שנית בתפלת יום מועד הכפורים · ובן דעות כוזבות פלוסופיות בחביר קול יאודא הנאמר גם כן אז · והמה רבעסה גדולה לו ית׳ עת עמדנו למשפט נכלמים ונכנעים מעונותינו ביראה וחרדה ביום הגדול והנורא · מתחננים בשאלת סליחה וכפרה ורחמים מאלהינו ית׳ · היש צרך לנו להבנים ולכלול לתפלתנו מליצות דעית פלוסופיות אפילו אמתיות · כל שכן בלתי · אמתיות בהנה · ולהגרים כשלון לעצמנו · עת נקוה להתרצות ליוצרנו ית׳ ויתי · ומי יתן והיה לב ועצת משכילים יראי ד׳ וחושבי שמו יתי להשמיטן מתיך התפלה ולעזכן מכל וכל · או לתקנן . והיה להם לצדקה ·

104 הדעות האמתיות · הן מיסדות ומאמתות על פי ההקירה ועל פי הנסיון · והן · ר״ל החקירה והנסיון מחיבות להחקר על פי דברי הנביאים עה׳ והשכל הישר לבד · כאשר גם חכמינו עה׳ בארו קו לקו זעיר שם זעיר שם · אך כי יקשה על הדורש למצאם באגודה במקום אחד · לכן כל מבקש ד׳ להתקרב לו ית׳ · והכסף להגיע לתכליתו · בהשתלמו באהבתו ויראתו

ועבודתו

ועבידתו ית' . ישים נגד עיניו ולבו דברי החסיד עה' בספרו חובת הלבבות
אשר העמיק הרחיב והגדיל אופני החקירה והנסיון באופן שלא השאיר מקום
לשום חוקר להתגדר בן בפרטות . והא'מר אשנה . יכפיל בלי צרך .
105 פנחם הוא אליהו בעם' ברית יסד הדעת האמתית באמינתנו הק'
לפי דעתו . על הקבלה לבד . ואת החקירה האשים . והעיז
פנים להתגר מלחמה נגד החסיד הנ'ל על שומו את החקירה עקר וחוא עם
הראוי ידבר והבנים וערבב ובלבל בחקירת כל עני וידבר את דעות קדושיו בעלי
[סס טוב] עפ' כודות הארי' ותלמידו חיים ויטל . והוא בבלי דעת מלין מכביר . כי
אחדי שהוא בעצמו חוקר ודורש בנמצא העולם שביניהם דברים הבלתי נוגעים
באימן האמינה . ואיננו נשען על הקבלה . איך יאשים את החוקר בדבר הנוגע
באמונה שמהחוב לדעתו במופת ובראיה . כי את האמונה בקבלה לבד יוכל
לקעקעה כל טוען באין בפי המאמין מופח חזק לבטל טענתו . לא ידעתי איך
לשפוט את האיש הזה . כי הוא לא שם לבו לדעת שנם דעות בעלי השטנים
שהביאם בספרו גם הנה צומחות להם מחקירתם במקיר מושחת שהיא פלוסופיא
קדמונית . פחותה היא בעינינו אנחנו בעלי תורה קדושה . והם קבלוה אמתוה
והרחיבה בחקירתם עוד יותר עד לאין חקר . והיא שוא ושקר . וכפי שהודאתו
שפנחם הוא אליהו . הוא שקר גמור . כן כל סודותיו שהכנים בספרו מדעות
בעלי השטנים הם שקר ורעות רוח . ולולי זאת הייתי מחשב אותו לעצמי אח
קריב ומכבדו לפי מתק שפתיו ונעימות לשונו בשאר הגרותיו . ואת ספרו הייתי
מחבקו ומאשרו ומחויקו ככלי חפץ . אחזתיו ולא ארפנו . ועתה כי ראיתיו
ראש לשועלים מחבלים כרם ד' צבאות הם המה בעלי השטנים . אומר לו לשם
שבו ואח למה . כאשר גם חכמיו שבחוהו .
106 אמונתנו הישראלית . היא מיסדת לנו על פי הקבלה והמושכל על
פי תורתנו הק' . באשר גם אלהינו אלהי ישראל בה' בחכמת'
הבבת' סדרה לנו באופן שתאות ותיעיל להמון העם גם למשכילים כאחד בכל זמן
ומקום בלי שנוי וחלוף [חוץ מהקרבנות] . והאיש הבהמי מתחזק באמונתו ע"פ
הקבלה וההרגל מיראת ענש וקבלת גמול . אך האיש הרוחני בעל שכל יך משתדל
הוא לדעת הכל במושכל במופת ובראיה . ועובד מאהבה . וביזה שניהם מקיימים
את התורה ומתחזקים באמונה :
107 דברי תורתנו הק' הנמסרת לנו מפי הגבורה עי' אדון הנביאים משה
רועה' . וכן דברי שאר הנביאים עה' שבאו וברונם במקראי קדש

מגדול

מגדול ועד קטן · כלם אמתיים אמרים מפיו ית' · ובלם בסגנון אחד הם לקיום
המצות הכתובות בתורה שבכתב הק' · באופן · שאחרי חתימת התורה אין שים
מצוה גדולה או קטנה מחדשת ונוספת על מצות תורתנו הק' מפי שום נביא או
זולתי מהאישים המדברים ברוח הקדש · רק כל מגמת פניהם לתירת משה ·
כאזהרת האחרון שבהם · זכרו תורת משה עבדי · גם הספורים בנביאים ובמגלות
דומים הם בכוונתם לספורים הבאים בתורתנו הק' · ולא נמצא שום נביא צדק
עושה או מציה בחלוף מצות התורה חוץ מהוראת שעה · וגם זו בגזרת ית' ולא
מרצון הנביא בעצמו · כמאמר אליהו העה' ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה ·
וכל דברי הנביאים עה' בתיכם פרושם והם למדים זה מזה בלקיחת ראיה מזה לזה
וחלילה הלילה לנו לשמוע לדברי האומרים · שאין לקחת ראיה מדברי שאר
הנביאים לדברי תורתנו הק' · באמרם · כי הנביאים ההם כל אחד דבר כפי הזמן
בדורו · כי מזו סברתם תצמח כפירה וחשד על פי העיון הרק · גם כי הם בעצמם
לא עמדו בזו סברתם · כמו שראיתי להרבה בספריהם שרבם ככלם מביאים ראיות
מדברי הנביאים עה' לדברי תורה · כמו שגם חכמינו עה' מספור בועז ורות לקחו
ראיה למובן פסוק כי ישבי אחים יחדיו · כ"ש מהנביאים ·

108 הפרש גדול בין דברי הנביאים כלם עה' · רק בלשון · כי תירתנו הק'
היותה נתינה לחכמים ולעמי הארץ כאחד · נאמרה ונכתבה
בלשון פשוט כדבר אש אל רעהו בלי משל ומליצה וסוד ורמז כדי שיבינו כלם
לקיימה בראוי וכפי המטל עליהם [חוץ מכמה מקומות שנכתבו במשל ירמז ·
בגון · והנחש היה ערום · וכן ויראו בני האלהים את בנות האדם · וכן וישכן
מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת · וכן ועתה הורד עדיך
מעליך ·] אשר מובן רמזים אלו איננו מכרח כל כך להמין · והם מובנים נודעים
רק למשכילים המעמיקים ביסודי הלמוד אמנם דברי שאר הנביאים עה' · מהם
בלשון פשוט מובן לכל העם כאחד ומהם דברו במליצות עמוקות נידעות לחכמים
לבד · ולהמין אין הבנה בהם · והכלל כל נביא שהוא משלח מאתו ית' וית'
בשליחות לכאורה להגיד דבורו ית' בציוי או באזהרה או בתוכחה או בבשורה או
בהגדת שאלה מה · לכלל האמה · או לאיש פרטי או דברי הגדתו להם דברי
ית' · הם דווקא בלשון פשוט מובן לכלם כאחד · אבן הנביא שאינו משלח מאתו
ית' · הוא בשבתו בהתבודדות בנחת · בהשפיע עליו — השפע העצום · נושא

משלו

משלו בחידות ומליצות רמות עמוקות · אם על העבר · אם על ההוה · אם על העתיד · ועל כלפנים בהזדמן לאחד מהם להשתלחו בגורתו ית' אזי הוא מגיד דברי שליחותו בלשון פשוט מובן . כגון · צו לביתך כי מת אתה ·

109 אין לנו להפרית מדרגת נבואות ירמיה העה' [וכדומים לו] שרוב דברו הם בלשון ההמוני פשיטים ברגדה · כי זה ממנו מסבת היות רוב דבריו בשליחות לכלל האמה הישראלית · הלא ראינו שאר נבואותיו שלא היו בשליחות · הנה במליצית מתוקות · אך הושע וישעיהו העה' [והדומים להם] שלא הכגלו לשליחות · המה בהתגברות השפע מנעימי' ומפארים דבריהם ברמיזות וסודות ומליצות נשגבות להתפעלות ולהתעוררות לבות מכיניהם וזה ברור וידוע לכל משכיל ומבין בדברי הנביאים עה' · ואין לטעון · שהנביא נתועה' בהיותו משלח מהית' לדוד מלכנו עה' בנדון אוריה נשא לו משלו בחידה ולא בהגדה פשוטה · כי זה בכוונה מאתו יתי כדי שיחרוץ דוד אדוניני את הדין עליו בעצמו ובראות הנביא עה' שהמלך פסק המשפט בענש כפל · אמר לו בגורתו ית' . גם ד' העביר חטאתך לא תמות · והנה לפי הכלל הזה · גם החכמים שהם לנו בגלותנו במקום הכהנים והנביאים עה' להורות וללמד ולהרביץ תורה כל אחד בדורו · הלא אם יזדמן ויצטרך לאחד מהם לחבר ספר דבר קימא על ההוראה · ולתקון העם ולתועלתם להתחזק באמונתם · בדעותיהם ומנהגם · ובפרט בפרושי ומובני המקראות · מחיב הוא לכתוב כפרו בלשון פשוט מובן לכל באחד · ולא ברמיזות עמוקות · ולא כדבר מובן לתרי אנפי, כאותם שכתבו את ספריהם במליצות קשות ברמזים וסודות · אשר רק אחד מעיר ושנים ממשפחה לבד יוכלו להבין בכונתי · וולתם מתחבטים וממששים קיר באין הבין · עד שנצטרך פרוש אל פרוש · ובנראה · שכוונת מחברו היתה להתפאר בבקיאותו במליצות לשנא מעליא · באין תועלת והתלבבות ממנו לכל ישראל כאחד · ודומים להם גם הספרי' המתחדשים בדורנו זה המחברים על דקדוק לשוננו הק' · המתקנים ומכדרים בלשונם על פי דרכי מלאכת ההגיון · המה בלי שום תועלת להתלמידים המתחילים להכנס בחכמת הדקדוק · ומה הרויחו מחבריהם בעצמם בם · אחרי שמבטה קריאתם בגירסא המקרא איננו כפי הדקדוק · האלהים · שהמליצה תאות רק בין הרכמים להרמיז אחד לחברו שגם הוא חי מדבר · וגם זה לא בהתמד · ולא בדבר קימא הנצרך להוראה כללית ·

410 כל דת ונמוס · טעינים הם ליסוד ועקר · להיות כלל שמור ומסור בידי המאמין לדעתו על מה היסדה אמונתי . להשמרו שלא יכפור בה ·

כאשר

כאשר גם חכמינו עה' הקדמונים . כוננו והעמידו אמונתנו הק' על עשרה עקרים או אמיר כללים . ממצות הראשיות וגמרו אמר . שכל המאמין בהם והמקיימם הוא ישראל גמור ובעל שכר טיב בעהב' , ואשר יכחיש אפילו באחד מהם הוא כופר גמור וחפסיד עולמו , ואם כי נמצא מהם מעמיד אמונתנו על שלשה עקרים לבד , הלא איך שיהיו בכמותם אנחנו יודעים שכוונת חכמינו בהם להיותם עקרים מסגלים לאמיננתו הישראלית לבד . בלי השתתפם והתיחסם לזולתנו , ואם כי חכמינו עה' עשו אז כדת ובראוי , הנה אנחנו בעת רואים גם בהשקפה חושיית שהעקרים ההם יכלו להיותם מסגלים לבד לנו . רק נשנים קדמוניות אמנם עהה , אחרי שהאמת קבלו דהות מיסדות מהם עפ' הסכמתם , המה מאמינים גם לכלל העשרה עקרים שהיו מסגלים לאמונתנו לבד בלי כפירה לשום אחר מהם , (אם כי הפרש גדול בינינו לכינם) הנה כזה העקרים ההם נהיו משתפים לבלנו , כמונו כמוהם בלי פרוד והפרש בינינו , אשר מסבה זו , קצת מהמחפקרים בהרגישם התאחדות בזו כפרו במצות השמעיות , נפרדו מאצלנו מכל וכל והתערבו לזולתנו ובחקיחיהם ילכו אפילו במאכלם ומשתם כלי הבדל , ובזה המון הישראלים הטה בסכנה גדולה ובקלקול עצים גם להבא , בלי היות בידם יסור חזק ועקר אמתי תקיף , מסגל לאמינתנו לבד , לעמיד בו בראיה להחזק בחמותנו ולהשאר באשר אמונתנו האמתית , נגד אשר מלין לצד עלאה ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת :

111 בכן אחרי העיון והסכרה הישרה , ראיתי כי טוב וראוי להעמיד עקר אחד אמתי מסגל לאמונתנו לבד , בלי ההערב בו שום זולתנו , יסור מוסד ועקר קים . כ"י , חזק בהקפו , באין שום אופן לזר אהנו ליהסו לעצמו , ובלי היות שום סתירה וטענה כנגדו , משום טוען ומהרהר , באין לו דרך לבטלו , בשום זמן ומקום , עד עולם וזה כמו שאומר ,

112 כל אשר חוא ממקור ישראל , שעמדו רגלי אבוחיו במקום המוגבל תחת הר סיני , מחיב הוא לדעת ולהאמין , שהש' אחר שברא העולם , מכל היצורים בחר בנו , זרע אברהם אוהבו , לו ית' לעם סגלה , מכל מין האדם , עם לבדך יהיו לו ית' לעבדים , שומעים בקולו , ועושים

רצונו

רצונו יתי , ולזה נתן להם משיו יתי כנגדם ונפלאות וכמורא גדולה בפרסים ששים רבוא חירה נצחית לא זמנית : כלולה במצית עיוניות ומעשיות : חקים ומשפטים ישרים ומנהגים טובים להתנהגם בם תמיד בכל זמן ומקום באוהרה גדולה לבל יפנו לרת וחק ומשפט , ומניע זולתנו וחוקם ואמר , ארור האיש אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת לעשות אותם , הלא כי בחקף עקי זה האיש הישראלי לא יתיר לעצמי להפיל ספק באימנתו : וירע מה להשיב למפתחו להשארו תמים ביהדותו , כל שכן בירעו כי גם כל אשר זולתנו , מורים שתורתנו מן השמים , ובפרט בראותו בתורה איכות שבח והצלחת ומעלת אמת ישראל בהיותם תמימים ושלמים באמונתם , ואת שפלותם מבתם וחרבנם עת יזידו נגד דתם במלכותם ובגלותם , ואיבות טוב מצבם בעת ישועתם אחרי קץ הפלאות , בוודאי לא יזיד להתנגד להורה או לחלק מצנה ולהחליש אמינתו , אי להחליף , לא באות , ולא , יהיה , וכאפן ידעו ושמרו כל זאת ישתלם היהודי באמן אמונתו לקים כל הנגזר עליו , ובאם לאו יכפור :

113 המצות נתנו לנו להתקיים כפי היכולת במה דברים אמורים , הלא לבד דם במצוה עשה , כי מי שיחרל מתתפלה מסבת חלישותו אין לו עון אשר חטא , וכן העני אם לא יתן צדקה , ראשית , בכורים , ופאה , הענקה , ומעשר , וכן בטול הקרבנות , וחג הפסח בגלות , וכן ההשתחוות מטאטא בראוי בגלות , וכן דחית חמילה מהיום השמיני מפני חלישות הנולד , אמנם מצות לא תעשה , מחייבות להתקים על ידינו בשמירה גדולה , אפילו בחוצה לארץ , כמאמר הנדפס עה' מכל משמר נצור לבך : כי ממנו תוצאות חיים , חוץ מסכנת נפש , כל שכן המצות העיוניות האמוניות שאין בהן מעשה והמצות השמעותית אשר בהן מעשה , הן תמידיות , יסודיות , עקריות , חזקות מחייבות להאמין בהם כל איש ישראל ולקימן בארצו ובחוצה לארצו , באין שום חלף ובטיל , אולם לכל יתנגדו לחקי הממשלה :

114 ראשית כל חמצות הראשיות העיוניות , באמונתנו הקדושה היא : להאמין בבציאת השי' , וברוחניותו , באחדותו , ושלמיותו הכבה' , אין ראשית וסוף למציאותו , אין דומה לכחו וחכמתו , ולגדלתו ומלכותו , ואין אנו יכולים להשיג ממהותו אמתת מציאותו , כי אין מהאפשר להראות באצבע לאמר זהו אלהינו כי לא ידאה האדם והי , הכי בהשפע

השפע הנבואי על הנביא מאתו ית׳ , רטט ורעדה אחזתהו , והוא נרדם ויעף נהשב כמת , ולא נותרה בו נשמה , כל שכן בראותו עצמותו ית׳ : אין לו חיים עוד ׳אכן מצר פעלותיו ונוראותיו הברנוהי במושבל שהוא נמצא ׳ ומצד קבלת הורתו האמתית ידענו כי הוא ית׳ בורא שמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה : נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה .

115 אלהינו ית׳ אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו ׳בורא העולם : הוא אחד ואין אחדות באחדותו אין דבר נוסף על אחדותו אין לו ית׳ שום דבר קנוי בהדרגה ׳אין לו ית׳ רבוי . אין לו ית׳ שום שנוי ׳ולא הדוש רצין ׳באשר כלזה נודע לנו מבחכי הקדש ע׳ הנביאים עה׳ ׳ובמושבל אנחנו רואים ׳ שהשכל נמצא בו ית׳ וית׳ ובאדם לבד והאדם בתהלה בואו לאור העולם׳ הוא עיר פרא יולד : ובהדרגה יתלבב והיה בעל שכל ובזה ׳מובן לנו שכל מה שקנה בהדרגה מהשבל ושאר שלמיותיו אשר בו ולו ׳המה חוץ מעצמו ׳ מקרים הם ניספים על עצמותו ׳ מחוץ ׳ והוא מורכב מנושא ונשוא ׳ ובמו שעצמו מורכב מחמר וצורה ׳כן שלמיותיו מ׳רכבים לו ע׳ כבות ׳ ולכן הווים לו שנויים וההפעליות וחליפות ׳ ובסיף למורכבים פרידה ; ואם חו׳ נשפוט כן באלהינו ית׳ יהיו הבורא והנברא במדרגה אחת ׳לכן חיבנו מהשבלה לדעת ולהאמין שהשי׳ אחד באין שני ומחיב המציאות באין לו ית׳ סבה ׳ הוא ית׳ יודע כל דבר קדם היותו ׳מראשית העולם עד תכליתו : הוא ית׳ ברא העולם ברצונו בעת שראה בחכמתו : לא להועלתו רק למען טובו וחסדו ובבריאת העולם והנהגתו אין לו ית׳ התפעלות ושנוי רצין .כי ידעו מקדם בחכמת׳ שכן יהיה בעתו וכל השלמיות נאחדים בעצמיתו באין רבוי באחדותו ׳

116 עוד על פי השבל הישר אנחנו רואים שכל מורכב צריך למרכיב ׳ והוא אפשר המציאות גם מצד מרכיבו ׳קדם המצאו ׳כי מציאותו נתלית על רצון ממציאו , אם ירצה הוא ימציאנו ואם לא ירצה לא ימציאנו ולא ילך הדב׳ להשתלשל למורכב ומרכיב כלי הכלית רק נבוא ונעמד למרכיב שלא הורכב ממרכיב אבל הוא קדמון בלי התחלה ׳ ואחרון ׳ בלי סוף והכלה ׳ והוא מחיב המציאות מעצמו כל סבה לו ׳ והוא מחיב להיותו אחד אמתי שלם באין דומה ובאין שני לו כי לשניות נבקש סבה והסבה הנדרשת תבטל את השניות אם כן הוא ית׳ אחד באין דומה לו ית׳ וכמו שהוא ית׳ ברא את העול׳

כלו

כלו בריצונו וחכמתו הבכת" · כן הוא ית' משגיח בכל · כמו שההשגחה בבעלי חיים כלם נרמזת במעשה בראשית במלת ויברך אתם אלהים · פעמים · וההשגחה בצמחים · היא כפי מצב האדם באיכותו · כנורע מהכתובים · ואין לנו לתחר בדעות החוקרים בהשגחה ובפרט להאימר שהיא בפרטים מצד הכללים · כי מי עמד בסוד יהוה אין לנו להכנס למחיצת החקירה באלהיות בשכלנו המיגבל · רוץ ממה שנשכיל בשכל הישר מדברי הנביאים עה' · ההשגחה נורעת לנו מהכתובים גם כן · היא וגם איכותה וסבתה · ואין לנו להתחבם יותר · לנו להאמין ולדעת שבלי השגחתו לא יתקיים ולא יעמוד האולם אפילו רגע אחד · הוא ת' משגיח · מנהיג מחיה ומפרנס לכל הוא ית' מקור החיים לכלם הוא ית' מקור החכמה ומשפיע על השכל האנושי להסגילו - ולא השכל הפועל · חלילה חלילה היא ית' כלאשר יחפוץ יעשה בצדק אם במדת הדין אם במדת הרחמים ובידו הכל לשנות הטבע בנבראים להראות נסים ונפלאות לעת הצורך ולא כדעת האומרי' תנאי התנה להם הקב"ה בעת הבראם שישתנו בעת הצורך · והדברים באלה האלהיות הם נשגבים וארוכים · ולי אני אין מקום להאריך רק להזכיר בראשי פרקים · כי הכל ידוע ומבואר למבינים · בתירתנו הק' ושנוי בנביאים · ומשלש בכתובים באר היטב · גם למשתוקק לדברי חכמים עה" להוסיף נופך בהשכלתן אמרתי להעתיק פה שני מכתבים מהחכם בע"ם פשר דבר · נרפסים הם באחד מכרכי בכורי העתים במאסף לשנת תקפ"ב פ"ק לאלף הששי לבריאה המבארים באריכות אדות מציאות הבורא ית' יחדוש העולם · מכתבו הראשון · מתחיל בצד סג" וחתימתו בצד עג' והשני בצד ק"י · כאשר יראם הקורא ספרי זה אדר השלמתו ·

117 אמת הוא · שלכל דבר נשמי נמצא ישנו בעולם · מן המחיב הוא להיות לו צלם ותמונה כאשר לכל הנבראים מאתו ית' · יש להם תמונה מוחשת לנו בכל אחד מהחושים הנשמים שבנו · אבן לנמצא קים רוחני קדמון · אין לו שום תמונה לא לבד מוחשת חו' · רק אפילו מושכלת · כאמור · כי לא ראיתם כל תמונה · והראיה הקרובה לנו משכלנו · שהוא שפע אלהי משפיע עלינו מאתו ית' להיותנו אדם ולא בהמה ועל כל פנים לא ידענו · לא ראינו · ולא השכלנו תמונה בו בקרבתי אלינו · אשר על זה אמרו החכמים ז"ל דע את נפשך ותדע את בוראך · ולא זה בלבד · אלא גם כח הדמיוני אשר הוא בנו כח בגיף ומצרני בין הרוחני והנשמי · ועכפ' לא ידענו ולא ראינו ולא השכלנו

תמונתו

תמונתו · לבד מרגישים אנחנו בהרגש פנימי מציאותו לבד · מסבת היותי רק מצרני, כי הרוחני יושכל מציאותו לבד כי אין תמונה לו . כל שבן אדון הכל בה' והכתוב אומר אל מי תדמיון אל ומה דמית תערכו לו · ואם כי יחזקאל העה' אמר · ועל דמית הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה · הוא דמיון בשאר דמיוני הנבאים עה' · וכי תמינת ותאר האדם נכבד ומעלה מתאר שאר בעלי חיים בחר הנביא בדמיונו לדמותו אליו · וגם זה בכף הדמיון , גם כל מה שנמצא בדברי כלל הנביאים עה' מבנים כלים ואברים נשמיים לו ית' · המה כלם בדרך מעבר . במשל ורמז · להבין השומעים , כי האדם בהיותי נשמי · אין בו · הבנה · כח והכנה לדבור רוחני · ובאשר דבורו בכלים נשמיים · בן הוא גם את הרוחני ממשל לדבר נשמי · אשר עז' אמרו החז'ל דברה תורה כלשון בני אדם ·

118 כל חדש · הוא מחדש · ולא התחדש מעצמו - יש לו מחדש זולתו · והיוהג בעולם לפי הטבע שהטבע להם היא · כי זה המחדש · גם הוא מחדש מזולתו · וילך העניין בהשתלשלות ממטה למעלה · מהמתאחר אל הקדם עד הגיענו לעמיד במחדש שאינו מחדש . ולא מתחדש והוא קדמון נצחי · ותאר קדמון · הוא שם תאר מצטרף . בנבראים · בידם להומה לו למי או למה · שנתאחר ממנו · ובן תאר אחרון · יאמר בהם בידם להמחדש קדם ממני אמנם אלהינו ית'אחרי שאיננו מחדש · ואין לו ית' כבה · ואין דומה לו ית' להתיחס אליו · לכן תארי קדמון ואחרון הנאמרים לו ית' אינם משמית הצרוף . רק מורים על נצחיות בלי ראשית ותכלה ·

119 שם תאר אלהים נאמר במקראי קדש לשית' בלשון רבים ליחידות · ומיבן אל כח מלשון · ואתנהו ביד אל גויים [יחזקאל לא יא] לא כח גופיי · רק גידל כח היכולת בממשלה ושפמנות · ולפי רבוי הפעלות הנעשות ביבלתו ית' בבראיו בא השם ההוא בלשון רבים ובן השיפט המקים והמנוי מרצון וטעם המלבות מאז וגם עתה רשות ויכולת בידו להרוץ הדין באין מונע בידו · הן למות · הן לשרוש הן לענוש נכסין ולאסורין · נאמר עליו אלהים לא תקלל · ולזה שם תאר זה · ממנו קדש · וממני חיל כפי המסמן בגליונ, תנ"ך מדיק · ואם כי את שם אלהים אשר בפסוק · ויראו בני האלהים את בנות האדם · כמנוהו חול · תחכם אב"ע בתב ברמז עליו · לאמר ויש אומרים שהוא קדש · ולא הכריע ביניהם בקיום אחד מהם · ושתק דמק ועבר : במסכים להיש אומרים · וזה סוד ממנו במנהגנו תמיד · ובאשר הוא בעצמי לא גלה סודו בדעתו לא יגלהו זולתו · חוץ מכתב סתרים · מאחד החברים · עמנו בחורי חדרים · וכן שם תאר אדון במקראי קדש הוא ביוד הרבוי ליחיר · בחוב ואם אדנים

אני [מלאכי א ו] וכן ואדני האדנים [דברים י יז] וכן לבשר ודם · ביד אדנים קשה [יבעיה יט ד] לאדניהם למלך מצרים [בראשית מ א] ואדנינו דוד לא ידע [מלכים א א לא] האשה וילדיה תהיה לאדניה [במדבר כז ד] ומיבן שם אדון · יסיד ועקר · מלשון אדני ככף [במדבר כו יט] כי כעין שהאדן הוא יסוד ועקר לעמידת העמוד והקרש כן האדון הוא יסוד ועקר לעמידת וקיום כל המונהג תחת רשותו · כל שכן אדנינו אלהינו בה' יכול על כל היכולים להעמיד ולקיים להחיות לפרנס ולשפיט להשניח להחיות ולהמית . יבנה ית' ברבוי ליחידות בשם אלהים ואדונים · וכל המשמיט יוד מאדנות אפילו בחול · עושה הוא פגם במת'אר כי שם אדונני לא מצאנוהו רכר חוץ מאחד אמרוהו בני בנימן לשאול המלך לאמר יאמר נא אדננו [שמואל א ט ו] וגם זה בכוונה מהכתיב להרמיז לנו איכות מעוט חשיבותו אפילו בעיני משפחתו · בראותם אותי בזו שטתו כי גם עבדיו הרצים לא הטו אזנם לגזרתו · אך דואג האדומי הכרח למלאת ציואתו כי פ"ו ענה עדותי ·

ומזה נראה שאין לומר אדון האדונים · רק כפי הכתיב ואדני דאדנים ·

120 קדם שנברא העולם · לא היה עולם · ולא היה נמצא זולתו ית' · ושמו נודע לעצמו · ועצמו הוא שמו · לבן כפי המדברים ברוח הקדש נקרא הוא ית' שם כדכתיב אשר נקרא שם [שמואל ב ו ב] [דברי הימים א יג ו] כי כל שם עצמי בנבראים יכנה ויתואר כפי ידיעת מהות העצם · או מסבה מה והשית' · אחרי שלא נודע מהותו · ולא לו ית' שום סבה · קראוהו שם לבד כי לא נודע מהותו · גם כי עת שהודיע השית' שמו לנאמן ביחו עה' בשם הויה לא נודע ממנו עצם מהיתו · רק בצחיותו כמיבן ממאמר אהיה אשר אהיה שהמובן בו היה והויה ויהיה ואשר הרבמים ז"ל קראו את שם הקדוש הוה [בן מריבע] שם עצם : אצלי הוא בעטוף גמיר [ומסם המעיין מהרים מסמסם מדע ומסיג ומחרי לא מסיג] אמנם אחר דדוש העולם רבו תאריו ית' בפי רבוי פעלותיו ית' · ובבר הקדמתי · ואכפיל עיד על הקביעה ביכרון · שרבוי תארים על פעלותיו לא ינרמו לו ית' · רבוי · שנוי · וחדוש רצין · בראיה שהשכל אשר בנו · עושה מוליד ומצמיח עשתונות ופעלות מחלפות ורבות · והוא אחד אין לו רבוי · אם כי אין דמיון ביניהו · כי שכלנו עולה בהדרגה לפי הרכנה בחמר ובחירה · גם רצוננו היא מתרדש ומתפעל · והמה מקרים נוספים מחוץ על עצמנו · לבן אנחנו בשנוי והשית' אחר באין שום נשוא נוסף מרוץ עליו · ורצונו וחכמתו וכל אשר מתיחס מאתנו לשלמותו וקדשתו ית' הם עצמותו ועצמיותו הם · דכל באחד · אין דמיון ביניהו · רק הבאתי לאסמכתא בעלמא להרחיב הידיעה ויפה אמר דכם אחד נוצרי הרוצה לדעת את האלוה צריך שיהיה אליה · וזולת זה לא ידענו מי ומי מצד

קדשתו

קדשתו ורוחניותו · ואנחנו בעלי חמר איך נדעהו · כמאמר המליץ עה' תבלית
מה שנדעך . היא שלא נדעך ·

121 **ואני** בער ולא אדע · מה הועיל לנו ומה למדנו המתחזק בהתפלספיתו
להזהיר שלא לתאר לו ית' תארי החיוב רק תארי שלילה · ואני
אומר · שאחרי העיון רתורני תארי החיוב · יותר ראיים לו ית' מתארי השלילה ·
כי כפי שהחיוב ירחיק הי"לילה · כן השלילה תקריב את החיוב · גם כי בטוי
תאר שלילה אינו דרך כבוד לו ית' מצירף שכל הנביאים והמדברים בר"ה עה'
כלם כאחד מתארים איתו ית' בתארי החיוב בכל מקראי קדש · ומה יאמר הפלוסופי
באברים גשמיים ומעשים אנושיים שאנחנו מיחסים לאלהינו הקדוש בה' הלא
ילמדני גם בזה ליחסם לי ית' בשלילה או בדרך מה' ולא בהכרת חיוב · התחכמות
כזו בלי צרך · הלא אנחנו בתארנו לו ית' אברים גשמיים יודעים שהמה אינם
כפשוטם באמת · רק בדרך מעבר להבין האדם · כן בתארינו לו ית' תארי החיוב ·
יודעים אנחנו שהם אינם ממין אותם התארים הנאמרים לנבראים ·

122 **ראש** ותחלת פעלותיו ית' ונוראתיו הנראות לנו · הוא בריאת שמים
והארץ ועל איכות הבריה מבעלי המחקר דמציאו בדמיונם חמר
ראשון וארבע יסודות ממנו · וחכמינו ז"ל בכל נפשם דבקו לזו דעתם . ודרשו תלי
תלים המצאות וחקירות ופה אחד נמרו אומר שהעולם השפל נברא מארבע יסודית
ו"נלג"י מגשם חמישי · וסדרו איכות לארבע היסודית כפ' קרבתם לתניעה
הגלגלית · ולפי שעור רחקם ממנה · והמציאו בריאת מלאכים קדושים בסבת
תנועת הגלגלים ימה יענו אם תאמת שאין תניעה בגלגלים · רק המאירות והכבדי'
מתנועעים חלילה תחת השמים ברקיע השמים · מהיכן יקחו אז ראיה לבריאת
המלאכים · *

123 **ונשאל** מהם · עת שקבל החמר הראשין צורות ארבע היסודית · ראם
כללו קבל · או אם נשאר מקצתו לעת הצרך · ישיבו בוודאי כללו
קב' ולא נשאר חלק ממנו כי אם היה נשאר · אנה הוא מקום מציאותו ותחנותו
שאינו

* והלוי בכוז"ר מאמר חמישי · סימן יד · למד · וז"ל ולפס בסתלות לעות מפס'דות
הסכלים ובוה הסכל · בסעלומס בסבוב הגלגל · ססוף יבקם סלמות יחסר לן · כדי סיס'ס
נכחי לכל לד ולמס סלא יתכן זה תמיד לכל חלק · יבקסהו על הסמרס והעקב · וכמו ס תעלמס
בספעים הסופעים מזרחסון ית' · ואיך סתחיב מהמדע ברחסון מל"אך · ומן המדע בעלמו
גלג"ל · ומורדנו אל אחד עשרס מדרגות · ועמדו הספעים אגל הסכל הפיעל · ולא יחיב
ממנו לא מלאך · ולא גלגל ודברים הס בספק מספר יגירס ובכלן ים ספקות · ומין הסכמס
בין פלוסיף וחברו · עכ"ל ·

שאינו מוחש ומורגש · והיא נשמי כשאר הגבראים המוחשים · נענה להם · אם כן מאנה ומאיזה חמר קבל מטה העץ צורת והנחש והתנין וצורת הדם למים · ומאיזה חמר ברא והמציא הש"ת עגת רצפים וצפרדעת מים לאליהו העה' עוד נאמר להם · לאמר · הן כפי שהידעתם לנו מציאות ארבע יסודות שהם מהחמר הראשון מדוע התעלמתם ולא הודעתם לנו מאיזה חמר נעשה הגשם החמישי ·

124 הכתוב אומר · מי עלה שמים וירד · ואנחנו תמהים מי הוא המעלה לשמים את הפלוסופים ואת הנמשכים אחריהם · לראות בעיניהם את מספר הגלגלים · וכי אין רוח בינהם רק דבקים זה לזה כגלגלי בצלים · וכי השמש והכוכבים כלם והירח תקועים בגלגלים במסמרים וכי הגלגלים בתנועתם מגיעים את המאורות והכוכבים · ומרכיבים את היסודות להכנת החמרים · וכי לתניעת הגלגלים ארבע סבות הן · הנה דעותיהם אלו הקדמוניות אם כי אינו אמתיות . הן הנה משקרות את דעתם האחרונות במה שהחליטו תנועה לארץ . ואחרי שיחסו למתנועע שכלותשוקה מבן מזה שגם הארץ בעלת שכל ומשתוקקת להתקרב לעלתה גם הברזל בעל שכל שמתנועע מכלי מניע להדבק לאבן מגניטס וכן בלי השעות אפשר להיותו בעל שכל בתנועתו ·וזה בלבול וסכלות : כי אנחנו לא ראינו בנבראים · בעל שכל · מי · שאין לו בחירה · ובלי בחירה אין שכל · ומה תיעלת לתחתונים מתנועת הגלגל · אם יאמרו ברעתם שהיא להכנת החמרים הלא החמרים · הטבעו בששת ימי בראשית כלאחד למינו · קדם תנועת הגלגלים ואין עתה חדש תחת השמש · ואם יאמרו להגבלת הזמנים · גם זה שקר · כי הוא ממעשה שני המאורות · כאמור · להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדי' ולימים ושנים · ואיזה דרך בא הרוח לפלוסיף לדעת ולומר שהשמש עימד קבוע במקומו · והארץ מתנועעת סביבו · ואיך נרתע לאחור לסתיר מה שקיים מקדם להיותו קבוע במסמר בגלגל והוא מניעו · ואיך אנחנו נתעלף במסוה הטפשות על עיני שבלנו מלראות מאמר יהושע העה' שמש בגדעון דום וירח בעמק אילון · ואת מאמר דוד העה' מקצה השמים מוצאו ותקיפתו על קצותם · ומאמרו · עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו · ומה היא הצרך ומה היא התועלת בתנועת הארץ · היש לנו אופן לידיעת הזמנים באמצעות תנועתה · ואיך תנועתה אינה נרגשת לנו · והלא תנועת חלק ממנה בעת הרעש אנחנו מרגישים · ומדוע לא נרגיש כל שהיא תנועה הכללית בכל חוג הארץ ·

125 אין לנו להאמין לדעות הזרות · ולא תבאנה בקהל קדושים · עם ה' אלה אם כי מארצם יצאו אנחנו בני ישראל סגלה לו יתי · כל הנצרך לנו · לאמונתנו לידיעתנו · גם להנהגתנו את הכל הודיע · הורה למד ·

והגיד

והגיד לנו אלהינו יתי עי' עבדו הנביאים עה' · בכתב אמת בתוב ירשים במקראי קדש · ובדרך זה נלך · ואת אשר לא נמצאהו בכתוב או בהקש בשכל הישר או במפורש ממקום אחר בל שבן אשר הוא מתנגד לכתוב ולהקש · ולשכל הישר · או הוא בחלוף · בה ספה · או בגרעון לא נקבלה · ולא נאמין לו אנחנו לא מצאנו בדברי נביאינו עה' תשעה גלגלים · רק ארבעה אופנים · וגם הם רק אופן אחד · כאמור · והנה אפן אחד בארץ [יחזקאל סו] ואין לטעון שהם ארבע אפנים כפי שחלקם הנביא שם · כי הוא רק אפן אחד . הלא ראינו שהנביא בעצמו פרש שהיא אחד · באמרו במראיתו השנית לאופנים · להם קורא הגלגל באזני · ולא אמר גלגלים [יחזקאל י יג] כי כן הצרך הנביא עה' לחלק את האופן לארבעה · לפתוח פתח לרוחה להקל ההבנה להחוקר במעשה מרכבה · אשר מסבה זאת גם את החיה האחת הבדיל לארבע חיות · ופניה לארבעה פנים · כי כל מראיתו איננו כפשוטו רק רמזים משלים וסודות במעשה המרכבה · כידוע ליודעים ומובן למבינים · ולמי לנו להאמין . אם לדברי הפלוסופ אם אלף אלפי אלפי' הבדלות לדברי אלהינו יתי אשר חכמנו בתירחנו הק'ע' נאמן ביתו עה' לאמר · ויתן אתם אלהים ברקיע השמים · ולא בשמים כאשר גם אנחנו רואים אותם במיחש תלויים מעיפפים באויר רקיע השמים · ואינם תקועים בגלגל כמסמרים · כי הגלגל רם ונשא מאד מהמאורות כהשערת התוכנים הקדמונים . הגה ברעות אלו מיפית מלאו ספריהם במשך אלפי שנים . וחשבון לדעות רמית ונשגבות · וחכמי ישראל נתפתי אחריהן · וקבלון בלי השערה ובחינה כסגיא נהור נשען ונמשך אחר הסומא · ונפלו שניהם בבור תחתיות לטיט היון ·

126 חכמי ישראל · בהיותם בעלי תורה ואמונה הק' איך לא עלה מידם להביא ראיות לבריאת העולם במישבל מדברי הנביאים עה' · והכרחו לקחת ראיות לחדוש מדעת הקדמות ולנו ראיות באריות · אם בקבלה מדברי הנביאים עה' · אם בבחינה מהנודג בעולם . אם בבחינה מחקרית אם במישבל מהשכל הישר אם במושכל מדברי הנביאים עה' · באופן כזה אם בקבלה מדברי הנביאים עה' פסוקים רבים בכל הכתובים מורים על חדוש העולם אשר אין לפרטם כי ידועים המה אפילו לעמי הארץ · וראש דברו יתי אמת ברורה באמרו בראשית ברא · אם בבחינה מהנודג בעולם בהסתכלנו לדעת שמי שלא קנה בית ולא בנאו ולא ירשו ולא שברו · איננו יכול למשול עליו · להשגיחו להנהיגו ולדור בו · וכן כל מי שלא קנה עבד · ולא ירשו או לא שברו לזמן

קבוע

קבוע : אין לו למשול עליו לצוותו להוהירו לפ־נפו , ולהלבישו : לגמיל לו להענישו' אם בבחיגה מהקריה ; בהתבוננו בשנוי הנמנאים שבעולם · ובטבעי כל הדצ"חם שלכל אחר מהם טבעו לפי מינו, והטבע הוא חוץ מהעצם והוא מקרה· והמקרה איננו חל על העצם מעצמו מבלי סבה לו: נבין מזה : כי מי שבראם הוא הטביע הטבע ההוא בהם ·לכל אחר למינו בחכמה עמיקה · בהתחיל משמים וצבאם עד יתוש קטן שבארץ , אם במושכל מהשכל הישר: מקשור המציאות סדורו ומנהגו·גם כי ידענו שכל הנעשה אינו יכול להמציא את עצמו, ובמקרה לא יסדר ולא ימצא בשום אופן · כי שמות הוא לומר שהכתיבה באותיות מסדרו ז נבדלות מודיעה חפץ מה· נעשית מהשהפכות הדיו בעצמו , אם במישכל מדברי הנביאים עה' : משה רועה' אמר וידעה היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד: יש להבין · שההשבה אל לב היא חוץ מהיר'עה ומאמתת ממנה מאד : כי הידיעה אפשריה להיותה בטעות או בסכלות · אמנם ההשבה אל לב היא בהשתכלות למצא האמת בהקירה ישרה : לכן אב הנביאים עה' אומר שואלה מה שידעת בקבלה עוד השב אל לבך לחקור ולדעת שהעולם מחדש הוא ואיננו קדמון שאחרי שהשית' היא אלהים בשמים ובארץ ומנהיגם ומשגיחם , בוראי . הוא ית' בראם וחדשם : ומזה הבין גם מציאותו ית' אחדותו חכמתו ויכלתו · וכן ישעיה העה' אמר · שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוצא בשפר צבאם וגו'· ועל פי שנים ערים הקדושים האלו יקום דבר אמתת החדוש · אם כי רבי' כמוהם ·

127 הלויים עה' המרברים ברוח הקדש אמרו (נחמיה ט ו) אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם והל"ם יש לנו להקשות איך לא אמרו אתה בראת : ואמרו ברבר מסכן . אתה עשית שמובן העשיה הוא הקון יש מיש· ומבאן הובל להיות ראיה והתחזקות מהכתוב שלנו לרעת המא טין בקדמות חמר ראשון · שנית מרוע הזכיר הימים לחוד אחרי שהם נכללים במאמר הארץ וכל אשר עליה . אמנם תרוץ קושיית אלו · מובן לנו מחבת עשי"ת בעצמה · באופן שאומר , הלויים אלו לא כוונו להודיע לנו אמיתת הבריאה עצמה אך כוונתם להראות לנו ראיה חזקה ואמתית למחדש מאיכות

ומרור עמידה העולם המהדש לבטול דעה הקדמוה ולחזק דעת החדוש ' כמה שאפרש דעתם , היינו , טבע מטבע מחמיד ונודע היא שכל דבר נשמי . צריך הוא למקום ודבר קבוע לנוח ולהתישב עליו , וכן להנועתו ברצון צריך לו דבר מה שיהנועע עליו . ובלי מה שיהנועע בו , כגון האדם המנח והמיושב על דארץ ומהנועע עליה ברגליו , ובעוף העופף באמצעות הרוח בכנפיו , ולהנחתם שבו על הארץ שניהם , וכפי זה אין שום דבר פרטי בעולם בארץ שיהא תלוי באויר מבלי מה שפילו לזמן קצר , כל שכן לזמן ארוך , הפך המבע המונח בעולם , באמור , אמנם העולם הכללי הנשמי הזה , מעלה עד למעה עומד קים תלוי זה זמן ארוך , מבלי מה שיחלה ממנו , ובלי דבר שישען ויונח ויתישב עליו רק בכח אלהי , באמור ברכך ה' שמים נעשו וגו' , השמים מהוחים כאהל לשבת , סביב הארץ בהרחק , ושמי השמים רקוע בגזרתי יה' , רוץ ממה שהיה בעה הבריאה , וצבא השמים , המאירות והככבים מהנועעים בהתעופפות כלי הפסק להרף עין , כלי כנפים , ובלי דוך מממן , ועכ"פ לא ישנו מקומם ודרכם , והארץ עומדה ומיושבה באמצע כדור הרקיע כל המוט לשום צד כמלוא נימה , חלויה באויר , כדכתיב הולה ארץ על בלי מה , והימים , מהחת לארץ הלויים מהנועעים ואינם נשפכים למטה , אף אינם שבים להתרחב לכסות הארץ , לא יעברו חקם ונבולם , וכל אלו הנפלאות , חם חוץ מהטבע המנח בפרטים שבעולם מזה נודעה לחוקר ראיה חוקה מאמתת שהעולם אינו קדמון ומקרי רק מחדש ומשנח מאתו יח' , וכפי שכראם בחכמתו ויבלתו מאין ליש בגזרתו בן המה עומדים במאמרו יה' עד עה רצונו יה' כאותו תקון שעשאם . חוץ מטבע דפרטי שהטבע בכל נמצא פרטי בעולם , יהו כוונת הנביא בפכוקים דומים לזה : כנון עשה ארץ בכחו עשה שמים בתבונתו הנביא בפכוקים דומים לזה : כנון עשה ארץ בכחו עשה שמים יארין , והשאר גם הרב המנוח בעס' פנת יקרת נע' . אמר שמאמר יקיו דמים הוא ראיה אמתית גדולה על בריאת העולם מאתו יח' מאין ליש , ועל זדורו בעשיה . הנה ממקראות כאלו ומרומיהם יכולים היו המהפלספים להביא ראיה על החדוש לבטל הקדמוה , ולא לקחת ראיות מהקדמות :

138 יכולת בידינו ללמד זכות בעדם ולומר שהמהפלספים האלה . בראותם שחכמי דורם העוו דרכם במה שלא הבינו תוכיות המקראות הק' וההזיקים נפשוטם , והצמיח סכרות מזויפות בכבלות קניני , והאמינו דעות

שקריות

שקריות · עד שהגשימו אותי ית' ויתי · כמו שגם משלנו בדורות ההם · נמצא
סובר כפשיטו של מקרא · באמרי שלמאמרי ויאמר האמורים כמעשה בראשית ·
צריך למקבל האמירה ההיא · ומזה הוציא בריאת המלאכים קדם בריאת המקום
והמקף · וכי נבראו מגשם דק · וזה דומה לסברת האומרים · אין הקבה' עושה
דבר עד שנמלך בפמליא של מעלה · והכל שוא טעית ובפירה · לכן הפלוסופים
ההם פנו לדרך הפלוסופי להראות לחכמי דורם דרך ילכו בו בחקירה באמינה
האמתית בחק האלהית · כי לא היה להם אפשרות להביא ראיות מהמקראית
הק' אחרי שהתועים ההם הבינום כפשוטם · ולזה בראש וראשון · האמיתו חדוש
העולם בראיות לקוחות מסברת הקדמות · לבטיל דעת הקדמות · ואדרי כן
בארו ופרשי טבע מליצות לשון הקודש בכתובים לחכמם שהם אינם כפשוטם ·
בן אדם · בחקרם הומן לבריאת העולם · גם כי אמרו ילא בושו שהפסוקים
המורים על הקדמות · רבים יותר מאשר יורו על החדוש · ואני העני עיברי
ומשוטט תמיד בין המקראות הק' מנעורי ועד היום הזה ולא ראיתים · וזה פלא
שאחרי התאמתית החדוש מפי ית' עי' עבדיו הנביאים עה' איך יובלו הם
בעצמם לסתור בהבאת דברים בפסוקים רבים מורים על הקדמות · אין זה אך
129 תבלית בריאת וחדוש העולם היא בעבור האדם לבדו · לספר היא
תהלתו ית' באמיר · עם זו יצרתי לי ונאמר · ולכבודי בראתיו
וגו' · כי בכל החיים זולתי אין מהם שיהא בעל שכל ודבור · רק בעל טבע ·
והאדם היא בעל טבע ובעל שכל ודבור ובחירה · ולכן אין שום נמצא זולתי יהא
ראוי לספר בכבודו ית' · ובל אשר נמצא בעולם הגשמי למעלה ולמטה הכל לצרך
האדם והשתלמותו · ולא דבר נכונה האומר שקדם בריאת העולם · היה השית'
בירא עולמות ומחריבן · כי זה פעלת הבל בלי תבלית · ואנחנו לא ידענו מאין לנו
ראיה על זאת · ומאין הוא ידעו · וכן המחליט שבכל ככב וככב ישנם עולמית
בעולמנו ממש בכל צרכיהם כמינו · גם לזה לא נאמין · כי כפי קצר אל ידינו
אין לנו בלם לעלות השמימה בהם · ובמיפלא ממנו אנחנו לא נחקור בלי היות
לנו ראיה מהכתובים בברור אי ברמז או בהבנה ממקום ומענין אחר בהקש
גם השכל הישר מתנגד לזה · ולא נחישלכתחי הלבנה כמו · שבהביטי ע' המראה
לא אאמין שיש שם אנוש כמיני ממש עמר כנגדי · ולא נאמין לחוש המכזב מסבות
רבות הנסתרות לה' · השמים שמים לה' · ואם כי הארץ נתן לבני אדם · הו

אנחנו בשבתנו בסיר הבשר ישיבת ערבי על האבנים בצירי יולדה · את הנגלות לנו לעינינו בארץ · לא ידענום כראוי בשכלנו המוגבל · ואת אשר מטל עלינו לדעת בחק אמונתנו נחנו מתעצלים · ואיך נתחרה לדבר איננו מוחש לנו · גם במושכל אין דרך להבינו ·

130 **לנו** לדעת גם במישכל · שהשמים וכל צבאם · הארץ וכל אשר עליה · הכל נכראו בעבור האדם ולצרכו · וארבע היסודות · הם לא לבד לצרך האדם · רק גם לצרך כלל הרצ"חם · וכמו שהיסורות נמצאית בעולם הגדול הכללי · כן הן נמצאות בכל פרטי העולם · לעמידת ולקיום כלל הנבראים · ולא שנברא מהם העולם · כי לולי השמים הנאהלים עלינו מסביב להיות מחיצה בין כבודו ית' ובינינו · היה העולם נשרף ונאכל ברגע אחד בכללו · ולולי המאורות היינו יושבים במשך תמיד מגששים קיר בטלים · באין שום פעלה ומעשה מאתנו ולא היינו יודעים זמני היום והלילה החדש והשנה · ולולי האש · במה היינו מתחממים איפים מבשלים ומתיכים · ולולי הרוח · כל בעלי החיים היו נבלעים ברגע אחד · ולולי הענן · לא היה מטר ולא עשב ולחם ופרי · ולולי המים במה היינו רוחצים מטהרים מבשלים ושותים · ולולי הארץ · על מה היינו דרים ויושבים אנחנו וכל הנתונים לממשלתנו · וכל טיבנו וכבודנו לחמני ופרנסתנו הכל מן הארץ · נראה · שמלמעלה עד למטה הכל נברא מאתו ית' בעבור האדם · והכל בידו ית' כגרון ביד החצב בו לעשות גזרתו ית' בכל מה שהטביע להם בהם הבראם לעשות על פני תבל ארצה · ובידו ית' לשנותם לגמול או לענש התחתונים בעלי שכל · כפי המושג והמורגש לנו תמיד ·

131 **לכל** ידעי ספר שעיניהם בראשם · יש להסתכל במקראי קדש בששה מקימית אלו הראשון · במה שנאמר באדם הראשון · וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום · השני · במסכים שהיו במתן תורה · מחיצה בינו ית' לבין ישראל · השלישי במה שנאמר למשה רועה' ושכתי כפי עליך עד עברי · ונאמר · ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים · הרביעי · במה שנאמר לאהרן הכהן עה' · ואל יבוא בכל עת אל הקדש וגו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת · החמישי במסכים הנאמרים באליהו הנביא זכור לטוב · והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' · ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' · ואחר הרעש אש לא באשה' ואחר האש קול דממה דקה ויהי בשמע אליהו וילט פניו באדרתו · הששי · באיוב לח' א' בהכתוב · ויען ה' את איוב מן הסערה ויאמר · כל בעל חך המתבונן באלו הכתובים יבין גודל

ההפרש בין הרוחני והגשמי · וישכיל איכית הנבואה . ומדרגות המתנבאים ·
וידע באמת הכרח וצרך מתיחת השמים סביב הארץ כאהל לשבת · לא לצרך
התנועה כדעת הפלוסוף כי הנה כל מה שנעשה בששת ימי בראשית · נזכר בצלו
במפירש צרך מציאותו ושרותו ואצל השמים לא נאמר מה מעשהו . והתניעה
נתיחסה להם להאמין עד היום רק מדעת הפלוסיפים · ולא מהכתובים · כי
בכתיבים התנועה בצבא השמים ולא בשמים עצמם · והשמים דמה רק לצרך
מחיצה בינו ית׳ובינינו · כפי שהבנני מהכתיבים הנזברים לעיל ומשפיטת השכל
הישר · כי אנחנו בנסית גשמיותנו אינני יכולים לסבול התלהבות החזיזים בעת
הרעם · ובהתגברות חמימות השמש אנחנו נעטפים ונאנשים · אפילו לעצם נוגה
השמש אין בנו בח להביט · ואיך היינו יכולים להתקיים בארץ נגד כב דו ית׳ כי
תאכלנו האש הגדולה כהרף עין · לולי השמים מחיצה בינו ית׳ לבינינו · ואם
לנביאים הקדושים הנ״ל עה׳ נעשית מחיצית גדולות כנ״ל · על אחת כמה וכמה
לנו המין העם בעל חמר עכור טמאי שפתים · באין הבין · ואין להאריך כי כל
זה יובן ויתקבל לכל מבין ·

132 אין לנו לחשוש ולהתחזק עוד בדעת האימר : שהשמים וכל צבאם נבראו
לכוונה מיוחדת להם · ולא לצרך האדם · בהביאו משל · * שאין
מחכמה להמציא דבר או כלי יקר הערך ומעלה להמצאת דבר קטן הערך מאד
ופחות · ואמר · שאם המה פועלים בארץ · להאיר · להמטיר להצמיח ולהגביל
הימנים · הוא מהם בכוונה שניה · אמנם הכוונה הראשונה בבריאתם · היא לספר
כבודו ית׳ · ולו החכם הזה · באשר ידע ערך עצמו כן לו העריך נגדו ערך הגדולים
ואדירים אשר בארץ · היה מביר רום הוד מדרגת ומעלת האדם · רוממותו ופליאותו
במצבו בבריאתו · וכי האל הוא המדבר אתי · והוא מעון לשכינתו ית׳ : לא היה
כל כך מפחיתו · ובנראה · שהדעת הזו העלה לו המזלג שלש השנים מפשיטו
של פסוק השמים מספרים כבוד אל · ושבח שהמשורר עה׳ לא אמר מרברים רק
מספרים · והפרש ביניהם · כי הספ׳ר הוא הגדה · כאשר הוא עה׳ החליף ואמר
ומעשה ידו מגיד הרקיע · וההגדה לא דווקא בדבור · רק תיכל להיות גם בהרמזה
כנודע מהנהוג בעולם והוא חכם ויבא רע · כי מה יאמר במזמור קמח׳ שהמשורר
עה׳ יחם שם ההלל לנמצאים שאין בהם חיות ואשר בהם חיות · אין בהם שכל
כי כל מה מהנמצאים הגשמיים שאין בהם דבור : אין בו שכל ובחירה וההלל הוא
ברבור השבלי · וההתעוררות לזה היא מן הבחירה · לכן אנחנו סוברים · שדברי

המשורר

* סקורת יעיין בס׳ עקידס בסער תמיסי ירחם סדעתי בזס כדעתן כאסר מלמחיס עמס ולח קדס

המשירד הנ"ל אינו כפשוטה · רק נרמז · כדרך כל המדברים ברוח הקדש · וכוונתו · שהאדם · באשר היא בעל דבור ושכל ובחינה · בהסתכלו בנמצאים ההם · בסדרם וטבעם · ובראותי שכל אחד מהם שומר מינו והתיחסותו · ואיננו יוצא חוץ מטבעו שהטבע לו · ירע שהמה נבראים מסדרים ומטבעים מאתו ית' · ובאמצעיתם יביר בחו חכמתו ויכלתו ית' וית' · ויודה ויהלל ויאמר · מה גדלו מעשיך ה' מאר עמקו מחשבותיך ·

133 חכם אחר נוצרי מבהני יעוויטי · בספרו הנדפס בלשון צילין [ישנו בידי] אחרי חקירת' במטבעיות ואלהיות · הביא דעות הפלוספים כל אחד בשמו · בהתחיל מן האפיקורוס ומאני עד האחרון שבדורו · ואחר' בטלו אמינת הקדמות · והקרי · והדקים · טען על ארבע היסודות · הירה וקיים כריאה מאתו ית' יש מאין · ושהכל · מעלה ומטה נבראי רק לצרך האדם ותכלית האדם לספר תהלתו ית' · ובחשלום דבריו רתם ואמר בלשון זה · לאמר · העולם בכללו קורא לאדם בקול גדול מוחש · ואומר · בן אדם הסתכל בי ותדע שהאלהים ברא אות, בגינך ואותך ברא בגינו · להלל לשמו · לא לתועלתו רק לתיעלתך · הנה החכם הזה אם שאינו מבני עמנו לא נתפתה לדעות פלוסופיות והידה והאמין לדעות אמתיות · ואיך נעשה אנחנו ההפך · לעזוב ברית אלהינו ית' · ונפנה ונשען לדעית פלוסופיות המשקרות ·

134 שם שמים · הוא שם מטבע משתף · יאמר לגרם השמימיי בראשית ברא אלהים את השמים ויאמר לרקיע בכללו · ויקרא אלהים לרקיע שמים · ויאמר לגבה האיר ברקיע · דרך נשר בשמים · יעלו שמים ירדו תהומות · ויאמר למה שהוא חוץ מהגלגל · ה' בשמים הכין כסאו · והמחפלספים התעוררו מזה ליחס כסאו ית' בגלגל הראשון מן תשעה גלגלים לדעתם · הנקרא בפיהם גלגל היומי והחליטו שמו גם בשם ערבות בעדות הנאמר לרוכב בערבות · ולא השגיחו למאמרו ית' שכן עד וקדש שמו · כי לדעתם זו · איך יתכן לרוכב בגלגל היומי להקראו שכן עד · אחרי שהשמים מחדשים מאתו ית' מקריב באו · וכי אפשר הוא למאמין לתאר את גלגל היומי בכסאו ית' אחרי שככאו ית' הוא עצמו · ועצמו הוא כסאו · והוא ית' אמר · כי בה אמרום ונשא · ונראה שהוא רם ונשא למעלה מאד מהרקיע שהוא השמים · כאמיר למעלה ויקרא אלהים לרקיע שמים · וכן הנביא עהי' אמר : וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא · ולדעתנו · דעתם זו הפלוסופית היא בטעות · ועתה אפרש · כבר במה שקדם והעירותי שקדם בריאת העולם אין שום דבר · רק השי"ת לבדו' והוא

בית הספרים הלאומי
והאוניברסיטאי
ירושלים

ונהורא עמה שרא ניגה כבודו ית׳ בלי קץ וגבול · המשבת הניגה ההיא באיו סוף הדמיון והמשיל המשורר בשם ערבות נגזר משם ערבה שהוא שם לכבר מרבר אריך ורחב לכל צדדי האופק עד מאד מישור בלי הר וגבעה ובקעה כאלו היא בלי גבול ומצר ׳ ולדמיון זה דבר המשורר בלשון בני אדם לתאר את אשר הוא חוץ להגלגל ששם נוגה כבידו ית׳ בשם ערבות בשתוף גמור אם כי אין דמיון ביניהם · רק להבין האדם בל שהוא כפי שיחו ודמיונו הגשמי · וליזה נתירסה שכינתו ית׳ לערבות · שהמיבן בו · הוא עצמו המובן בשמי שמי קדם · כי הרוחני קדמון שמה בערבות שהוא נוגה אין סוף כסאו ית׳ ומשרתיו · שהם עצמו ית׳ · ועצמו הם · אין דבר זולת עצמו · ואין שום דבר נבדל ניכף על עצמיתו ית׳ · קדש ונורא שמו · ובדרך זה יש להאמין ולומר שוכן עד וקדוש שמו · וחלילה חלילה להאמין שערבות הוא גלגל היזמי וכי שמה כסאו ית׳ בי זו כפירה גדולה · רק כבידו ית׳ בשמי שמי קדם הנק׳ בפי המשורר בשם ערבות ·

135 עד שנברא העולם לא היה מקום גשמי · ולא זמן גשמי מגבל עי׳ חניעה · והעולם הגשמי הזה נברא בלי זמן מגבל כי פעלתו ית אינה צריכה לזמן · כפי שלמציאותו ית׳ אין זמן מגבל · והעולם הזה · נברא ונסמן תוך כבודו ית״ שהוא נוגה אין סוף · כמו שנמשיל בדמיוננו שמקום אחר בלי נגבל לעינינו ממלא זוהר עצום · ובתוך היהר ההוא עומד תלוי דבר אחד קטן הבמות · כתם שחור · כשעיר נרגיר קצח · נכר ומוחש לעין הרואה · כן העולם הזה המוהש עימר תלוי בכח אלהי תוך זהר כבודו ית״ · אשר על זה אמרו החו״ל שהוא ית׳ מקומו של עולם · ואין העולם מקומו · במאמר הנחכם עה׳ שמים ושמי השמים לא יכלכליהי [דה ב ב ה] ואם כי הדבר כן הוא · עכפ׳ אין אנחנו רשאים לתארו יתי בשם מקום כי הנביאים עה׳ לא תארו אתו ית׳ בתאר זה · ואם כי משה רועה׳ אמר מעונה אלהי קדם · וכן ׳ מעון אתה היית לנו · הלא יש הפרש בין מקום לבין מעון שתאר מעון יאמר למקום מגבל שיש לו קבול · כגון הבית וביוצא בו · והמקום לא כן ׳ והראיה והבטת צר מעין [שמואל ח ב לב] ויפגע במקום · [ברחשית כח י]

136 דבר מרגל ומסבם הוא בפי הקדמונים · ומקבל מהם לאחרונים בהמשכם בלי בחינה אחריהם עד היום · לומר שבעשרה מאמרות נברא העולם · וזה טעות הוא מבלם כי רק במאמר אחד · ברגע אחד נברא העולם מאין הנמיר ליש · כמו שיבוא · ובתוב כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד · ובמשך ששה ימים נעשו בגזרתו ית׳ וסדרו הבל מיש ליש במובן ממלת עשיה המורה על תקון

דבר נמצא ככר מקדם ׳ ומלת בריאה תאמר על ההוצאה מאין ליש בהנחה ראשונה ׳ ובשניה ׳ תשאל להאמרה כרוך הפלגה גם לדבר נפרד הוא בטבעו מהטבע המנח ליצירים זולתי ׳ או למה שהוא משנה טבעו עפ׳ גזרתו ית׳ ׳ כגון ויברא אלהים את התנינים הגדולים ׳ וכן אם בריאה ה׳ ׳ וכל משכיל יבריע ויכין הנאמר באדם בתחלה ׳ נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ׳ ובשניה ויברא אלהים את האדם ועיד בעבירו שלישיה ׳ ויצר ה׳ אלהים את האדם ׳ והכל גלוי וידוע למבינים ׳

137 בעלי הקבלה ׳ הנקראים חסידים התנבאו ברוח כהני הבמות ונביאי אחאב ויחפאו במעשה בראשית דברי כפירה והבעסה גדולה על אלהי ישראל ית׳ ויח׳ באמצעות דעתם המוסיפת המקבלת להם מאמות הצבא וחרטמי מצרים ׳ אשר ליה החליטו מאמר אזהרה ׳ אין דורשים במעשה בראשית בשנים בי לדעתם איך יוכל להבראת מהרוחני עולם גשמי ׳ ולזה המציאו אפן הצמצים ׳ בביכול ׳ כי לא ידעו דרך ה׳ משפט אלהיהם ׳ ואנחנו לא נאריך להעריך דבריהם בעון פלילי וכפרנות כיאת ׳ אך בשם ה״ אלהינו ית״ נלך במעשה בראשית בקצור באמת ובצדקה גלוי לכל לפי המובן לנו מהכתוב במק׳ ׳ ונאמר

138 בראשית הבריאה ׳ ברא אלהים את השמים ואת הארץ מאין הגמור ליש הגמור לא מחמר ראשון ׳ ולא מארבע יסודות ׳ ולא בזמן ׳ כי לא היה או זמן ׳ * אך רגע עת הבריאה נודע לנו כבר אחר הבריאה ׳ מכח ספור הבריאה ומחשבון ימי הבריאה שהבריאה היתה בעת נשף הלילה עת ערב שני שאז מתחיל אצלנו עתה היות החשך ׳ בראיה מהנאמר וחשך על פני תהום ועמד העולם בחשך כשעור זמן לילה אצלנו עתה ׳ ובעת שאצלנו עתה זריחת השמש בבקר ׳ גזר הש״ת יהי אור ׳ ויהי אור ׳ ואז כל גרם השמימי קבלי אור מהאור הנאצל הזה ׳ והאירו ׳ אך התניעה עדיין לא נגזרה להם ׳ עד היום הרביעי כי עד היום הרביעי לא היה מן הצריך לממשלתם ופעלתם על הארץ כי

היא

* בגדון החמר הרחטון ׳ והגלגלים ׳ פליגה בין המוקדים ׳ מסה לחמרו מסה לא נברלו רק נלחיים הם בשתי קלות הזמן ׳ על כי סברתם ׳ שאין אפשר להתהוות ׳ אם נמלא מהשעדר והחמר הרחטון ׳ בהיותו קדמון קבל צורת ארבע יסודות ׳ ומסה נהיו כלל חמרי בגמלאי עולם הספל על ידי תנועת הגלגלים ׳ ומני הכלה בחמרים בהרכבתם את היסודות ׳ ומסה אם כי התמיני במליאת חמר רחטון וד״ יסודות וכי העולם נברא מסה ׳ אך התמינו וחמרו שהחמר הא׳ והגלגלים המה נברחים ׳ ואינם קדמונים ׳ ולדעתם זו דבקו רוב חכמי בית ישראל ויחזקו בה לא בשתי ידים לבד אך גם בשתי רגלים ׳ בלי בחינה ׳ כולם כאחד

רמוכת בספריהם ׳

היא עדיין היתה מקפה בטים , ואחר הארת האיר הנאצל הזה התחיל סדור הנבראים מאין ליש , להעשו : יש טיש , כל אחד ביומו בנזרתו יח' בששה ימים , ועמר האור הזה הנאצל , כשעור יום אצלנו עתה מהבקר עד הערב . ובעת שקיעה החמה אצלנו עתה , נאכף האור ההוא אז . ונשלם היום הראשון , ונגבל וגבדל מהיום הבא אחריו בגזרה אלהית , באמור ויבדל אלהים בין האור ובין החשך . ונעשה יום אחר , והוא יום ראשין , בשביע ראשון לחדוש העולם , והוא ראש חדש ניסן כנודע בהולדת הצמחים , ולא ר"ח תשרי , חלילה , וזו היא הבריאה מאין ליש וההויה מיש ליש , ביום הראשון לבריאה
139 ואני בקוצר דעתי לא אוכל לדעת הסבה , איך הכמים מפרסמים אצטגנינים גדולים , בעלי סודות ורזים , נורע שמם בישראל , פנו דרך הישימון , וישיטו פניהם אל המדבר לאמר , שביום הא' נברא האור לבדו , והשמים והארץ נבראו ביום שני , וכי ואו' והארץ כואו בלשון ישמעאל , ופרשו באפן זה , היינו קדם שברא הקב"ה את השמים ואת הארץ , וקדם היות החשך על פני תהום , ברא השי"ת את האור , וכגודל התלפיותם לא הרגישו טעותם ושבוש דעתם ולא ירעו כי בצדם טענתם לפרסם שגגתם , ראשונה , מה שאמרו שהנאמר ביום שני ויקרא אלהים לרקיע שמים , הם עצמם השמים אשר נבראו ביום ההוא , הוא שקר מהם , כי מובן רקיע ידוע , גם כי אנה פנתה הארץ שלא נזכרה בפסוק ההוא עם השמים , אף כי לא נאמרה בפרק ההוא בריאה רק הויה ועשיה טיש ליש כאשר גם להמצאת האור לא נאמרה בריאה רק הויה , וכן הנביא אומר יוצר אור וכורא חשך , שנית , שקדם בריאת העולם אין חשך רק אור , באמיר , וגהורא עמה שרא . ומהו הצרך וההכרח לגזרת האור באשר הוא ישנו כבר מקדם , שלישית , מהו הצרך למציאות האור קדם בריאת השמים והארץ : ולמי ולמה ישמש ויאיר האור ההוא , האם ראה בנהוג בעולם , שהרוצה בנות בית יסדר וישים נרות בוערו . על הקרקע ההוא קודם ויות כוהלי ותקרת הבית למחסה ולמסתור , זה מפשות מבוארת , רביעית , אחר בריאת העולם איך יהיד חשך על פני תהום , אחר שהאור כבר נברא קדם בריאת העולם , לרעתם , זה שבוש , גם כי פרשו מלת ברא מלשון ברו לכם איש (שמואל א' יז' ח') וזו כפירה גדולה מהם , ומהם הוציאו בריאת המלאכים מאמר יהי אור , כי לא ידעו מי הם המלאכים :
140 על הנאמר ביום שני יהי רקיע , דברו קשות , כאמרם , שמובן תבת

יהי יתחזק הרקיע בי בראשונה היו לחים , ובשני קרשו והתחזקו ,
שומו שמים איך לא הבין שכלם מה שהוציאו מפיהם בדבור לשונם , גם אות'
שמה החזיקהני מדעהם זו , כי חכמים מודעים מורי הלכה כהם אשר שמם גדול
כפי הכל עד היום , מאין באה דעת כזו להם , ומהם תהרו ימים רבים במיכן
בחוך המים , וצללו כמי ההום רבה והעלו חרש בידם , ואנחנו
ממאמר יהי רקיע למדנו איכות בריאת השמים והארץ
וצבא השמים שהמה יצאו לאורה מאין ליש , בלגע אחד בגזרתו ית' :
באפן , שכלם היו נאחדים בבדור אחד באין רחוק והבדל ביניהם , ובאין מקום
להתרחקות והתרוממות העננים ולעיפותם באויר להמטיר על חלקה הנגזרת מאת'
ית' , עה יעל ה אד מהארץ להתקשרותה למי דמטר , רק הרוח בין השמים והמים
המקיפים את הארץ היתה מרחפת , אז ביום השני הזה , המסדר והמהוה
החכם ברוך הוא במאמר יהי רקיע , שמובנו ההרחבות ורקוע , גזר להתרחב
הכדור ההוא הכללי , וכן היה ונעשה הכף , שהתרחבו והתרקעו השמים ונתרחק'
רחוק רב מן המים , באשר הם מאז ועד עתה , עד שיהיה הבדל גדול בין המים
אשר למעלה ברקיע , שהם העננים הממטירים , לבין המים הממשיים המקיפים
את הארץ , הנקרא בפי החז"ל יסודיים לפי אלונתם בד' יסודות .

141 הטבע שרטביע השי"ת בכל הנבראים , והנהוים , והנעשים מאתו ית'
בששת ימי בראשית היא מקבל לנו , מפי סופרים וספרים , ומוחש
לנו מדנהוג בעולם , גם משכל לנו מרמזי הכתובים **ובראש** בלם **מעשה**
בראשית ברמז , מהנאמר בקצתם , ויהי כן וכקצתם כי טוב , כי מה היא
הגדת כי כן , אם יהיה כן לשעתו לבד , ואחר כן ההפך ממנו ומה תועלת מזה
לנו , אך באשר אנחנו רואים שכן נמשך הדבר ההוא תמיד מאז ועד עתה הבננו
מזה , שמאמר ויהי כן מרמז על מסירת הטבע לו להיותו תמיד כן , וכן באמור
הק' בה' כי טוב , ידענו כי הפך הטוב הוא רע , ואם יהיה הטוב ההוא לשעתו
לבד , מה תועלת מהטיב ההוא אחרי בוא אחריו לנו הרע , ומה צרך הגדת
הטוב ההוא בהיותו רק לשעתו . אמנם אחרי שאנחנו רואים שהטוב ההוא
מאז ועד עתה מחמיד הוא לעינינו , השבלנו שמאמר כי טוב רומז לנהינת הטבע
להטיב ההוא להיותו מחמיר כן , יצא לנו מזה לדעת שאין הפרש בין מאמר
ויהי כן לבין מאמר כי טיב , אך המובן בהם הוא אחד .בשוה ולשוא טרחו

המפרשים

המפרשים והטריחו את שכלם בסברה חלושה לומר שביום השני לא נאמר כי טוב על כי לא נגמר המעשה ביום ההוא רק ביום הג' נשלם · ועל זה נאמר בו פעמים כי טוב · וסברה זו סכלותה מפורסמת · כי מעשה · יהי רקיע לחוד · ומעשה יקוו המים לחוד באין שתוף ביניהם · גם כי ממאמר ויעש אלהים את הרקיע וגו' · ידענו בברור שנשלם המעשה ביום ההוא ממש · ההוא ית' אמר ולא יעשה בזמנו · ואם לא נאמר בו כי טוב · הנה נאמר בו ויהי כן · ובוונת שני רמזים אלו אחת היא כאשר אמרנו [ודעת סמוכות סמך טוב יותר מן טוב מחד תוכיח סמקרא סמחכימת פתי תינה מסכמת לסרסות להיותה דין בהלכה] ואשר נכפל כי טוב ביום השלישי · הוא למסירת טבע לשני הנעשים ביום ההוא · יהא קוו המים · והב" תדשא הארץ · והמפרשים בלי השתכלות רק בהעולה על דמיונם הרביבו האחד על השני : באין התיחסות ביניהם כלל וכלל · וכן היא דרכם ברוב מקראות הק' · הנה בוה · את המפרשים התועים במדבר בישימון בלי דרך נפשם בהם תתעטף הצלתים מקשיונם · והרכתים בדרך ישר לא יכשלו בו ללכת למחוז חפץ בעיר מושב · גם נקבתי במטה את ראש הסוברים שהטבע הוא האלוה · יסכר פי דוברי שקר ·

142 ביום הרביעי גזר השית' ונתלו המאורות · וכוכבים ברקיע השמים להאיר על הארץ ולהבדיל בין היום ובין הלילה · ועכפ' האור הנאצל ביום הראשון לא סר · אך שמש ביחד עם השמש עד תשלום השבוע הא" לבדיאת העולם · באפן שהיה אז האור בכפל · כנודע לנו מה מהיעוד הנאמר להבא ע" ישעיה העה" · ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים · בהא הירעה ונמשכה העשיה והסדור לשאר היצירות עד שביום ששי נעשה ונוצר הבעל הרודה בכלם · הוא האדם חותם כל היצורים בעל שכל ובחירה · והושב בגן עדן להתפרנסו שם · ומשפיעת השכל נראה שקדם כניסתו לגן עדן · הזהר מאתו ית' שלא יאכל מפרי עץ הדעת טוב ורע · וכי בעת אכלו ממנו מות ימות · ויכלו השמים והארץ וכל צבאם · או ברך השית' את יום השבת ויקדשהו בשביתת כל מלאכה לזכר ולאות ולעדות חדוש העולם · ולאמית מציאית יכולת וחכמת ושלמות מחדשו ית' · ולא למנוחת ונפישת העבדים והבהמות לבד · כדעת המתפקרים

143 אחר תשלום מעשה בראשית · בא הכתיב להודיענו · שכל מה שברא השית' מאין ליש ברגע אחד · וכל מה שעשה הוה וסדר משליש בגזרתו ית' במשך ששת ימי בראשית · הכל מאתו ית' · ברצונו וחכמתו ית ויבלתו

ויבלתו . ולא באמצעות כח הטבע · כי קדם העשיתם אין נושא להטבע · אך אחרי העשותם קבלוהו כבר מאתו ית׳ . ולהודעה זו הראה השית׳ לנו ראיה מהצמחים העולים מן הארץ בנוהג בעולם אחר ששת ימי בראשית באמצעות המטר ובהשתדלות האדם לעבוד את האדמה בחרישה בחפירה בזריעה ונטיעה והשקתה · ובששת ימי בראשית לא המטיר השית׳ מטר · גם אדם אין לעבוד את האדמה . רק הכל נעשי ויצאו לעולם בצביונם כאשר הם · בגזרתו ית׳ · אמנם אחר ימי בראשית · נמסר הכל לפעלות הטבע ובהשתדלות האדם בהעולה מידו · וזהו הנאמר ואד יעלה מן הארץ · ובהיות · כי בכל היצירות שנעשו והתילדו לאור העולם קדם בי׳את האדם · הודיע השית׳ · ממה נעשו ינמצאו · אך את האדם לא הודיע ממה הוא נוצר לכן שב ובאר ואמר ויצר ה׳ אלהים את האדם עפר מן האדמה ולא מר׳ יסודות · וכן הנאמר בדרך כלל סתום וכר ונקבה בראם · שב ובאר בדרך פרט · והודיע שהנקבה ההיא נבנית ונעשית מצלעו של האדם ממש · ולא מהעפר שאצלו · וכי הישיבם בגן עדן להתפרנסם שם במה שהרשה להם · ולהשמרם ממה שהזהרו · והמה מרו ועצבו וגורשו משם · *

144 **אדות** הנחש המפתה את האשה · אם כל חי לעבור אזהרתו ית׳ שהזהיר אליהם · כל מה שפרשו קצת המפרשים · השכל הישר איננו מקבלם · ולא נחת רוח לנו מדבריהם · ואם נאמר לרכבים לדעת האומר · הנחש היא היצר הרע שבאדם · מה נענה על הנחש עצמו שנענש מאל אמונה ואין עיל באריה מבלי חטא בו · ומה נאמר לערמומתו · ודבורו כלכך דבור ארוך להאשה והדבור היא מיסגל באדם לבדו · ומאין ידע לומר כי יודע אלהים וגו׳ והייתם כאלהים וגו׳ · האם בעל שכל היא · או יודעהעתיד · זה דבר נפלא בעיני מאד ·

לכן בדי לקיר דעתנו · אמרתי לגלות תרוץ רמז זה בהעולה מידי בסבנה ·

למדתיה מכח הכתובים באפן כזה · בהדרגה · האזינו לאמרי פי ·

בראש יש לשפיט שאזהרת השית׳ לאדם הראשון שלא יאכל מפרי עץ דדעת טוב ודע היתה לו לבדו קדם יצירת האשה · במפורש למעלה · ובאשר נוצרה

* ומין רגלים לסברת המחליפים שהאדם שהמון ומוסמכו לא עשו בגן עדן רק לילה אחד . ר״ל ביום ו׳ נכנסו ולמחרתו בחטאם גורשו · כי זו סברתם ברורה וחלושה בתכלית להם רחים על זאת מסכתובים · ומעונם מתירם · כי נוכל לומר בספך · ולשפוט בחפשר שהרבה ישיבתם שם מיום כניסתם עד עת שכשלו וגורשו משם · ואם כי נמצאו עניינ׳ בספורים · הלא כמיעט רבים במקראות · וכבר רמיני שבן ק״ל שגם פיה שהאדם ה רחמנו בהולד לו שת בנו · וד״ל · ומין לנו להחליט דעת בתם שמין רחים לה מסכתוב

ניצרה האשה בכר ונתחברה לאדם להתישבם בגן ערן . אז בוודאי הוהירתה האדם לאמר מכל עץ הגן תאכלי · אך מפרי עץ הרעת טוב ורע הזהרי ואל תאכלי · כי ביום אכלך ממנו מות תמותי - כאזהרתו ית' .

שניית ידוע · שכח הדמיון אשר בנו בני האדם · ישנו גם בכל בעלי חיים האלמים · אך כח הדמיון שבאדם · הוא ערום מכל חית השדה · כי מצטרף לו השכל והבחירה · ולכן דמיון האדם נקרא דמיון שכלי בחירי · באלם דמיון טבעי לבד · ופעולות היצר הטוב והיצר הרע באדם התחלתם מכח הדמיון · וההפרש ביניהם הוא · שפעלות היצר הטוב הן ע' השכל והבחירה לטובה · ופעולת היצר הרע לא בשכל רק ע' הדמיון 'והבחירה לרעה ·

שלישית אם שהאדם ואשתו רואים הזדווגות כל בעלי חיים לפריה ורביה · האדם עומד בתמו : אך האשה בחוזק תאותה שיש בה יותר מהזכר · היא מתעשתת ומשתאה בערממות דמיונה לאמר מה זה ועל מה זה אנחנו איננו מזדקקים לזויג כמוהם · הנה גם אנחנו זכר ונקבה כמוהם האם לבד בעצמנו נהיה בארץ הזו הארוכה והרחבה · זה דלא אפשר · אך לא יכלה להבריע למציא הסבה בזה · עד ראותה את הנחש באשר אבאר ·

רביעית הכתוב הודיע לנו שהית' אחר שברא ועשה את העולם הראה לכל בעל החיים את פרנסתם · כי לא יוכלו להתקיים בלי אכילה כפי טבעם · ולזה להאדם נתן לפרנסתו את כל עשב זורע זרע ואת כל עץ פרי ·ולכל חית הארץ את כל ירק עשב לבד לאכלה · ולפי זה כלם שומרים את טבעם · אך הנחש בערממותו יצא מטבעו ובדרישת טרפו עלה על עץ הדעת טוב ורע ויאבל מפריו · והאשה בראיתה אותו בן התעוררה בערממות דמיונה להעלות על לבה את דבורה הפנימית הקודמת שהיא מחשבתה בתאיתה · והוסיפה לתמיה בדמיונה גם על איהרת אבילת פרי עץ הדעת [באשר למרתי זה ממלת התיספת אף כי אמר אלהים] ואמרה בלבה גם בזה מה דעה זו שהאדם הזהירני שלא לאבול מפרי עץ הדעת טוב ורע · הלא אם אמיר יאמר שלא לאכול מכל עץ הגן מכל וכל · הדבר עיבר · בלי תמיהה · בהמצאת סבה · אם מצד קדושתו · אם מצד הזקתו · אמנם אחרי שאנחנו אוכלים מכל עץ הגן · ומעץ הדעת טוב ורע אינני אוכלים ואיננו רשאים לנגוע בו · מה היא הסבה בזה והדבר בהפך ובשמו כן חנו · ובאכלנו מפריו תפקחנה עינינו והיינו כאלהים יודעי טוב ורע · והאלהים יודע כגלת העץ הזה איך ימנעו ממנו אנחנו · ואין ליריא מהמיתה · כי הנחש האיכלו איננו מת · אין זה · רק האדם כחש בי · ובהתיאשו לדעתי הזהירני ואימני בהפלגה במיתה כדי שאעמוד בדברו · ובדמיונה זו נתפתתה ולקחה ואכלה · ובראותה שלא מתה · פתתה גם את האדם

והאבילה

והאכילה לו · והיודע שמוש לשון הק׳ לא יתמה ולא יתקשה בהוספת האשה לומר במחשבתה ולא תגעו בו י מה שלא הזהיר השית׳ בכך · כי נמצאת בכתובים נגיעה ופגיעה לא דווקא ביד ממש · וכן היא נוהג גם בלשינות הסכמיות · דוק ותשכח · ואין לחשוב כפשיטו של מקרא ליחס הדביר לנחש ׳חו׳ . רק האשה בעצמה היא המדברת בדבורה הפנימית שהיא היא מחשבתה · והיא בעצמה המשיבה אמריה לה ברמיונה הערום מדמיון כל בעלי חיים האלמים · ולעדות אמות תרוצנו זה · הנה היא באשר חטאה באמצעית תאות הידווגותה · לא נענשה בענש אחר · רק באיתי ענין בעצמי נענשה · בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך גם האדם אשר חטא באכילה במה שהזהר באותו ענין נענש · בזעת אפך תאכל לחם · כן גם הנחש · על שהחליף טבעו שמחיב היה למלא ברסו בירק עשב ופנה דרך כרמים לאכול מעץ הדעת הנתן לאדם לבדו עד שסבב בזה להחטיא את האשה באמצעות אכילתו · נענש גם הוא באותו ענין בענש תמידי ועפר תאכל כל ימי חייך · כמו שגם לעתיד לא ישוב עיד לטבעו הראשון לחיות בירק עשב ׳רק ונחש עפר לחמו · נודע שענש שלשתם מאתי ית׳ הוא מרה כנגד מדה · נדבר אשר זדו עליהם . השתדלתי בכל בי · להשקיט סעפי לכבי · אם באמת כן הוא · כי לא אשען על דעתי עד שיכחנו דברי · ולא יאשימני הקורא המשכיל ולא יזלזלני · כי אדרכה טעון אני ממנו לשבח ולא לגנאי · בהתעורי לפתוח פתח למחקר קדם ממני במעלה · ואם ישנו בלבו תרוץ נאה משלי · יוציאהו לאור ואברכהו · ובאם לאו יתן יד ויבוא לצל קורתי · ונתעלסה יחד ·

145 הנה עברנו דרך כל מעשה בראשית · ולא פגענו במחנה אלהים שהמה המלאכים הנבראים לרעתם · חוץ מהכתוב וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת · וגם זה רז כתום · לא ידענום ולא הרגשנו בריאתם מאין ליש · לכן אני אומר · שהמתפלספים כפי שטעו בהבנת פסוק ד׳ בשמים הבין כסאו כן טעו טעות גדולה מקטנם ועד גדולם · במה שפה אחד מאז ועד עתה החליטו בריאה מאין ליש למלאכים הנקראים בפיהם שבלים נבדלים ובהשענם על דעות זולתנו · שום אחד מהם לא התעורר לשים על לב לחקור מאז ועד עתה האם אמת הורישהו קדמיניו · אם לא · עם הסכמת כלם בשכל נברא הוא מרכב מחומר וצורה · וכל מרכב איננו נצחי קים · רק טעין הוא להפרד על פי רצונו וחכמתו ית׳ · וכי יתכן זה במלאכים הרוחנים להיותם נבראים מרכבים · כי אחרי הרכבתם מחיב הפרדם והפכדם · ואנה הוא רוחניותם .

ואנחנו

ואנחנו בכל מקראי ק' לא מצאנו זכרון הודעת בריאתם אפילו ברמז · ולא לבד להם · רק גם לנפש האדם החיונית לא מצאנו שם בריאה רק עשיה · בראיה ממאמר צוק"ו המלך בשבועתו לירם הו העה' · חי ד' אשר עשה לנו את הנפש הזאת וכאשר הסכימו כלם שכללי עולם השפל שה: דצ"חם נבראו מד' יסודות , וצירתם משכל הפועל · כן יודיעו לנו יום בריאת המלאכים וממה נבראו · אם יאמרו מהשכל לבד · זה אינו אמת אם שלנמצא השכלי לא תאמר בריאה · אם שלהנהוה מדבר אחד לא תאמר הרכבה · כי הברוה לדעתם היא הרכבה · ואפילו מה שאמרו שהם מרכבים מצד השכלתם · היא ככלות גמורה לנו מהם · כי השוו השכלת הרוחני להשכלת הגשמי · ומה מאר גדול עונו מנשוא של האדם האומר על כבודו ית' כבוד נברא כאשד ראיתי בספרו · שרי לה מרא · הנה מסבות דעות כאלו והמשובשות נפלנו במבוכה גרולה · ואמונות כוזבות זה זמן ארוך באין עצה ותבונה להמעמיק בעיון להמלט מספקות עצומות באין אופן לפשר ולהאחיד הדעת על בי האחת דוחה וסותרת את חברתה · כי איך יתכן הרוחני להבראת ולהפסד · עד שמחיבים אנחנו לשוב אל האחדות · בדרך שאומר ·

146 ידענו ממה ששנינו במקראי ק' וממה שלמדנו בספרי החכמים באלהיות ששם תאר מלאך הוא שם משותף · יאמר לגזרתו ית' · כמו · המלאך הגואל אותי מכל רע · יאמר לחשגחתו ית' · כמו כי מלאכיו יצוה לך · יאמר להשפעתו ית' · כמו · והנה מלאכי' אלהים עולים יממובן זה כל המלאכים הנזכרים בדברי המתנבאים עה' , יאמר לעירותו ית' · בגון ויאמר לה מלאך ד' דהגר · לפי דעת קצת המפרשים · יאמר לבעלי הגשם ממי · כמו ויאמר חגי מלאך ד' , וכן ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים · ויאמר לבעלי הגשם ממה · כמו · עשה מלאכיו רוחות · ומיבן מלאך · הוא שליח · מלשון וישלח יעקב מלאכים · ולזה כל אשר נעשית גזרתו ית' בהשגחה או בהשפעה או בשמירה ועזרה והצלה ובדומה · בפי המדברים יתואר בשם מלאך · והפרש ביניהם ·

147 אנחנו יצוויו ית' בני אל חי עדי השית' באמור · אתם עדי נאם ד' וגו' מחיבים לדעת ולהאמין אמונה שלמה אמתית · ולהעיד וללמד גם לזולתנו · שידעו יודו ויאמינו גם הם בכל לבם ובכל נפשם ובכל מאדם · שחוץ מעולם הגשמי שאנחנו בו אין שום נמצא לא גשמי ולא רוחני נברא מחדש · ולא קדמון · לא שרפים · לא שולים · לא כבודות · לא ספירות · לא מיכאל · לא גבריאל · לא שר יון · לא שר פרס · ולא מלאך זולת השית" לברו אחד קדמון ·

ראשון ואחרון . בלי ראשית ותכלה שלם בכל השלמיות באין דומה לו והם הנזכרים בלם רמזים להנהגתו ית׳ ואין שם שום נמצא זולתו ית׳ · הוא גזר ונברא העולם הגשמי הזה בכללו מאין ליש ברגע אחד · הוא ית׳ גזר ברכמתו הבבת׳ ונעשו וסדרו כל הנבראים · בסדר נאה ונכון מיש ליש בששת ימי בראשית · ויום שביעי קדשו בשביתת מלאכה בו · הוא ית׳ המטביע טבע לכל הנבראים והנעשים · להיותם נוהגים כל ימי העולם כל א׳ מהם בטבעו המסור לו · הוא ית׳ היודע בלם ומבין כל מעשיהם ומחשבותיהם ומנהיגם בעצמו . מחיה ומפרנם לכל לפי טבע כל א׳ מהם · הוא ית׳ המשגיח בעולם לטיבה ולהפכו לפי איכות מצב בעלי שכל אשר בו · המצווים והנזהרים מאתו ית׳ · הוא ית׳ נותן שכל ובחירה לאדם והעזרו והשומרו במהלכיו ודרכיו · הוא ית״ הבוחר בנו והניתן לנו תורה קדושה להנהגתנו והמעוררנו לבחור בחיים ולשוב מנכלנו עת נפנה אל העיל והעוות · הוא ית׳ המרחם והחונן עלינו · והנותן שכר פעלותינו במדת הרחמים · ובמדת הדין · הוא ית׳ המשפיע שפע דעת ובינה על שכלנו לחכימנו להגיע לתכליתנו · ושפע נבואיי · על הראוים והק׳ שבינינו לה דיענו על ידיהם רצונו ית׳ וגזרתו . או להוכחנו · או להגיד דכריו ליעקב בכל דבר שישאלוהו ממנו ית׳ . או לבשרנו על העתיד לבוא עלינו · או על כל העולם · הוא ית׳ ממית בצדוק הדין ומחיה בחסד ורחמים · את ההנהגה , ההשפעה , והחשגחה , בכל מה שזכרתי תארים הנביאים עה׳ בדבריהם במשל ורמז בשם מלאך , כפי דמוי כח הדמיון להבנת ההמון לפי גשמיותם · ולפי עוב׳ השכלתם בעינים נשגבים · ולא שיהיה שם מלאך נברא העושה שליחותו ית׳ כדעת הפלוסוף · חו׳ · ולא שיהיה דבר נוסף על עצמות ית׳ · כי הוא ית׳ אחד אמתי · ומרבוי ההנהגה אין רבוי לו ית׳ כי כמו שאחדותו ית׳ אין דומה לאחדותנו · כן רבויו אין דומה לרבויינו · כי הכל בו ית׳ באחדית · כפי שהקדמנו ·

418 ההשפעה השופעת מאתו ית׳ למתנבאים עה׳ אשר תאריה הכתובים בשם מיכאל נבריאל , שרפים , שולים , ובשם כלל מלאך , אשר המתפלספים בדעות נכריות חשביהו נברא , הוא כבודו ית׳ , ולא מלאך נברא בסכרת כל חכמי ישראל עד היום , עד שבעבור הדבור הבא מאתו ית׳ למתנבאים בלשון המדבר בעדו , אמרו במליצה השולח והשליח מתפשרים כדבור אחד , ולא הרגישו שזו המליצה , בפירה ונאצה , כי השליח וולת השולח והשולח וולת השליח , גם לפי דעתם ״ · וזם שני נמצאים בשמים , השולח קדמון מחיב המציאית ·

והשליח

והשליח נברא חרש אפשר המציאות : האל יצילנו מרעה זו : וההשפעה מאתי
ית' אהה הוא ולמושפעים היא במדרגתם כן משגח להם במראית דמיונם ,
כפי איכות החכוררותם , וזכות המרם ; והכונות נפשם , ומעלת הבנתם . כן
ההשפעה ההיא שיפעה עליהם , אם בהקיץ , אם במראה , אם בחלום , ומן
הנראה והנדמה להם בדמיונם במראה , בחלום או בהקיץ , לעינם , נודעה לנו
מדרגתם : כי להגדול שבהם , הוא משה רועה' , ההשפעה תהיא הנבואית
נראית לעיניו בהקיץ במראה אש בסנה , מההשפעה העצומה הנרמזת בפי הנביא
עה' בשם שרפים ובפי איש חמודות עה' בשם מיכאל , וכן לאליהו הנביא
זכור לטוב עת עליתו השמימה רכב אש וסוסי אש , יכן , לאלישע העה'
סוסים ורכב אש , אשר במעלת מדרגת נביאותו גלה גם להלטידו בהקיץ , ועל
כ ישעיה העה' זכר שתי קצות ההשפעה שהם שרפים ושולים , הכננו , שיש
מדרגה אמצעית ביניהם , הנקראת בפי איש המדות בשם גבריאל , וממדרגה
זו האמצעית היתה מדרגת האבות עה' וכלל הנביאים עה' הנודעים בבחבי
הקדש . במראה , או בחלום : ופעם בהקיץ ; כמו שיעקב אעה' ראה בהקיץ
את מלאך ה' בהאבקו עמו ויברכהו וכן יהושע העה' ראה שר צבא ה' בהקיץ
וחרבו שלופה בידו , וכן דוד העה' ראה בהקיץ את מלאך ה' וחרבו שלופה
בידו , אמנם הכלתי מחנבאים שאינם מוכנים וראויים לשרות הנבואה ואינם
יכולים לעציר כח בפחד ויראת קרשת שפע העצום במראה או בחלום נבואי ,
גם כי אינם מבינים רמז ומשל וחידה , ועכפ' הם צדיקים ראויים לחגלות להם
דברו ית' לצרך השעה ולתקון מה , או להצלת ישראל , להם באה ההשפעה
מאתו ית' במדרגת קצו של השולים בהקיץ במראית בן אדם אשר ישפטוהו
הם שהוא נביא איש האלהים ולא ירעדו ממנו , כגרעון ומניח ,
149 מעתה אין לנו לקבל עור ולהשען על דעת האומרים שאין דבורו והגרחו
ית' לשום בר נש בהקיץ , זולת משה רועה' , כי הכתובים
מבטלים את סברתם זו , ומה יענו הם עה' להנאמר בהגר , הגם הלם
ראיתי אחרי רואי , ונאמר עוד עליה ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ,
ואם נאמר שזה היה בחלום , נשפוט כי גם פרשת העקידה היתה בחלום , שגם
שם נאמר פעמים , ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים , וזה בלתי אמת , ואין
להמות על הגר בזה , כי היא בהיותה בבית אברהם אעה' גם בי נתחברה לו
הלא

הלא בזכותו זכתה לבת קול בהקיץ כמו נשזבו אבימלך ולבן לחלום צודק כזכות ואבות עה' וכן פרעה בזכות יוסף הצדיק עה' אף להחיות שבעים נפש בית יעקב אעה' ,וכן בלעם הקוסם בזכות ישראל , אמנם אחונו היא אם החמור אין לה דכור , מצורף שהגר בעצמה זכתה לזאת בהיותה שלמה מוחזקת בדת אברהם אעה' אפילו בהפרדה ממנו עה' לא מטו ולא מעדו רגלית באמונתה , כנראת מהכתוב שבנה ישמעאל בהיותו מוחזק בדת אמה זכה להיותו בן עולם הבא , בראיה שהכף אחר ספור מיתת אברהם אעה' האחיד הכתוב ספור מיתת גם ישמעאל בנו באותו לשון הנאמר לאביו עה' : בראש הגיד שני חייו ולאיכות מיתתו נאמר ויגוע וימת ויאסף אל עמיו מה שלא נאמר כן בעשו , וזה לא דבר ריק הוא בכתוב , וביעקב אעה' נאמר , כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי , וכגרעון נאמר כי על כן ראיתי מלאך ה' פנים אל פני' אמנם ד שאר הונד לו בחלום , כאמיר , ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' , וכן מנוח אמר כית נמות כי אלהים ראינו , ובדור העה' נאמר וירא את מלאך ה' עמד בין דארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו , ונאמר עוד , כי נבעתה מפני חרב מלאך ה' ודניאל עה' אמר , ואשא את עיני וארא והנה איש אחד לבוש בדים וגו' , וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו , וכן הוא גם בדור העה' שהזקנים המכוסים בשקים שהיו אצלו לא ראו את המלאך , רק דור העה' ראהו , ואם כי לא זכר הכתוב כן שם כמו שנזכר בדניאל עה' , הלא הכתובים למדים זה מזה , וכן , כלשאצר המעתד להרבן ומיתה , ראה את המלאך כהקיץ בדמות פס"ידא , ושריו לא ראו , והעלה על הכל , היא ראיה כרורה מחוקת דעתי זו באמתה , וכברתו בקיומה , ממה שנאמר בתורתנו דק' וירד ה' על הר סיני , ונאמר , פנים בפנים דכר ה' עמכם בהר מתוך האש , וידוע שכל ישראל היו אז יותר מששים רבוא הזכרים הנפקדים חוץ כאיתם שלא נמנו שלא הגיעו לעשרים וחוץ מרנשים שהיו כשעור הזכרים . וביניהם ראיים וכלתי ראויים , וגם ערב רב עמהם , וכלם זכו לשמוע קול כבודו יה' בהקיץ ומה עור , כי באצילי בני ישראל נאמר ויראו את אלהי ישראל , שהם בנו כבוד אלהי ישראל , והכל בהקיץ , וכן לעתיר נאמר ונגלה כבוד ה' וראו כל כשר יחדיו כי פי ד' דכר , ומדוע יהא קושי גדול להיות דבורית' בהקיץ להנזכרים לעיל ולדומיהם ולנו אין להחכם למצוא פכוח או סברות

מלבנו

מלבנו כי מי עמד בסודו יתי · כל אשר יחפוץ יעשה · ואנחנו מה · אין לנו
להוציא שכלנו המגבל להמצאות · חיץ ממה שנבין בשכל הישר ברבותינו
הקדושים ·

150 אחרי ששנסתי מתני ואזרתי בגבר חלצי להתיר לעצמי לגלות במגלת
ספר כתוב הוא ממני · מה שלא נלה זולתי · עדני · עתה ·
קוראים חביבים בואו והלוו אלי לחברה · אם רצונכם יכספכם אל האמת
שהשגתי במה שנראה לי ישר לפני לפי דעתי הקצרה ואשמיעכ'
את אשר לא שמעתם עד היום · אך אקדים להודיע לכם פה שלא תפללו עלי שכל
זאת ממני בבוונה מיוחדת להתגדל להתהלל ולהשתבחי לעשות לי שם עולם כי
נבזה אני בעיני ונמאס בעיני דורי היודעים שפלות ערכי במעיט הבנתי ובקנין יבין
דלותי · בל שבן בעיני מוציאי דבה עלי באין עול בכתי · אך שלוש כבות רו
המעוררות אותי לזה · הא' · קנא קנאתי על עלבון האמת בפינו · בהתביינ
מימי שחרותי יעד עתה בדעות ירות מזיפות מוחזקות אצלנו המקבלות בלי
בחינה · מרעית זלתנו · ולא יבולתי לגלות דעתי מפני הקנאים אשר פגעו
בלי הפסק בכל מקום שאני בימי גרותי · ועתה בהגיעי לפרק אם הדרך לבל חי
אם כי איר עיני אין את וידי בברה בימים רהבם עמל ואון · גמרתי בלבי האם
אתי תמות חכמה · ומה תועלת מזה · אין לי עוד להבתר מפועלי און · ולמנוע
הטיב מבעליהן והואלתי להעלות על ספר כל שהוא ממה שבלבי לתקון הדעות
שהבנתים בלתי אמתיות · הב' · להסיר מעלי חרפת מרפי' הורפי' אדרי
להשבין לארץ כבודי · הג' · להיות ראיה גדולה על אשר החלטתי מאז שאין
בעולם מלאך נברא · והאמת יעשה דרכו · בי לא מלבי אני בודם · ולא מפי
סופרים אני חי · רק מפיות' אני חי עי' דברי עבדיו הנביאים עה' · ובפי
שנם פה אומר ·

151 נודע ביהודה · שכל חכמי שתי בתות בית ישראל כלם פה אחד · דוץ
מאחד · מנו לשם יתי' יג' מדות · בפסוק · ה' ה' אל רחום
וחנון ונו' · עד שנם את שמיתיות' הק' הבלילו במנין ההוא · ואמרו ששם והוה
הראשון היא שם העצם · והשם השני הוא שם תאר · [ולפי כבר סעירותי מדוש
סם סעגס לו ים' · בסימן קלג] גם את השני לכנותי בשם תאר אינו מרבמה · ואין
דרך · בנראה ממיבנו · ובעלי [סם טיב] קראו את שם הויה השני בבנויים · ה
הקטן · שר הפנים · שמו בשם רבו עלול ראשון · לפי דעתם בעלה ועלול עד ט
בתות לט' גלגלים · והבתה העשירית ה'א השבל הפועל · או אמיר הנפש הכללית

והה

וזה מהם המצאה ברואה מלב · ושקרית · עוד תארו את העלול הראשון בשם מטטרון · וזו כפירה · גם חכמינו עה׳ קבלו דעת עשר בתית מלאכים להאמ׳קבלי השתכלות · אף בסברת מנין ג׳ מדות העבירו חצם מהמטרה להלאה למרחוק · כי לפי הדעת האמתית אחרי העיון במקראות הק׳ ראינו · שדרכיו ית׳ האמורים בפסוק ההוא , הם כוללים בעצמם **השגחתו והנהגתו** ית׳ את העולם במדת **הרחמים** ובמדת הדין הנחלקים לר׳ מדות · והיינו · חנינה ורחמים לראוים · חסד ורחמים לבלתי ראוים באריכות אף להם · וכן מדת הדין ב׳ חלקים · הא׳ חריצת הדין בצדק · הב׳ · תשלום הענש הנחרץ · **ואלו** הם ד׳ מיני **הנהגות** שהרמיז אתן **זכריה** העה׳ [ו׳ א׳] בהמשלה כדרך דברי הנביאים · **בארבע מרכבות** · בראשונית סוסים **לבנים** · בשנית · סוסים ברודים · בשלישית · סוסים אמוצים · ברביעית סוסים שחורים · וכבר ידענו · שהלבנות מרמזת לזכות · והאדמימות לעון · והברודים אמצעיים ביניהם · רצוני · לא לבן ממש ולא אדום ממש · והרמז ידוע · והשחרות · רומזת לחרבן ולפי זה אלו ארבע מרכבות רומזות לארבע מדות השית׳ הנרמזות בפסוק הנ״ל שבהם מנהיג את העולם · כאשר אפרש ·

152 הסוסים הלבנים רומזים לחלק הראשון ממדת הרחמים · וכוללים מלת רחום חנון · נשא עון ופשע · נצר חסד לאלפים · פקד עון אבות על בנים **והכוונה** · שהוא ית׳ מרחם לראוים באמור · ורחמתי את אשר ארחם חונן ומשגיח לכל יצוריו לשמרם ולפרנסם · חונן השפעה לראוים · לרוח הקדש · לחכמה ובינה · כאמור · וחנותי את אשר אחון · מרחם לבעלי תשובה לכפר עונותיהם · וחונן לנציר חסד לטובים לאלפים לפנים משורת הדין · ומרחם לפקיד עון אבות על בנים עד רבעים לבד חוץ משורת הדין · והכל בדרך חנינה ורחמים ·

הסוסים הברודים · רומזים לחלק השני ממדת הרחמים · וכוללים תבות ארך אפים ורב חסד · והכוונה שהוא ית׳ מרחם לבלתי ראוים ואינו מעניש מיד להחוטא · רק ברוב חסדו מאריך לו אפו עד שיתישב וישוב מנבלו :

הסוסים האמיצים מרמזים לחלק הראשון ממדת הדין · וכוללים מלת אמת והכוונה שהית׳ שופט צדק ואמת באין עיל ומשוא פנים לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו · לטובים ולישרים בלבותם ההולכים בדרכיו ית׳ להם נותן גמול טוב שכר מעשיהם ולרשע שלא שב מנבלו והוסיף פשע על פשעו · ער

שגדול

שגדול עוני מנשוא · הן עת שמלא סאתו · פיסק וחירץ הדין עליו באמת לתת עונו בראשו ·

המים השחורים הם חלק שני ממדת הדין · ומרמיזים להשלמת הענש כדין הנפסק והנחרץ במדת ונקה לא ינקה והכוונה שהית' אחר חריצת הדין איננו מוותר ולא מאריך אף לו עוד · רק אדר חריצת המשפט נעשית הענש · כאמור שם להנביא עה' · ראה היוצאים אל ארץ צפון הניחו את רוחי בארץ צפון . המיבן מדת הדין מלאת רצוני בחרבן בבל · גם מדת הרחמים [הנרמזת למעלה בפסוק ששי באותי סימן] · והלבנים יצאו אל אחריהם · גם היא מלאת את רצוני לרחם את בני יהודה לעשותם חפשים מגלות כב' בסבת מפלתה וחרבנה [נמצא שמנין יג' מדות בפסוק ההוא אינו כן ·] יצא-לנו מכל זאת לדעת שהית' בכבודו בעצמו · מנהיג משפיע, משגיח חונן ומרחם, גומל, ומעניש, ולא על ידי מלאכים נבראים · חלילה. אך כי הנהגית אלו נרמזו בפי הנביאים עה' בשם מלאכים · אך לא נבראים · ודי למבין · והכל שריר ובריר · לדעתי ·

153 הקשו החכמים ז"ל אדות הנבואה · ואמרו · אחרי שהית' נתן לנו תורה תמימה מחכימת פתי · מורית לנו הדרך · אם באמונה · אם בהנהגה · מהו הצורך א"כ בנבואה הבלתי יכולה לתרש שום דבר על התורה · וקשיתם זו התירו בעצמם בתרוץ נכון ואמתי מקבל לשכל הישר · אשר אין מההכרח לנו להציב פה איכית תריצם הנודע לכל יודעי ספר · אך אדות הפסקת ובטול הנבואה מאתנו בגלותנו זה · אמרו · שהוא בעב' גניזת ארן הקדש ובסבת היותנו בארץ לא לנו · אין הנבואה שירה בחוצה לארץ · ואשר נבא יחזקאל העה' בבבל' היא שהתחלת נביאתו היתה בארץ ישראל נמשכה הנבואה לו גם בחוצה לארץ · ואשר יש להשיב · הוא שהכתוב סותר ומכחיש סברתם זו · כי הנה איש חמודות דניאל עה' שלא' היתה התחלת נבואתו בארץ ישראל · נבא חזיונות גדולות בחוצה לארץ גם התחלת נבואת יחזקאל העה' היתה בארץ כשדים על נהר כבר כמבואר בראש ספרו · ולא בארץ ישראל · וזו סברה גרועה ובטלה ·

אמנם על סבת גניות הארן יש לנו גם כן לישב מכח הכתובים ואמר · שכמו שמבר'את העולם עד היות ארן הקדש בישראל · היה השפע הנבואיי משפיע מכבודו ית' על המתנבאים קדם מתן תורה · כן גם אחר גניות הארן השפיע השית' מכבודו על הנביאים שהתנבאו אחר חרבן הבית הראשון בגלות בבל · שהם · ירמיהו העה' שנבא במצרים · ויחזקאל ודניאל שנבאו בבבל ופרס · ואשר נתיחסת השפעת שפע הנבואה מארן הקדש מבין שני הכרובים · הוא על כי כבודו ית'

היה

היה שיכן ביניני אז · כאמיר · ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם · אך אחר סלוק כבודו ית" מביניני בישיבתו למקומו · כאמור · אלך אשיבה אל מקומי · היה השית' משפיע מכבודו מן השמים על הנביאים בימי בית שני · שהם · חגי · זכריה · ומלאכי · והנה לפי הכלל הזה שאמרנו · מן הראוי היה להמצא הנבואה גם בנו בגלותנו זה · ומדיע חסרנו לה · האם בכל ימי משך גלותנו זה האריך יותר מאלפים שנה שאנחנו נמקים לא נמצא בכל בית ישראל באשר הם אפילו איש אחד צדיק תמים בדורו ראוי לשפע נבואיי · כמי שנמצאו בארץ בבל ·

אין זה אלא יש סבה אמתית בכתיב על מניעת הנבואה בנו · ורמפרשים לא הרגישו בה · והיא מפורשת במשל וחידה בפסוקים אלו · ואמר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף ויאמר ה' אל השליכהו אל היוצר אדר היקר אשר יקרתי מעליהם ואקחה שלשים הכסף ואשליך אתו בית ה' אל היוצר [זכריה יא יב יג] המובן בפסוקים אלו כמי שאפרש והיא · מעלת הנבואה באמתנו הישראלית היא לנו מתנה גדולה מאתו ית' שכר קיימנו התורה הקדושה · מצד אחד · ומצד שני · היא מכרחת להיותה בינינו · שאחרי היותנו עם סגלתו עם קרובו ית' · היה מן הצרך להגיד לנו על ידה רצינו ית' · כאמור · כעת יאמר ליעקב מה פעל אל · ובתוב · מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל · ואף בנפלנו בגלות לא פסקה מבינינו · אם מפני שהית' רחום וחנון וארך אפים בגלותנו לא נעלנו · אם להוכיחני על ידה לשוב למוטב · להתקיימם היעודים הטובים המיועדים מאתו ית' על כלל אמתנו ·

אמנם אבותינו לא עמדו בתמותם · פרצו נגד אמונתם הפרו ברית עולם · ויעבדו אלהים אחרים ויעשו קלקולים גדולים כל כך עד שאפילו בראותם מפלתם וחרבנם בהנעשה בירושלים אשר לא נעשתה תחת כל השמים . וחרפתם וענוים בארץ לא להם בשביה · עמדו בקשון ערפם ולא הכנעו לשוב מדרכם · אך גם הוסיפו תועבותיהם כהנה וכהנה · ובלתי היותם ראוים לרחמים · רק מחנינתו ית' לקיים דברו ית' מפי ירמיהו הע"ה' יצאו מקצתם גאולים מגלות בבל לירושלים ועכפ"ז עמדו בזדונם כל כך שאפילו לבנין בית המקדש התרשלו כאלו אין צרך להם בו · עד שהוכיחם חגי הע"ה' מפי ית' · גם אחרי תשלום הבית לא רא להטיב דרכם להיותם זוכים לשיבת הכביד וארן הקדש למקדשם . ולא הקפידו לחסרונם בואת · ויעשו קלקולים רבים · ושנאת חנם · ויתיאשו ממלבות זרע דוד הע"ה הרמיזה בשם מקל נעם והמליכו את אשר לא מבני ישראל הוא אשר נרמז עליו בכתיב בשם מקל חובלים והחליפו התורה · והוסיפו וגרעו · בהתחלקותם לכתת

שונית · ואם כי הוכיחם השית' על ידי עבדיו הנביאים עה' שמו לכם בשמיר מציר ולא שמעו · אז אמר להם השית' על ידי זכריה העה' לאמר · אחרי שאינכם חוששים לחסרון כבודי וארן הקדש מביניכם · ואינכם מקשיבים לתוכחותי על ידי נביאי צדק · כנראה שאין לכם חפץ וצרך בהם · אם כן הסכימו ואני אקח מכם לאלתר את שפע הנביאה שהיה לכם מאתי שכר על קיום התורה · ויהו הנרמז במאמר · אם טוב בעיניכם הבו שכרי · ומה שאמר אחריו · ואם לא חדלו · הרצון · ואם תאבו שתהיה הנבואה תמיד ביניכם · הטו אזניכם להשתמע לדברי נביאי צדק וחדלו הרע וחטיבו דרככם ותהיה הנבואה מתמדת בכם באפן ששלשה הנביאים שבדורכם יאצילו שלשה תלמידים מתנבאים להשתלשלות הנבואה בכל דור ודור · והמה מעשי אבותיהם בידיהם שכנו שקדמוניהם חשבו על ירמיהו העה' להבחידו באמרם כי לא תאבד מכהן ועצה מחכם ודבר מנביא · כן הם בהיותם נשמעים לנביאי שקר אמרו בפחזותם אין לנו חפץ בשלשה רועים אלו ולא בנבואתם · וזהו המורמז במאמר וישקלו את שכרי שלשים ככף · הרצון · לא חפצו להשתלשלות הנבואה משלשה הנביאים האלו · והמשיל שפע אצילות הנבואה משלשה נביאים אלו שהם חגי זכריה ומלאכי לשלשים שקלי כסף לכל אחד מהם עשרה · על היותם מתנבאים באצילות השפע מהכבוד השוכן בארן הקדש ששם עשרת דברות בלחת הברית · אז · גור השית' להנביא לאמר · השבאת שפע הנביאי לכבודו ית' למקומי הנרמז במלות אל היוצר אדר היקר שלא תושפע ע"ד הנבואה מאתי להם כי יקרתי מהשפיע עליהם מכבידי · עד אשר יאשמו ובקשו פני בצר להם ישחרונני · ואלהינו הקדוש בה' הודע כל דבר טרם היותו · הודיע זה עוד בימי בית ראשון על ידי עמים העה' · במאמר · הנה ימים באים נאם אדני יהוה והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי יהיה · ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו · הרצון שבכל ארבע כנפות הארץ ששמה פזורים כלבית ישראל לא ימצא דברו ית" כי תפסק הנבואה ·

זאת היא הסבה העקרית להפסקת הנבואה מישראל מעת נבחרו שלשת הרועים בירח אחד עד היום שאנחנו בו · וכן ימשך עד זמן בוא עת ישועתנו · ובזה בטלה סברת אשר קדמינו, הקרנוה כן היא לרעתי מכח הכתובים, ולאשר יאמר לי פרושך הוא משלוחידה, אשיב לו · חייך, כן דברת, כי כן הוא כל דברי הנביאים עה' במשל וחידה, ולכל משל יש נמשל, ולכל חידה יש המצאה בלב יורעה, וגם אתה דרוש וקבל שכר, והטיען יראה כחו, ואשר לא יוכל

לדין

לדין עם שתקיף ממנו , ישים יד על פה

54' כל אשר קדמוני , הסכימו כלם בדבר אחד לאמר שירמיהו הע' גנז את ארון הקדש , במקום לא ידעיהו ולא ראוהו , ואני העני בהיותי מתחזק במקראי קדש , מתנגד לזו סברתם , מסבות , אם שירמיהו הע' לא היה כהן גדול שיוכל להכנס לפני לפנים רק כהן הדיוט או אמיר פשוט מיחס עלי הכהן שנפסלו מהכהונה גדולה , אם שידענו איכות מצבי בעיני הדור ההוא הרע שהיו מלעיבים אותו העלוב , מכים מולולים ושמים בצינוק ומהפכת ומשליכים בבור ובחצר המטרה אסור בזקים על ידיו עד אחר החרבן . איך ומתי היה יכול להשתדל על הגניזה , אם שבביתו ית' משמרות , האם אפשר שיניחוהו בעלי המשמר וירשיהו הכהנים שונאיו להכנס למקדש להוציא את ארן הקדש אשר כל מבטחם בו , לאמר , היכל ד' , היכל ד' , היכל ד' הוא , מסבות אלו דנתי שסברתם זו חלושה , לכן אני סובר שגניזת ארן הקדש לא היתה בידי שום בשר ודם בי מי הוא שיוכל להשארו בחיים בראותו אותו כש' בהדבקו או בנגעו בי , אך גניזתו היתה בגזרת אלהינו ית' וית' העשה נפלאות לבדו . כמבואר זה בדברי יחזקאל הע' [בסימן ט פסוק ג ואמר] ובבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית וגו' [ובסימן י פסוק ד ואמר] , וירם כביד ה' מעל הכרוב על מפתן הבית וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ד' [ובפסוק יח ואמר] ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית ויעמד על הכרובים . [ופסוק יט] וישאו הכרובים את כנפיהם וירומו מן הארץ לעיני בצאתם והאפנים לעמתם ויעמד פתח שער בית ה' הקדמוני וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה . [ובסימן יא פסוק כג] אמר ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר שהוא הר הזתים ומשם נעלה הכבוד ושב למקומו , והארן נגנז שם , ואחר תשלום הגניזה גם הנבואה ההיא נסתלקה מעל הנביא . כפי שאמר . ויעל מעלי המראה אשר ראיתי וכמו שהעתקת ויציאת הכבוד והארן מבית המקדש היתה משאר הפונה קדים . כן שיבתם לכ המ' השלישי תהיה . באותו שער . באמור . והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וגו' . וכן כמו שגניזת ארן הקדש היתה בכח אלהי בגזרתו ית' . ולא עי' בן אדם . כן גם הגלותו תהא על פי גזרתו ית" שיבקע ההר ההוא במקום הגניזה ויצא הארן . ככתוב . ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים אשר על פני ירושלים מקדם ונבקע הר הזתים וגו' , ובא ה' אלהי כל קדושים עמך ,

הרצין

הרצון , שיבוא הכבוד וכל דברים הקדושים שהם הארן וכל אשר בו , יאצל , יהיו עמנו בבית מקדשנו השלישי , ולא כמו שהיו נחסרים או בבית השני , ולו היתה מאמר כל קדושים עמך , מרמיז למלאכים שיבואו עם כבודו ית' , כדעת המפרשים היה אומר כל קדושים עמי או כל קדושיו עמו , והענין מובן , נראה , שגאלת בבל לגאלה שלמה לא נחשבה , כי הגאלה השלמה על תנאי ושבת עד ה' אלהיך , אז ושב ה' את שבותך , וגם יחזקאל הע' גלה תנאי זה מפיו ית' בסימן יא מפסוק יז' ער פסוק בב' ולפי שלא קימו התנאי , גם המותנה להם לא נתקים ועל זה גם הכבוד גם ארן הקדש לא הזרו לבית השני , גם כללם לא יצאו מבבל לירושלם בהבינם איכות מצב האמה כי ברע הוא ,

155 תורתנו הקדושה שבידינו היא חמישה ושלמה בהעתקתה באין חלוף , חוץ מב' מלות הרגשנו בהן חלוף , מקרא נגדי למקרא , האחת בפסוק , וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו , (שמות יג' יג') טן המחיב והראוי לגרום אותה וערבתו , כי לא מצאנו עריפה בבהמה הטמאה , רק פדיון או עריכה , כאמור בנדון בכור פטר רחם , ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויוסף חמשיתו עליו ואם לא יגאל ונמכר בערכך (ויקרא כז כו) וכן בבהמה טמאה המקדשת נאמר והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה (שם פסוק יב') , הנה כי לא נזכרה שם עריפה אלא עריכה , וחלוף זה נפל מהמעתיק , אם בשגיאה , אם בלי הבנה והמדפים הראשון כאשר מצא באותה ההעתקה כן הדפיסה , ונמשך בכל הדפוסים כן עד היום , באין דורש , השניה בפסוק , חלק כהלק יאכלו לבד ממכריו על האבות (דברים יח' ח' צריך לגרום ממכריו , ושעות זה נפל בנקור מסבות , בעדות הנאמר , יקהו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את בדק הבית (מלכים ב' יב' ו') והמובן בהאמר לבד משכריו על האבות , הוא כמו שאומר , רוע , שבבית מקדשנו היו בד' משמרות באי השבת , ויוצאי השבת , וכל משמרה בפני עצמה נקראת ראש"אב או בית אב , ובכלל , ראשי אבות , או בתי אבות (יעויין זה בדברי הימים א' סימני כג' וכד') ואם יבא הלוי בהן (כי כל בהן לוי ולא כל לוי כהן) בית אלהיו בכל אות נפשו חוץ מאנשי המשמר וישרת את אחיו שבמשמרה יאכל עמהם חלק כחלק , חוץ ממתנה שתנתן לכהן אחד ממכרו האוהבו ומחשבו , הוא זכה באותה המתנה בעצמו , ולא תחלק לאנשי המשמרה , וחמה איך בעלי

המסורת , ומוני המצות וכש' המפרשים לא הרגישו בחלופים אלו ופרשו בדוחק פרושים בלתי מתישבים לכוונת המקרא .

156 כמה פעמים הקדמתי לומר במה שעבר , שהמקראית הקדושות בהוכן פרושן , וזה לא יובן רק לבעלי השכל הישר המעמיקים בעיון להבין דבר מהוך דבר , לכן כדי להודיע כוונות הכתוב לכל המון ישראל , קמו בכלל אמתגו מאו חכמים ידועים ופרשו ההנ"ך איש איש כפי השכלתו ויסוד אמונתו , עד שעל תורתנו הקדושה רבו יותר מארבע מאות פרושים , מינים ממינים שונים פהם מאריך ומהם מקצר , מהם קולע אל המקרא ואינו מחטיא מהם על פי דרכי פרדס , מהם על פי מדרש והגדה מהם על פי סודות הקבלה וגמטריאות ומהם מערבב ומרכיב מפה ומפה דברים לא היו לא נראו ולא נודעו , ובבלם האיש התורני לא ידוה צמאונו , הלא רשי' אשר באמת שמוהו ראש המפרשים שבאמת נמצאי בפרושיו דבירם טובים , מה תועלת לנו אחרי שבקצת מקומות פרושיו מדרשות והגדות , ואם כי החליטו עליו שהיה לו מגיד , עכפ' לא דק ונטה מכוונות הפשט , וכן אבן עזרא א"כ שם לבו בפרושו לדקדוק וכוונת המקרא , עכפ' לפעמים בהחבלותיו נותן כתף סורבת למובן המקרא וסיתר דעת חבמינו ע"ה ומלעיג עליהם ומזלזל לעיני בני עמו , אין לנו לירוא מחרפתם ולסתור האמת , ולהת יד לדבריו בכל מקום ואם כי יחרפונו הוא גם בעלי בריתו , הלא אלהים יחקר זאת כי הוא ית' יודע אצל מי האמת ובוודאי בעת רצון חרפתנו תהפך לנו לשבח כי לא אלמן ישראל מאלהיו , ומה נובל להרויח מפרושי אבע' אחרי שבדבריהם דתיים עקריים אשר הקירא משתוקק לרעת המבוון , הוא בחכמת אצטגנינותו מציג סודות כמוסות לפרוש , ומי הוא זה יעמד בסודו לרעת מהשבתו וכוונתו , אנה פניו מועדות , ואם כי כדורנו זה הציצו ונראו פרושים ובאורים טובים מחדש , מקרוב באו והגיעו לידינו , אשר מגמת פניהם לכוונות המקרא , הלא גם הם בדברים אמוניים נהנו ערף למקרא ובארו פרושים יש לשחוק עליהם כפרוס נח הצדיק עה' על ידי נינו וברומה לו , אשר אין להעלותם פה ,

157 אמנם רבותינו חכמי בני מקרא קדש מאו מקדמא לא פנו אל רהבים ושטי כזב , ודרכו בארח סלולה בדרך ישר לא יכשלו בפרושיהם לצאת מכוונת תורה שבכתב , לפי אמונתנו האמתית בה , כי לא קבלו זולתה

אצלה לצרור עליה בנצחיות חיה · והעמידונו על יסוד קים נצחי בל ימוט לעולם
אך זאת הוא חסרוננו שמעלתם בהיותם מתחברים עם זולתם נתפתו ונטו לדעתם
הפילוסופית להאמין בבריאת מלאכים נבדלים · ושאר דעותיהם · אשר לפי
דעת התנגדתי להם · גם כדברים שאינם עקריים באמונה החליפי מהם לפעמים
כוונת הכתוב · ואם בי אינני עין אשר חטא · הלא גנאי הוא לצאת מכוונות
הכתוב · כאשר אביא קצתם ·

ראשונה · בפרוש פסוק ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה
[ויקרא כב כה] אמרו · שאסור לקבל מיד בן נכר להתקרב בבית המקדש
קרבן כלל וכלל · ולא השגיחו להנאמר שם מכל אלה · שהרצון · מכל אלה בעל,
מומין ומהמסורסים אבל מהתמימים מותר · והראיה שהביאו מארתחשסתא מלך
פרס היא בעצמה מבטלת את דעתם · במה שנאמר כי למה להוא קצף על מלכות
מלכא ובנוה · אשר דברים אלו מראים כאצבע שכל מה שנדר המלך לבית המקדש
היה לשם עצמו ולא מתנה לישראל · אף גם בי שלמה העה' בתפלתו בתשלום
הבית אמר וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען
שמך אתה תשמע השמים מכון שבתך וגו' · וירוץ שכל הבא לבהמ' גם מהנכרים
לא יראה פניו ית' רק בקרבנות שהיא העבודה שם אז · ובזה בטלה סברתם ·

שנית · גמרו שארץ סיחון ועוג היא מארץ הברית · וזה לא כן · בראיות ·
האחת · שהיא מארץ מואב ולא מארץ כנען · כמו שהכתוב מודיע זה
באמרו · כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון
ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן · [במדבר כא כו] השנית · כי השי' בהודיעו לנו
גבולי ארצנו הק' שם בפאת קדם את הגבול עד הירדן [במדבר לד יב] נודע שמה
שאחר הירדן קדמה איננה מארץ הברית · השלישית · השי' אמר למשה רועה' לכן
לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם [במדבר כ יב] ואם תהיה
ארץ סיחון ועוג מארץ הברית ברעתם · לא נתקים דברו ית' · חו' · והלא משה
רועה' עכפ' עודנו מתחנן לו ית' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר
בעבר הירדן · הרביעית · ממה שבתוב · וגבול נתן ה' בינינו וביניכם בני ראובן
ובני גד את הירדן אין לכם חלק בה [יהושע כב כה] החמישית · שבעתיד לבוא עת
ישועתנו ושיבתנו לארץ ירושתנו תחלק הארץ ליב' שבטים בארץ כנען שבעבר
הירדן ימה ובהודעת יחזקאל העה' · ואת פאת הירדן קדמה ששם ארץ סיחון

ועוג

ועוג לא חכר להתחלקות בי איננה מארץ הברית · א"כ גם סברתם זו בטלה · שלישית · פסקו שקריאת שלום טעונה גם במלחמת חובה · והדבר לא כן · כי הנה נאמר שם בפרוש כן תעשה לכל הערים הרחוקות ממך מאד אשר לא מערי הגויים האלה המה וגו' [דברים כ טו] וראיותיהם שהביאו אינן שוות להשיב עליהן · בחלישותן · ובזה גם סברתם זו נפלה · ונשארנו להתחק באמתת המקראות הק' · זאת ובזאת לבר מצאתי בדברי חכמינו ע"ה · אבל שאר דבריהם בענינים עקריים אמוניים · המה כדרבונות וכמסמרות נטועים בהשכל ודעת ובלי נטיה למדרשות ואגדות · ואם כי בקצת ענפים חלוקה ביניהם · אין לתמוה כי אדם המה כמונו · ואחריהם ירצו ירוצו להוציא שמן רזקח · יקר בחכמה · לתקון סכלות מעט והאמת יעשה דרכו · אמנם בפרושי הנביאים והכתובים אם כי ברבכי כלל המפרשים נמצאו דברים נכוחים אמתיים · נמצאו בהם עוד טפלים והבלים · ועוות המקראות · ויציאה ממובנם · גם כי רבה מאד העזובה במקראות · בלי פרוש וכלם צריכים לתקון · ובאור על העזובות · ואשר אנחנו יכולים להשען עליהם אם בתורה אם בנביאים אם בכתובים · הם המה שני אישים קדושים נבחרים לנו מביניהם · הראשון · היא מורנו ורבנו הרר' אהרן הראשון החכם הקדוש בעל ספר המבחר נ"ע והשני · היא החכם התורני הרר' דוד קמחי המתואר רד' ק נע אשר בפרושיו על הנביאים מתחקה היא על מובני המקראות יותר משאר חכמי ומעט היא פנייתו אל השמאל · ואשר זולתם זעיר שם זעיר שם פעם נוצצים בהם אבני חפץ · ופעמים פרוצים אין בהם חפץ · ואתה קורא משכיל אל נא תאשימני על אריבותי · כי מטבעי לאהוב האמת ולקבלו גם משונאי ואוהבי והבלתי אמת לא אקבל אפילו ממורי ורבי ·

158 ראיתי בספרי מאשר זולתנו · נותנים פנם לתמימות תורתנו הק' על כי הבטחותיה בנתינת שכר בעולם הזה לבד · ואת שכר עולם הבא ותחית המתים לא וברה ולא הבטיחה למחויקיה וכבר חז"ל השיבו על דבריהסבמה שיש בו די באין צרך לי להכפיל דבריהם ז"ל · פה · כי אין זאת מכוונת ספרי זה אך הנני מתמרמר ואדרוך קשתי לאשר מאתנו · המגמגמים על תחית המתים הלוקחים ראיה לזיוף דעתם מפסוק · כלה ענן וילך כן יורד שאיל לא יעלה · לא ישוב עוד לביתו ולא יכירנו עוד מקימו [איוב ז ט] ולא פקח השי' עיניהם לראות הנאמר ואיש שכב ולא יקום עד בלתי שמים לא יקיצו [שם יד יב] ואיוב הצדיק עה' בתאבו התחיה אחרי מותו · אמר · מי יתן בשאיל תצפנני תסתירני עד שוב אפך תשית לי חק ותזכרני · ובן המשורר מתחנן על זה ואמר · זכרני ה' בריצון

עמך

עמך פקדני בישועתך לראות בטובת בחיריך לשמוח בשמחת גוייך להתהלל עם נחלתך [תהלים קו ד] והמבחיש את התחיה נכ"ל · מקרוב בא · מה יענה במובן פסוקים אלו · האם יפרשם גם אותם במשל כמו שאת כל הפסוקים במקראות המירים על התחיה ואת נביאת יחזקאל העה' בנדון זה גמר אמר שכלם הם משל ולא בפשיטו של מקרא · וסברתו היא · איש כי ימות והשאיר אחריו זרע נחשב לו לתחיה · כי אם כי מת · הנה זכרו לא יסוף מפי זרעו וכאלו היא חי תמיד · ולפי דעתו זו · יבולת ביד גם זולתו להחליף כל הכתיבים למשלים · ולא תשאר בידינו לא תורה ולא אמינה · והוא לא ידע כי כל שלם באמונתו יודע בשכלו הישר להבין ולשפוט בכתובים איזה מהם כפשוטו באמת ואיזה מהם במעבר ובמשל · והוא לא הרגיש שהתחיה לעולם הבא היא רמוזה מראש בתורתנו הק' באמור השית' לאדם הראשון · כי ביום אכלך ממנו מות תמות · במפורש זה ממני בחלק ראשון מספרי זה בתרוץ השאלה השנייה · ומאז נתקבלה ונמשכה האמונה לכל באי העולם · שנית · רמוזה היא לאברהם אעה' במה שאמר לו השית' · וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר · הרצון · שאיש ישראלי הנשאר ערל מסבה מה אינני זוכה לתחיה · שלישית · רמוזה בדברי משה רועה' במה שאמר · ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה [דברים ו כד] כי מי הוא חסר דעה לסבור שמלת לחיותנו עונה על חיי הדור ההוא שיהיו בחיים תמידיים כהיום ההוא · ומי הוא מהנבראים אחד קדוש שיאריך ימים כל כך · ומי הוא קדוש כאדונינו משה רועה" · וגם הוא מת כדורו בבוא עתו · הלא צבא לאנוש עלי ארץ · ומי יחיה משומו אל · נודע אם כן שמלת לחיותנו רומזת בוודאי על התחיה לעולם והבא · ובדברי הנביאים עה' · ובכתובים מפסוקים רבים מוריסלתחיה ומה גם שלעיני כל ישראל אליהו הנביא זכר לטוב החיה את בן אלמנה הצרפית אף גם תלמידו אלישע העה' בחייו גם אחרי מותו החיה מתים · וחנה הצדקת אמרה · ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל · נמצא · שאמונת התחיה מאמתת היא בנפשותינו · אם בקבלה משתלשלת לנו מקדמונינו ומושכל לנו מהכתובים ומפלאות עשה נפלאית לבדו ית' ויתי · ולא כדעת המבחיש הנ"ל שאמר בפה מלא בפני שמסבת הנעשה על ידינו בימי בית שני הצרכנו בי הכרחנו להאמין גם אנחנו

בתחיה · סוף דבר · המבחיש בתחיה לא יזכה לתחיה ·

159 אדות הזוכים לתחיה · הסכימו החכמים לדעת אחת וחלקום לארבע מדרגות · שתים מהם זכים · והשתים לא · הבלתי זוכים הם ·

חכם

חכם צדיק · ורשע סכל · והזיכים חכם רשע. ועם הארץ צדיק · ואם כי משפיטת
השכל נראה כי בן דכרו אך הכתוב סותר סברה זו כי מצאנו תח"ה לצדיקים גמורי'
גם לרשעים גמורים · כי מי הוא יותר חכם וצדיק מישעיה הע' ודניאל הע'
ונוכרה התחיה להם ישעיה הע' אמר · יחיו מתיך נבלתי יקימון · ולדניאל נאמר
ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין · ועל הרשעים נאמר שם · ורבים
מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם · נמצא כי
לנו רק להאמין בתחיה · ואין לנו לגזור סברות ולחקור איך ומה במה שלא נזכר
ולא נרמז בכתוב · כי כמו שלמות תוצאות מאתו ית' · כן גם התחיה מאתו ית' והוא
ית' יכול על כל וחכמתו בכל משלה · גם בענין הגמול והענש בעה"ב לחכמינו
ז"ל יש דעות · הדעת האחת אומרת · שבעד העונות יקבלו ענש · בתחלה ·
והוביות אם ישנן תשארנה להם לגמול טוב לאחרונה · והדעת הב' אומרת ·
שהזכיות והעוונות תשקלנה זאת מול זאת על פי איכיתן · ולא על פי המספר ·
ואשר יותיר ויעדיף יהיה נדון בו אם לזכות אם לחובה · כמאמר איוב עה' . ישקלני
במאזני צדק וידע אלוה תמתי [איוב לא ו] ולפי הדעת הזאת הב' היתה תחנת
אמו' ועתרש' הרב רבנו אהרן הראשון החכם הקדוש בעם' המבחר נע' בבקשתו
בזוגה הראשונה בתפלת ליל הכפורים · במה שאמר · המו רחמיך עלינו שתתן
עון הנפש חלף הנפש וחטאת הנפש שבר הנפש · ולפי שכל דברי הרב נע' בבקשה
ההיא מראשה עד סופה המה קשי ההבנה לרכי המוח · בהיותם במליצה משלית
הן להבין לתלמידים מיבנם ראיתי להציב פה פרוש הבקשה ההיא בכללה
בסימן הבא :

160 **האדם** הוא בעל הפכים · וזולת ההפכים לא יקרא אדם · הטביע בו הש'
יצר הטוב · ויצר הרע · אם יתנהג ביצר הטוב לבד לא יהיה אדם
בארץ · ואם יתנהג ביצר הרע לבד יהיה פחות מהבהמה · לכן כדי להשוותו
בהנהגתו בשניהם להיותו אדם אמתי בראוי · מסר הש' לידו הבחירה · לבחור
ביצרו הטוב דעות אמתיות ומעשים טובים הגונים לקנות שלמית להגיע לתכליתו
אשר בעבירה בא לעולם לזכות לעולם הבא' וביצרו הרע להשתדל בצרכי אנושיתו
בעולם הזה בכשרות · כאשר הארכתי בנדון זה בסימן חמישים בחלק שני זה ·
לזה כלמה שהארכתי אני שם · הרב הזה הקדוש נע' בעומק חכמתו ויופי מליצתו
כלל ברברים קצרים · ואמר · וידעת כי לבוש הנשמה [σωμασκιν] נארג שתי
וערב · תאר הרב נע' את היצר הטוב בשם שתי מלשון · כי השתות יהרסון
[תהלים יח ג] שהמובן בה יבודות . ואת היצר הרע כנהו בשם ערב · מלשון · וגם

ערב רב עלה אתם שהמינן בו חביר · והבוונה . שבמו שהשתי הוא יסוד ועקר בבר פשתן · והערב הוא רק מחובר אליו · כן היצר הטוב הוא יסוד ועקר באנוש לקנית בו שלמותי הנפשית לבוא לתכליתו בעולם הבא · והיצר הרע הוא שחבר אליו לצרך אנישותו בעולם הזה · וכפי שזולת הערב לא יכון להעשות בד פשתן מהשתי לבדו · ואם כי הוא יסוד כן ביצר הטוב לבד זולת היצהר׳ לא יכשר לאנוש להיותו אדם מדיני בטבע · ויצא לנו מזה לדעת שבשגי יצריו אלו הטוב והרע יש לו לאדם לקנות שלמות תכליתו כל עת התנהגו עמהם בתורה ובהלכה בזמנם ובכשרות · ובאם לאו לאו · וליה אומר הרב נע׳ ואתה חוננתם אליו לעשות מעשים טובים והמה נהפכו בקשת רמיה בקשו חשבונות רבים · הרצון · אתה אלהי חוננת את כ׳ ההפכים אלי שהם היצהט׳ והיצהר׳ לו ר״ל להאדם לעשות בהם מעשים טובים בכל אחד מהם בזמנו ובכשרות · כראוי · והמה ר״ל האנשים החוטאים בבחירתם הרעה הם נהפכו בקשת רמיה לסתור הכוונה האלהית והשתמשו ביצרם לדעית מויפות ומעשים רעים כלי כשרות בנפלם לחשבונות תאוית שינות בלתי טובות · כל כך עד אשר לא ימלט שום בר נש להתהלל ולומר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי אפילו הטוב שבהם שכלם ילודי אשה המה · ושגיאותיהם מי יבין כש׳ הנסתרות אשר לא ידעו ואשמו : אמנם להבנת דברי הרב נע׳ במה שאמר יהמו רחמיך עלינו וגו׳ · אקדים שתי הקדמות ·

הקדמה ראשונה שמות שכר״ וחלף · אם כי הם נראים כנרדפים במבן אחד הלא הפרש ביניהם · כי השכר הוא קציב ופחות · כגון · השביר הנכנם לעבידה ליום או לשביע · או לדדש · או לשנה ויותר . הוא נקראת עבד · ובתשלום זמן עבודתו כל מה שיקבל כפי הקצב שנתפשר נקרא שכר וזה כפחיתות היא להמשתכר שאין יכולת בידו להתפרנס משלו ולעשות מלאכתו בביתו · עד שמכרח הוא להשתכר לזולתו ולהקראו עבד כדי למצוא חק פרנסתו ועזרתו · אמנם שם חלף היא שכר נכבד · כגון · אמן שפרנסתו היא אמנותו · או חמלמד שהמלמדות הוא פרנסתו · והם לא יקראו עבדים בסבת עבודתם · ולכן כל מה שיקבלו על מלאכתם נקרא חלף ולא שכר · אם כי עבודתם אינה מצד חסרונותם ·רק שאמנותם זו היא אפן פרנסתם אם כי הם לא יקראו עבדים · כן הוא גם כן הלויים · אשר לזה החכימה התורה לומר ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר עבדים את עבדתם באוהל מועד · [במדבר יח כא] אמרה חלף ולא שבר ·

הקדמה שנייה העבורה לשית׳ וקיום המצות מהאנשים · הוא משתי סבות · הא׳ מסבת יראתו שלא יענש מאתו ית׳ בנפשו וגופו · ומאהבתו

גמול טוב משתדל הוא לעשות רצון קונו · וזו היא נקראת עבידה מיראה · והגמול הזה בלשון תורי נקרא שכר · והב' , שהאיש השלם הוא משתדל בכל יכלתו לעשות רצונו ית' · לא מצד יראתו מהענש · ולא מצד כספו לגמול טוב · רק מצד אהבתו את השית' כל חשקו וישעו לקיים כל אשר נגזר עליו בתורתו הק' · וזו נקראת עבידה מאהבה · והנה אם כי הוא איננו חושש לגמול · על כל פנים טיף השכר לבוא לו · והגמול המגיע לו מאתו ית' על עבודה כזו נקרא חלף ולא שכר קצוב .

הנה על פי שתי הקדמית אלו ניכל להבין כוונת הרב נע' במליצתו זו הנעימה וזה כי בהיות עונות הא דם שני מינים · אם בשגיאה , אם בכוונה וידיעה אשר על כלן טעון הוא לקבל ענש מאתו לפי צדוק הדין ' ונקה לא ינקה · **על כן הרב** נע' מתחנן לשית' ואומר יהמו רחמיך עלינו ואל נא תענישנו על עונותינו רק תמור איתו החלף שאתה עתיד לגמול לנו על העבודה מאהבה · כפר לנו העונות שעשינו בכוונה וידיעה ' ועל חטאת הנפש שעשתה בשגיאה · קח השכר השיך לנו על העבידה מיראה , ובזה אם כי נשאר רקים כלי גמול טוב · די לנו שנהיה נצולים מהענשים הרעים · כי מי אלכמוך נושא עון ועפ' .

161 קושיה גדולה נראית לי במה שנאמר בתירתנו הק' · ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן [ויקרא י ג] נכספה וגם כלתה נפשי לדעת מתי ובאנה ואיזה ענין דבר השי' זה · ומדוע איננו כתוב בתורה במפורש · ודרשתי ושאלתי למפרשים ולבני גילי בדורי ולא נתקררה דעתי בתשיבתם מהם אמרו ' שזה נאמר למשה רועה' בעל פה כי עדיין התירה לא נכתבה אז · ועניתיו · שעל כל פנים מן הראוי היה להכתב אם בתורה אם במשנה תורה · ומהם אמרו · שברגע ההוא דבר השית' זה למשה רועה' והיא תכף הגיד כן לאהרן הכהן · והשיבותיו · לו יהי כדבריך · היה אימר · כה אמר ה' בקרבי אקדש · אבל לשון הוא אשר דבר ה' , מורה לזמן ודבור קדם מזה אשר הוא ידוע כבר גם לאהרן הכהן ומהם אמרו · לא ידעתי , ועניתיו · זו תשובה בשרה מאדם הבהמי , וימים עברו לא למדתי תרוץ לקשיה זו · או אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתובה עלינו ' ובעברי בין בתרי סדויה · והנה לעיני קושיה שנית , במה שנאמר , וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו וגו' ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך ונתון אל לבי מה רעה זו , שאחרי ולא שתו איש עדו עליו , נאמר , ועתה הורד עדיך , ומהו ואדעה מה אעשה לך , האם גילת הורדת העדי תמים דעים איננו יודע מה לעשות לישראל , ואשתומם על מראה זו , ובהסתכלי בדבר הבינותי

שקושיה

שקושית זו היא תרוץ לקושיה הקודמת הנזכרת לעיל, באיפן שאומר, מוסכם הוא מהחכמים, שבני ישראל היוצאים ממצרים היו כמתן תורה במדרגה רמה מושפעים בשפע נבואיי עד שזכו לראית כבודו יתי ולשמוע דכורו יתי פנים אל פנים אשר בזה נהיו קרובים לשיתי, והנה מקבל ומשפל הוא שכל מי שהוא קרוב לו יתי, כחטאו, אין לו אריכות אף מאחו יתי, בראיה, כי למשה רועהי ולאהרן הכהן בחטאם בשגגה לא האריך השיתי אפו רק הכף נפסק משפטם עליהם, ולא הועילה למשה רועהי התנתו לו יתי, וכן למרים הנביאה וכן לאיש האלהים אשר בא מיהודה לירבעם בן נבט, שבאותו יום קבל ענשו וישברהו האריה וימיתהו, כי חטא קטן לאיש גדול הערך בקרבתו לשיתי נחשב לו לעון גדול כל שכן בהיות גם העון גדול מאד, ובזה גם בני ישראל בהיותם קרובים לו יתי גדולי הערך, בחטאם עון גדול מאד לא היו ראויים לאריכות אף מאחו יתי, רק כליה באותו רגע, כמאמרו יתי ופחה הגיחה לי ויחר אפי בהם ואכלם, אך כי ויחל משה את פני הי אלהיו, אז וינחם הי שלא לכלותם באותו רגע ולא שפלח עונם מכל וכל, וממחרת בעמוד משה רועהי לבקש בפרה בעדם השיבו השיתי מי אשר חטא לי אמחנו מספרי כי בקרובי אקדש וגוי ולא תועיל להם השובתם שהמה מתאבלים ולא שתו קשוטי עדים ומלבושיהם עליהם, אחרי שהדין נותן לכלותם מהר, ותחנתך לא העשה פרי להם עד שתאמר להם ועתה הורד עדיך שקניית בהר סיני ואז אדע להאריך אפי שלא לכלותם פתה, וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, וכנעשה ויתנצלו בני ישראל את עדים שהוא השפע שקבלו מהר חרב, ונארך להם אפו יתי עד הכשלם בדבר המרגלים ואז נחרץ הדין עליהם לכלותם מעל פני האדמה מעט מעט בכשך ארבעים שנה עד אחר (זולת אחר וחבריו) מהם לא נותר להכנסו לארץ, וזהו הקלת הדין בסבת התשובה הנעשית אחר חריצת הדין כפי שבארתי בחלק ראשון מספרי זה בחרוץ השאלות החמישית והששית: ודכורון יתי שאמר אז למשה רועהי בקרובי אקדש, היה נודע גם לאהרן הכהן גם לישראל אשר על זה התאבלו, ובאשר אהרן הכהן על מיתת בניו פתאום ברגע אחד היה בוכה ומצטער איך השי לא האריך אפו להם על שגגתם הקלה כזאת, ענה לו משה רועהי אל הצטער על משפטו יתי כי זה לכם בסבת היותכם קרובים לו יתי ואין להאריך אפו יתי לכם, וזהו אשר דבר הי

מקדם בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד כאשר ידעה זה גם אהה , אז וידום אדרן מהכניה בהצריקו הדין עליו , וזו היא מדתו ית' עלינו גם עתה , לפקיד עלינו עוניהינו , כאשר הגיד זה השית' לנו על ידי עמום הע' , כאמרו , רק אתכם ידעתי מכל משפחות דאדמה על כן אפקד עליכם את כל עונותיכם , והנה נתאמת לנו מה שאנחנו שגורים לומר , שהכתובים בהוכם פרושם וכי הם למדים זה מזה ,

()()()()()()()()()()()()()()()()

עד כאן עזרני בזו מפעלי אלהים די חלי ,

ועתה אתם קרבו הנה בני אמונה , אנשי שם מלאי דעה ובינה , בראש , חכם הראש המנצח על הכל לתת חלק לשמונה , ועל ידו הנמשכים אחריו הכמים מחכמים ומשכילים מבינים הנמצאים כעת בדורי בכל קהלה וקהלה אשר היא חנה , בצרוף כלל הכמי אחינו הרבנים מורי הלכה אבות בית דינא , הטי אזניכם כלבם לאמרי פי ודעו נאמנה , כי כל מה שהעלתי פה בספרי זה מתקין הדעות ובאור קצת מקראות שהיתה הבנתה צפונה , היא היא עצמה הבינה באגרת שאלותי ששגרתו להכמי דורי באותה שנה , כסבור היותי להתעורם לפלפול לישא וליתן עד כי נמצא דאמה להשיבה על כנה , בתת כתף כורדה לדעות מאז היו לנו לפנה , לשוב לדעה הורתנו האמתית אהרי הבהינה , אמנם על כי הטה נתנו כתף סורדת לשאלתי באין השובה מהם בזמנה , הכרחתי בעצמי להוציא לפועל תקון כל מה שנראה לי נגדי לאמת לפי דעתי האבינה , באין איש עתי לעזרתי מאושי ההבונה , הוא בעצתו ינהני בארח סלולה ונכונה , ובאין להעזר משום ספר לראיה וחזוק מדברי זולתי להבוננה , כי כל ספרי ומכתבי וכל בית נכאתי נעזבו ברחוק מקום בעיר אחרת מכפת פחד האויב בחרב שנונה , ובהשארי בגפי הן כדי שלא השכח כל דעה שהיתה במרשי לבבי טמונה , גם כי ראתי שלא תקדמני ההעתקה כדרך עולם היותי בעומק הזקנה , ראיתי להעלות פה על כפר את אשר בלבי בהשקפה ראשונה , ולזה נשארתי בכפק באם ישרו דברי אלו בעיני כהרכם בלי היות מכם עלי תלונה ,

לבן

לכן ועל כן · לכם חכמים ורבנים הקדושים , ומשכילים מאששים : הנני מניף ומציע ספרי זה לפני רום מעלת תורתכם · בבקשה · שתקבעו מעמד · ובאגודת כלכם שימו עיונכם עליו · ועברו בכל סימניו ובכל פרטיו בישוב דעת בהשתכלות והתבוננות ובהודאת האמת · וכל אשר הוא ישר אשרוהו וקיימוהו להיותו הלכה לדורות · ולשננו לתלמידים לפי הנהוג במדרשים · ואשר תמצאו בו שלא ישר בעיני בתרכם , תרשמוהו על קלף מיוחד · ולא על גליוני ספרי חו' יתודיעיני בראיה מהכתיב ומהשכל הישר לאמר זהו טעות · או נגדי להתוב · ואני טעון לתקנו · או להשאירו על כנו בראיה · אם ישנה ואמצאנה · וכל זה קדם החקקו בעט ברזל ועופרת · כדי שיצא ספרי זך ונקי לפרסים באמצעות התקנה ·

ואתם רבותי אל תחשבו ותשפטו עלי שכללתי בספרי זה כל אשר הוא נגדי אל האמת כרעות לפי אומן אמינתנו האמתית · או אשר הוא נגדי בהבנת המקראות הקדושות · כי קציר קצרה ידי בחלישות ביומי שיבתי · ואיר עיני גם אין אתי ולא עצרתי כח להאריך כי המלאכה מרובה באשר הם נראים בלבי עד תקי סימנים ויותר · ואני הצנתי פה קסא' סימנים לכד בחלק שני זה , חוץ מן יט' תריצים בחלק הראשון · בהתבוני רק לתקון הדברים העקריים באמונתנו · ודייני בזה · להיותם בידי כתרכם מפתח מוכן לשפוט על כל דבר הטעון לתקון · כי על כתרכם הדבר תלוי בחובה . ואל תחשבוני כבלי יורע ספר על אשר רוב ענינים ודברים באו בכפל · שניתי ושלשתי · וזה ממני בכוונה מסבה ידענה הקורא המבין · ועליכם השלים · מאתי המחבר ·

עד כאן הגיע התקון בדעות ,

ואשר נגע לתקון המנהגים ·

שהם אצלנו בהפך נהוגים ·

תשתכלו בכתב · —

המיסרנו — — למיטב ·

ומעתה אתן תודה לאלהי אבהתי ·

בזו שירתי מחדשת היא מאתי ·

וזו תארה

תיטיב דעת

וזה תארה

מגד תנובות בין לממרום אלי ·
חוקרים אמת השג בדברי מקוא ·
רגש לבבם לאמתיית אשר ·
הנה מיסרות בפרקי תירה ·
דברי נביאים נאחדים הם בדת ·
משה לחזק יד לאנשי משרת ·
בונן אמונתג ומהלכיו בתום ·
חפץ מאר לזכות לזיו האורה ·
ירוץ לספרי זה וישתבל בטוב ·
תקן לבל נגדי למול המאירה ·
דלת פתיחה הוא להכנם אנוש ·
שלם בשכלו גם בזך הבחירה ·
עם כל אשר נבתב יהוכף בן לבין ·
ישר לנשארים במתק אמרת ·
האל בזוב חסדו עזרני פתב ·
בימי בלותי אחרי הגבורת ·
קדקד לצור אשפיל ואשתחוה בתת ·
תודות בפיון אף בפי בתדירה ·
טוב היא וכי מטיב לטובי לב לפי ·
דעתם וכשרותם במסלול הדרה ·
ובמעשה שכלי למשגב יעמד ·
ירבה גדלתם בעת הבשורת ·
נעם ולקח טוב ושפע יערף ·
עלי להבין רז כדברי מקוא ·

אמן

אודה לאלי על ההשלמת והחתימה היום יום חמישי בסדר ואתחנן יג' במנחם שנת תורי והב ענ"ה פ"ק לאלף הששי · פה אודססע יע"א המחבר ·

בחבי בעס' פשר דבר לא נדפסי מסבות גם בי ידועים הם לכל בבניני העתים ·

תפלה קצרה לרבנו זרח החכם נע'

מחקנת מאת' בתקון ראוי לאמונתנו הקדשה עפ' הדעות שהעלי'תים פה בספר' זה • וזו תארה '

תקדיש ותאמר פסיקים כנאמריס קדס סתפלס • ותאמר' תאמר מזמור תסרי נסוי פסע , ותאמר' תאמר מרוז זס •

אברך אל אדון עולם ונעלם • לעין שכל ובעלי הגבורה ,
בריאתך שחקים וארקים • וצבאותם למאין באמרה
גזרתך בשש ימים לסדר • ליש מיש ולאדם יצירה •
דבר פיך מסבב המאורות • להגביל הזמנים בספירה •
הדר עזך וחכמתך מעידים • בליל החשיך ותשיב יום לאורה •
ורב חסרך אמונתך לראשית תבואתך ונחלתך זבורה ,
זכות אבות לזרעם אחריהם • סגלה הם למן עמים בחירה '
חננתמו בתירה הקדשה • לספר את תהלתך תדירה •
טהורי לב אשר בהם מצוים • בקרבנות ומנחה הכשרה •
יסיד קרבן תמידיי ונרות • שפתינו נשלם בעתירה '
כרשם מדם תחליף ותאמר • בראש חדש נשלם בעתירה •
בשירי הללויס • יהיו לך • הגיג לבי לרצון כקטורה •
לאפס ישעך תוך עם ישרון • וחדלנו למן טובה יתרה ?
מקום קדש צבי כל הארצות • עניה סערה היא במארה •
נשוא כפי וקידותי בכל יום • היות קולך כמאז קול בשורה •
סמוך ידי בעודי חי בהודי • ביום טובה ועת אהיה בצוה •
ענני יה השיבני ואשוב • ראות כבוד בארץ הטהורה •
פני רחם לישראל והנחם , לעיר ציון • חרבה וחורה •
צעקה עם בכי נשאים בקולם • בתמרורים נהי מספד במרה
קדשתך מעט אטיף ואזה • חמש הנה בספרי דת מאורה •
רצונך אהבת האל ביראה , למען תת שכר נפש יקרה •
שלמותך

שלמיתך ועצמותך ורתך •
תמימים הם אמתיים ישרים •
וברח' המליץ ותאמר זה
זריחת אירך תאיר לעמך •
ברוכי אל יברכי את שמך •
נפילתי במלתי תקבל •
תפלתי אשר אפיל לנגרך •
נחני בעצתך גם דברך •

ומקדשך נביאוך בהדרה
חתימים הם ביד האל סגורה •
וראש חדש בחדוש אור ברורה
ותשיעם ישועה הגמורה •
עדי עולם תהי בהם שמירה •
ולא תהיה תחנתי עקרה •
הלא על רחמיך היא מכורה
לבל תראה יחידתי מגורה

ותאמר תפלה בלחש ומחכ' תמור זה

חזק לבי ותאמץ ותיחיל •
ואם בזה ועת יבנה ירושלם •
אשר היא שם לאלם פה וירפא
וממשלתו ופרדו ב־מרומיו •
ויתן עז לעמו אף יברכם •

פעלת מעשיך יש שכרה •
לעת יחיש אשר אתו צרורה
לכל השב ואם לא ב־מהרה •
עשות שלום ואל יורדי קבורה •
בשלום כי לך היא הגבורה

ותאמר תפלה בלחש סגית • ומחכ' תמור זה

יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שתתן רוח והצלה ישע וגאלה ושלום ושלוה על ועל בני ביתי ועל כל עמך בית ישראל • באמור ישראל נושע בה' תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד •
כריך ה' לעולם אמן ואמן •

ואחכ' אמור בקצה זו מסרב סהכס כל"ל נצח על אכ' והסרק' ושמו סטיב ,

אל אלהים אדני בינה נעית דל · הבט וראה זעמו · חקור טמיני יצרו · כפר לעון מרדו · נחהו כמכהו ע'דדהו פלם צעדי קרוץ , רפה שברון תורו . תחנתי שעה · רצה קרבנו · צרפה פנימיותו · עין סרעפיו נחמהו מיגונו · לראות כבידך · יטהר טמאתו · חזות זיך · ובעת הרס · דגל גאוליך · בקש אברחך . אמינים נצר יהוה · זכר רחמך רחמיך בהתעטף רוח נכים · תשמע נאקתם הראם טוב רזיך · ותמהר קים יעיריך חיש זמן קצך · ושלח אליהו מהיר צדק . כריך ד' לעולם או' ·

ותחתום תפלתן בבקשה זו כמפורש ולמיר בכוונה וכמורת ·

ברוך שמך יהוה אלהי ישראל אלהי האלהים ואדני האדנים · אתה יצרתני ברחמיך ונפחת בי רוח ונשמה ממרומיך · ונתת לי חכמה ודעה כח וגבירה · ובחירה ישרה · לכפר בגבורותיך ולשורר בנפלאותיך · כי אתה בורא כל הרוחות ויוצר כל הנשמות · מפרנס ומכלכל לכל ממית במשפט · מחיה מתים ברחמים רבים אמן · ובכל זמן שהנשמה בקרבי · חיב אני להודות לשם קדשך · להשתבח בתהלתך ,

אתה הוא יהוה לבדך · ואין זולתך , מלך מהלל ברב תהלות · משבח ומקרש בעליונים ובתחתונים · אם נא מצאתי חן בעיניך · קבל תחנתי · ועשה בקשתי · ואל תבוה ענותי · ואל תכלימני · וא.ל תסתר פניך ממני · כי צר לי · מהר ענני · אין לי אב אלא אתה · ואין לי רחום מבלעדיך · ואין מי יועיל לנפשי זולתך · כי בעל הגדלה והגבורה אתה ובידך כח וגבירה ובידך לגדל ולחזק לכל · יהיו לרצון אמרי פי וגו' · ברוך ה' לעולם ·

בית הספרים הלאומי
ואוניברסיטאי
ירושלים

25 MAY 1926